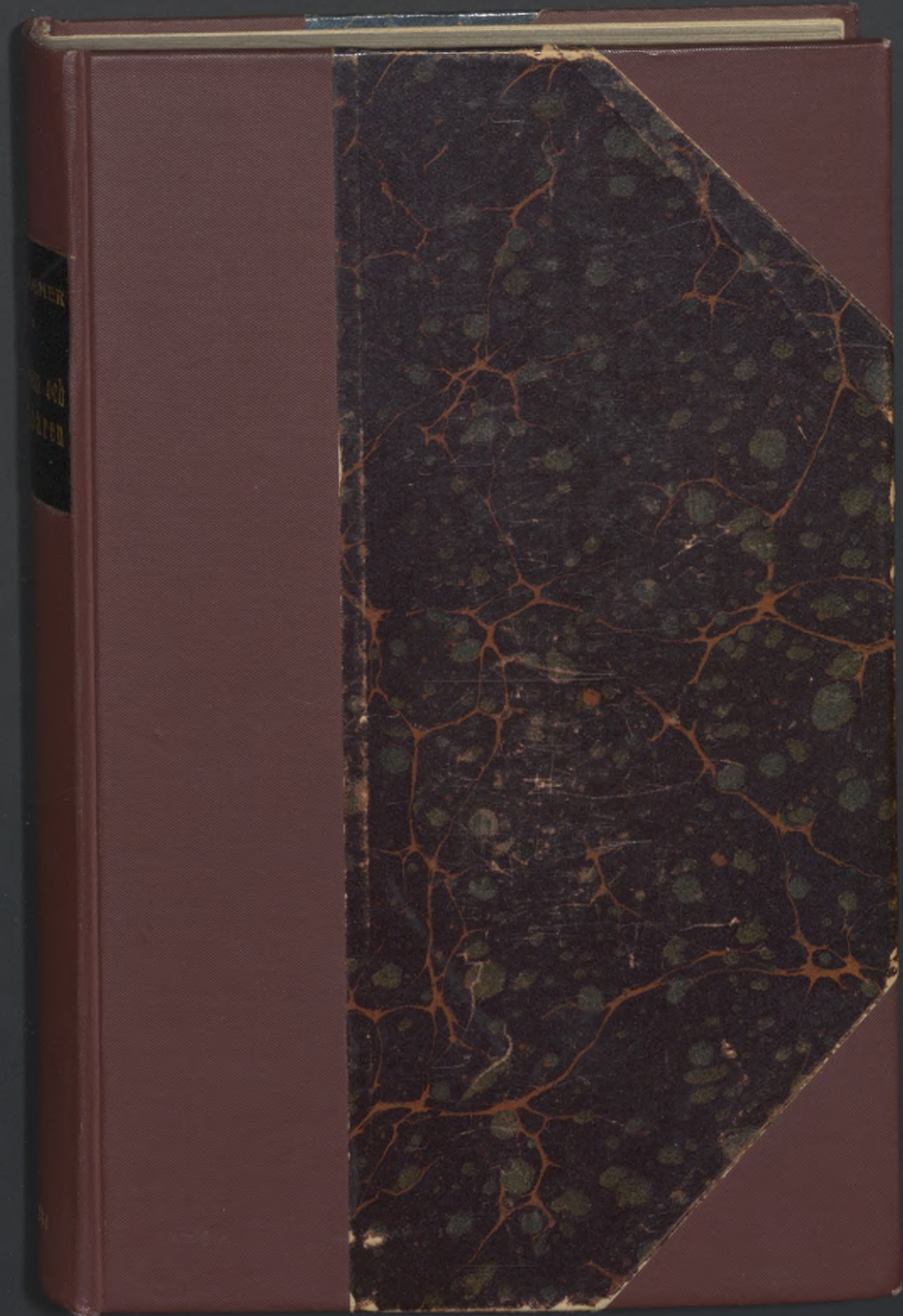

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

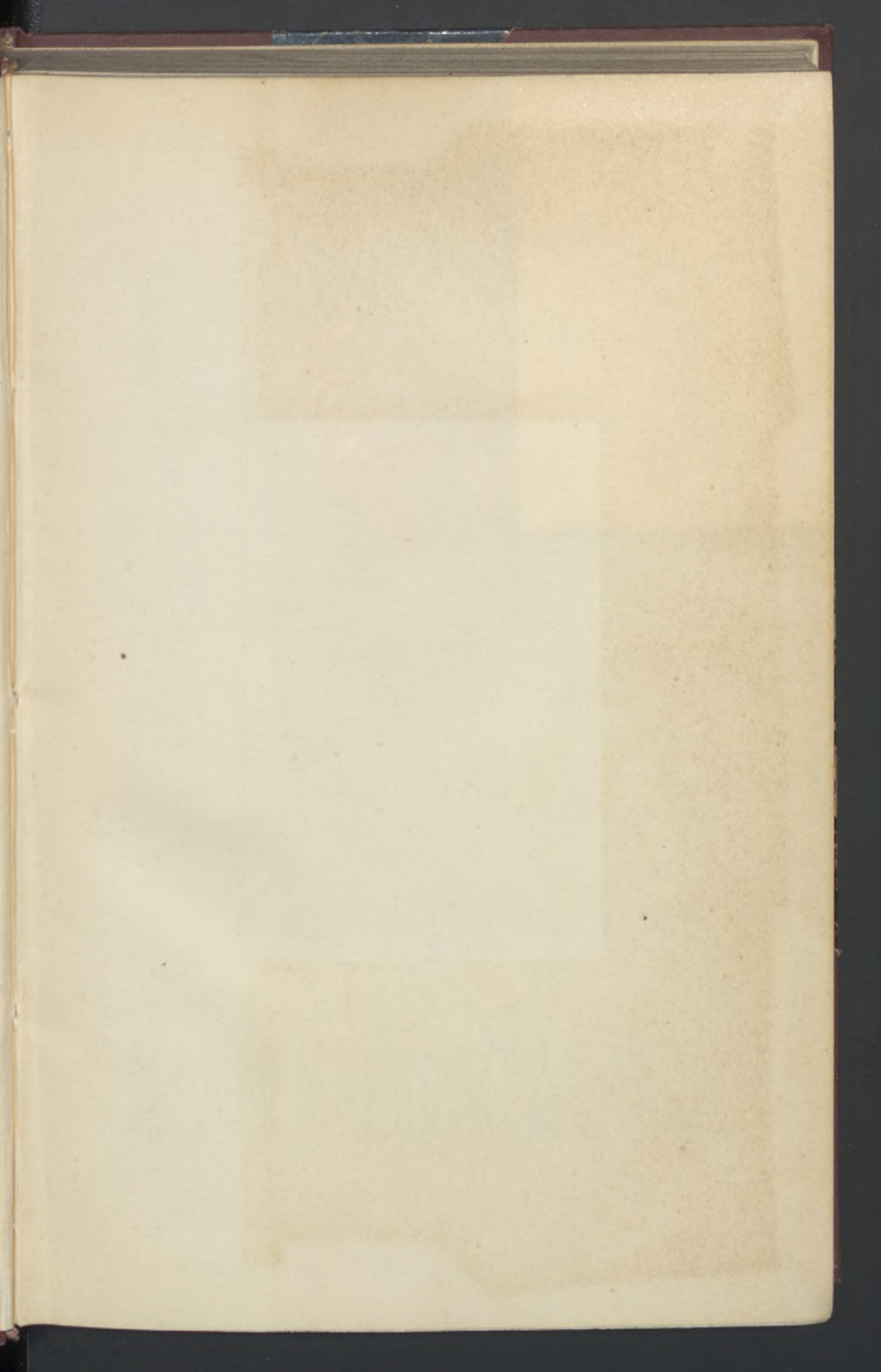

WINTER
1840

Allmänna Sektionen

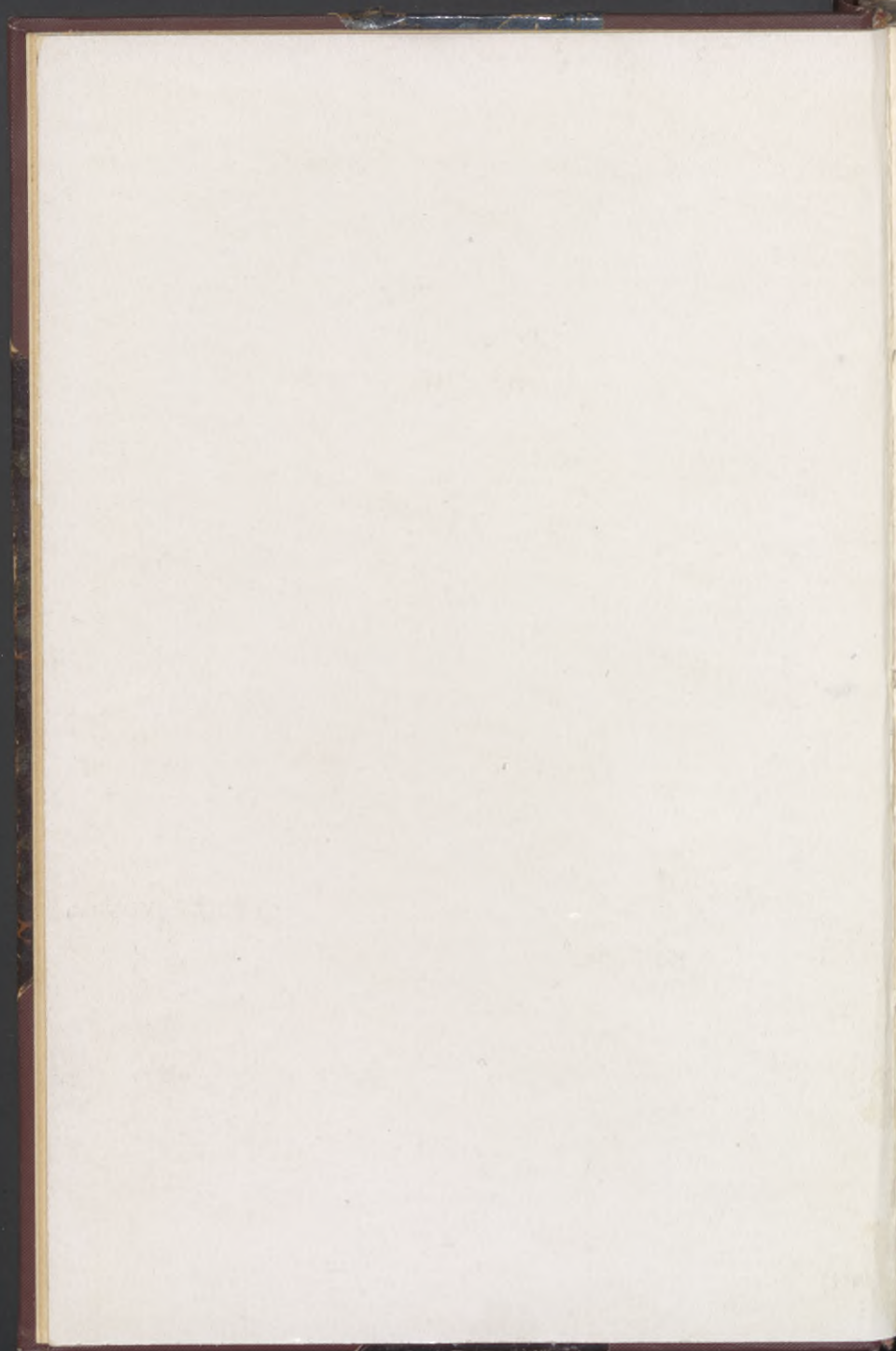

Litt.
Sv.

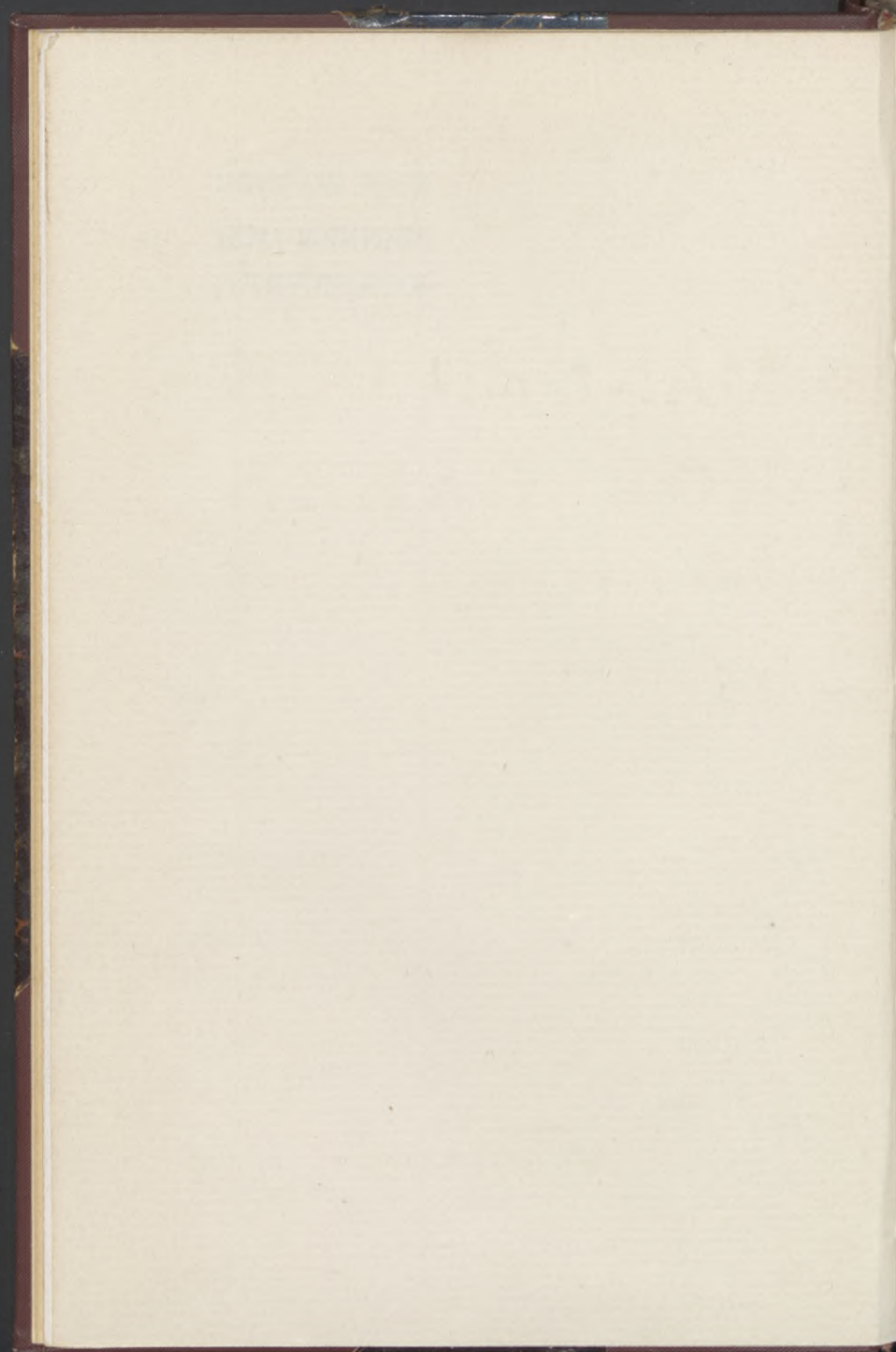
Ellin Wägner

MANNEN OCH KÖRSBÄREN

ELIN WÄGNER
MANNEN OCH
KÖRSBÄREN

ELIN WÄGNER

MANNEN OCH
KÖRSBÄREN

MED FLERA BERÄTTELSE

Stockholm
Albert Bonniers förlag

ELIN WÄCHER
MÄNNEN OCH
KÖRSBÄREN
MED FLERA DRÄTTILSER

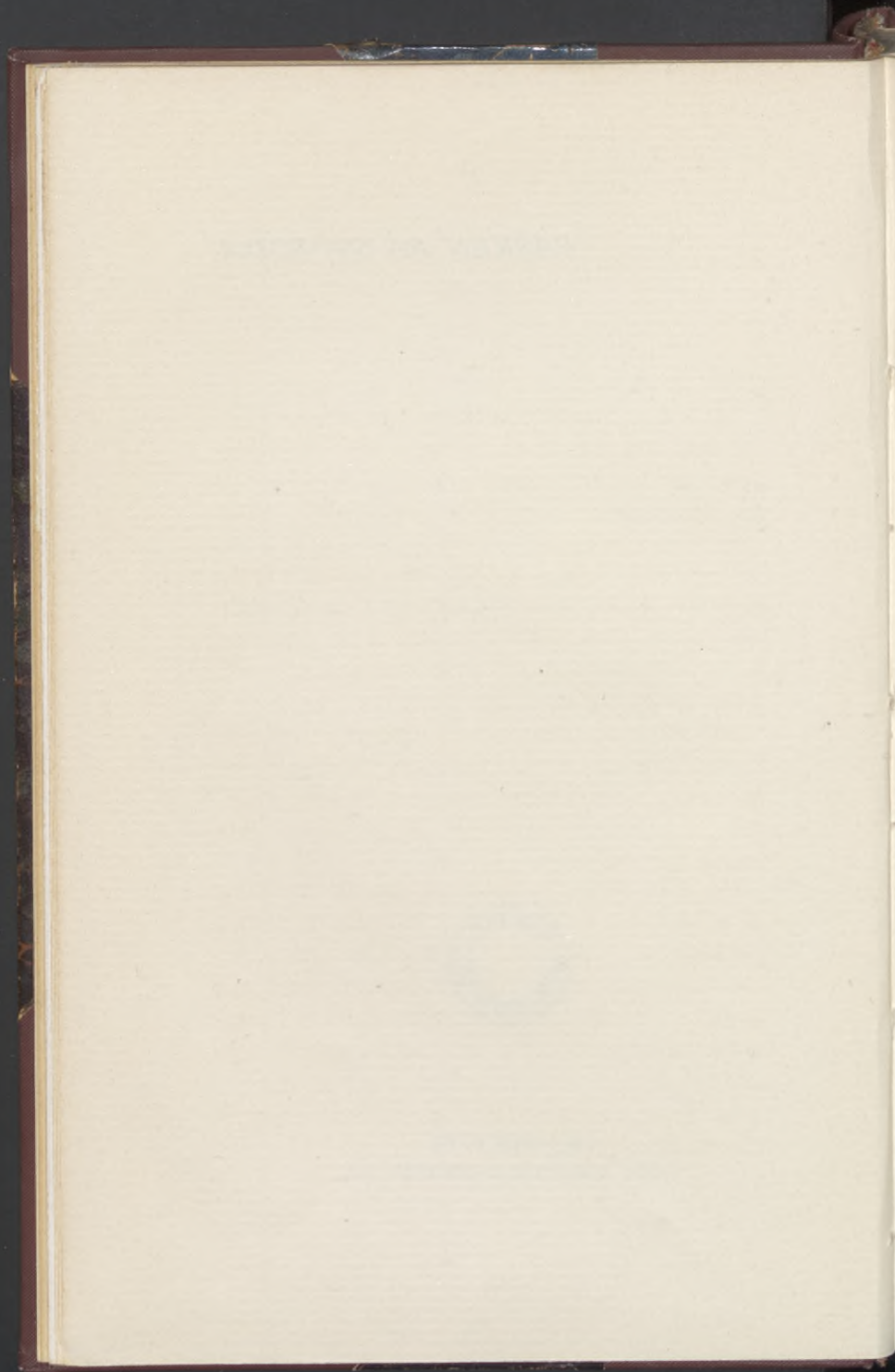

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1914

PÅSKEN PÅ SJÖBODA

Det var skärtorsdagseftermiddag.

Tåget, som stod och pustade vid Centralstationen med nosen söderut, var fullt av folk, och de, som kommo sist, hade alla utsikter att få passera Södermanland stående.

Men redan tjugu minuter före tågets avgång hade lilla plikttrogna Ingar varit nere och blockerat fem platser i en andra klassens kupé, och där stod hon nu och motade var och en, som försökte tränga sig in.

En ung man gick ett par gånger förbi och kastade frågande blickar in i kupén. Slutligen sade han: finns här verkligen inte en enda plats ledig?

— Jo, en, sade Ingar och såg på honom med sina ärliga ögon, var så god.

Han hade icke väl hunnit slå sig ner i ett hörn, då ett par medelålders damer trängde sig in utan att fråga efter Ingars saktmodiga protester.

— Mina damer, sade den unge mannen och bugade sig med det leende, som vunnit så många tanter hitintills, jag ber om ursäkt, allt är upptaget.

Då spred sig ett bistert löje över det äldsta av de två ansiktena i dörren:

— De ville vara ensamma, Herre gud, så låt dem det. Ungdomen har nu en gång privilegium på att vara oförskäm.

Ingar blev röd som blod och såg upp för att protestera, men inkräktarna voro redan borta.

— Tack så mycket, sade hon blygt, när hon blivit ensam med sin reskamrat.

— Ingen orsak, svarade han vänligt. Han såg ut som om han velat konversera, men i detsamma hördes röster utanför: Var kan Ingar hålla hus?

— Här, här, skrek Ingar med utesäglig lättnad.

Den ensamma främlingen kröp nu bakom sin tidning i ett hörn, men iakttog i smyg med stort intresse fyra ungdomar, som kommo in i kupén, lastade som packåsnor.

— Det var granna flickor, tänkte han. De två gossarna, som följde dem, hann han icke ens se åt. En av flickorna hade övervakat att bagaget blev ordentligt uppstuvat på hyllorna, nu satte hon sig mitt emot honom.

— Ser man på, en riktig prinsessa från Österlanden. Hon hade svart tungt hår, kammat i rak lugg över den breda, låga pannan, en liten kort, buktig näsa, ett par mycket tunna beslutsamma läppar och bernstensbruna, vakna ögon. Just nu mötte de hans blå nyfikna med en kall, bestraffande blick. Hon var tydligen inte att leka med. Då var nog den första mindre farlig, hon med flätorna i blonda små grytlock vid öronen, runda hälsosamma kinder och glada grå ögon. Men där

var ännu en och det slog honom genast, att hon var den allra mest förtjusande. Hon hade genast placerats i ett hörn med en kudde bakom ryggen och satt där nu stilla och tyst, medan de andra pratade, och såg rakt framför sig med de blåaste ögon han någonsin sett, inte stora, men så rent underbart svenskt blåklintsblå att han icke kunde ta blickarna från dem. Hennes hy var vit som ett gott samvete, men det var en underlig djup skuggning kring ögonen, som han icke förstod, och munnen, liten och vek i linjerna, hade detta fåliga drag, som annars brukar komma först längre fram i livet. Till allt detta var håret kopparbrunt och föll vackert kring pannan.

— Vad har du i matsäcken, Verna, sade den yngsta av gossarna, som var brun och undersätsig med utskjutande underläpp.

— Jaså, hon hette Verna, den blåögda, Verna —

— Är du hungrig då? frågade Ingar.

— Har du själv kommit ihåg cigaretter? frågade den österländska prinsessan.

— Mandelspån, sade Verna och log.

— Skall det vara en cigarett, Mirjam? sade den unge mannen och drog stolt fram ett silverfodral.

— Tänk, hon hette Mirjam, det var ju precis.

Den ende, som icke yttrat sig var den länge, magre unge mannen, som läste Nietzsche i brunt linneband. Nu slog han ihop boken.

— Vad är det i matsäcken?

— Så talar Zarathustra! skämtade Ingar.

— Knäckebröd och skånsk limpa, smör och ost, salt fårkött, ärter, bönor, svamp, salt, katrinplommon, nötter, kaffe, te, allt från kvinnornas andelsförening, Svenska Hem, förkunnade den praktiska Mirjam.

— Ägg, potatis, torkad frukt, fyra duvor och en höna får vi på Sjöboda har mamma lovat, sade Ingar och skrattade som hon alltid gjorde.

Verna satt och såg ut över aprillandskapet med ärggröna fläckar av höstråg, svart mylla och glindrande vatten i diken och hjulspår, med spel av skuggor och ljus på himlen, snabbt som en flämtande andedräkt.

Hon var redan borta från kamraterna, som surrade och småretades med varandra.

Hon tänkte: denna ljuvliga vår är min sista, när den vaknar nästa gång, är jag död eller alltför sjuk att se den, och ingenting har jag hunnit med i livet.

Ingen tycktes ge akt på henne, men lilla skratande Ingar slog plötsligt armen om hennes liv och drog henne intill sig.

— Skall vi gå i kyrkan? frågade Mirjam.

— Det är klart vi måste någon gång, jag som har varit inackorderad hos prästens, och föräldrarna umgås ju med dem om somrarna.

— Också en synpunkt, sade Göran, den långe.

— Det är dina föräldrar, så du kan ju gå, sade Mirjam.

— Förresten är prästen dö, mumlade Bertil.

— Då är där en ny präst, är han ogift, så går vi, sade Ingar glatt.

Sjöboda ligger strax invid södra stambanan, någonstades mellan Stockholm och Malmö. Den som har lust att besöka platsen må passa på, när tåget stannar vid en liten gråvit station, belägen på ett smalt näs. Tvärs över den smala insjöarmen på ena sidan skall ligga en stor, vit villa på en kulle, omgiven av präktiga ekar och björkar. Stämmer allting med denna beskrivning, så kan han stiga ur liksom de fem ungdomarna gjorde skärtorsdagseftermiddagen.

— Ser du, sade Ingar, och knuffade Verna, han skulle hit han också, han som var med i kupén, och vi som pratat så många dumheter! Men Verna hade redan sett det, hon hade för övrigt sett mycket mer, som hon icke meddelade sin syster.

När Ingar kom in i väntsalen med lådan från Svenska hem på armen, satt reskamraten i en kärra på andra sidan stationshuset, färdig att ge sig av. Hon ställde genast ner lådan och gick fram till en stationskarl.

— Det var en vacker häst, vems var den?

— Prästgårdens.

Ingar såg litet förvånad ut, men sade ingenting.

— Nå, sade de andra nyfiket.

— Han visste det inte.

— Kom, så går vi och tittar på honom, han sitter vid järnvägsbommen i sin kärra och väntar.

När de fem unga slunko förbi honom genom kryphålet för gående vid bommen hälsade han artigt.

— Vilka var det? frågade han sin skjutskarl.

— Grosshandlare Hasselskogs barn, kan jag tro, svarade denne. Han rår om villan där borta.

När de gått runt viken var det redan alldeles mörkt, huset strålade som en stor lykta ut över trädgården och viken, där isen låg och drev landlös och svart och dömd till förgängelse.

— Jag undrar, sade Mirjam, om sängkläderna är kalla.

Göran gick tätt bredvid henne.

— Är det verkligen allt vad denna hårda vårnatt har att säga dig? Hör du inte alls suset av framtiden i luften?

— Jo, vars, sade Mirjam och raskade på stegen, men tror du att en flicka som jag så där får släppa allting bara för ett strålande hus i skymningen och ljuset i vattnet? Vem tror du då skulle ansvara för sängkläder och mat och dryck åt de där, som går omkring och lyss efter suset av framtiden?

— Men därför saknar också kvinnan, sade Göran, helheten i stämningen, lyckan av det totala uppgåendet —

— I sig själv, ja precis, svarade Mirjam.

Så fort de stigit inom dörrarna slog emot dem

denna ljuva känsla av hemtrevnad, som tycktes liksom bofast på Sjöboda och väntade på alla dess gäster. Trädgårdsmästarfrun hade gjort allting redo för deras ankomst, i förstugan brann den stora kaminen, dörrarna stodo öppna till förmaket, där ljuskronan var tänd. Överdragen voro borta från de grönklädda mahognymöblerna, och i fönsterna stodo rader av hyacinter och tulpaner.

Till övre våningen ledde en bred trappa från förstugan och här uppe lågo fyra sovrum grupperade kring biblioteket. Gossarna skulle ha ett, Mirjam och Ingar ett och Verna ett för sig själv.

— Vad skall jag göra? frågade Bertil, det här är alldeles för bekvämt för en sextonårig yngling. Sängarna är ju bäddade och det finns vatten. Kanske skall jag sätta mig att läsa?

— Nej, det får man ingen aptit av. Nu kommer Pettersson, hjälp honom in med matvarorna!

— Gärna, sade gossarna och rusade i väg. Och snart voro alla ivrigt sysselsatta utom Verna, som satt i förmaket med händerna i kors och smålog vemodigt åt deras dånande skrattsalvor.

— Kom och hjälp mig, Verna, bad Mirjam litet kort ute från köket. Mirjam resonerade som så: Verna har visserligen en sjukdom, som troligen är obotlig, men om vi alla är milda som änglar mot henne, så tror flickan alldeles givet, att det är värre än det är. Av den anledningen behandlade Mirjam Verna med nästan samma kärva myndighet som hon behandlade alla andra och

detta behagade den lilla bortskämda sjuklingen på ett underbart sätt. Aldrig kände hon sig så levande, så vanlig och verklig som i kusin Mirjams sällskap.

Mirjam, som stod ensam i köket och packade upp de medförda förråden, under det att de övriga voro i hönshuset efter ägg, hade en sträng och missnöjd min i sitt prinsessansikte. Hon hade funnit två flaskor Chambertin och två buteljer Madeira bland packningen.

I detsamma hördes ett nödrop:

— Görän, kom för guds skull, Mirjam har fått tag i spriten!

— Jag törs inte!

— Seså Mirjam, sade Bertil ödmjukt, du skall få vara så nykter du vill, men inte kan vi andra dricka kokt mjölk hela påskan!

— Kokt mjölk är mycket närande, sade Mirjam.

Görän kom nu fram och tog Mirjam om handloven: Söta, stränga Mirjam!

— Egentligen vore det min rättighet att konfiskera alla era rusdrycker, sade Mirjam bistert, men man såg på hennes min, att faran var över. Men efter ni är såna karlar med spriten, kan ni se efter att vi har ved och vatten, det är också karlgöra. Gossarna försvunno som en blix. Görän avskydde visserligen allt slags karlgöra, men det fanns icke så mycket, han icke skulle velat göra för Mirjam.

Det var häxornas natt. I den täta vita dimman, som svepte om huset, så dödens kall, att väg-garna ryste av köld, kunde döljas allt otyg i världen. Ett par orörliga, vita ljusfläckar utan kärna, som stodo över viken, var allt man såg av stationen och samhället och mänskligheten. Verna låg och stirrade med öppna ögon i natten. Det var dödstyst och i medvetandet av ödslig-heten omkring henne greps hon av ångestfull beklämning. Hon försökte lugna sig själv med tanken att innanför dörren bredvid sovo ju Mir-jam och Ingar, men så tänkte hon på hur lugnt de somnat och hur sorgfritt de skulle vakna, och hennes ögon fylldes av bittra, ömkliga tårar. Då hörde hon plötsligt en klocka ringa någonstädes långt borta, stilla men mycket tydligt och hon blev glad som åt en väns röst. Hon satte sig upp i sängen, då hördes ett sus som av en regnby, vilket kom allt närmare, det var tåget, som brusade förbi, och när hon sprang upp och lyfte på gar-dinen, såg hon det som en ils snabb ljusning i dimman runda viken och försvinna borta bland fälten.

Hon hade plötsligt blivit lugn. Bäddens, vilans, värmens välbehag smög sig över henne, alla tankar trubbadas av och stungo icke mera, skräcken vek undan. I ett tillstånd mitt emellan vaka och sömn låg hon och lyssnade till den lilla klockan och hörde tågen susa förbi, tätt, tätt, skärtorsdags-natten.

— Det är livet som rusar förbi, tänkte hon, livet! Men det stannar icke vid min station, inte ens ett stackars godståg tar upp mig.

Väckt av en fågel, slog Mirjam upp sina bruna förståndiga ögon vid 7-tiden. Ekarna stodo skarpt grå mot den bruna backen och den tunna, vita skyn. Tavlan saknade alldeles saft och färg, men likväl fanns våren i den lätta, lite fräna luften, och himlens utseende lovade vackert fram på dagen. Den iskalla avrivningen gjorde henne frisk och spänstig, och hon tänkte med tillfredsställelse på att hennes järnvilja genomdrivit diskning och varje saks ställande på sin plats kvällen förut.

— Gud vare lov för hundåren, tänkte Mirjam, och hon förhävde sig litet över de andra, som voro som barn, vilka fyllde sina plikter därför att de voro order och icke av eget beslut, glada, om de kunnat skolka eller slarva, som om de spelade de stora ett puts därmed, i stället för att de ställt till dumt för sig själva. Det var sedan hon, den fattiga, den tidigt självständiga, den mycket prövade kommit tillsammans med de rika och bortskämda kusinerna, som hon börjat känna sig utlärd i livet med sina sjutton år. Vad Göran angick, informatorn, hade hon respekt för vad hon kallade hans läshuvud fast kanske inte tillräckligt, men för övrigt var han ett barn, och hon föraktade honom en liten smula för att han lät behandla sig som han gjorde av henne.

Då hon var färdig i sin lilla blå cheviotklänning med hushållsförkläde över, gick hon ut i förstugan för att ta sina skor, som Ingar på skämt satt utom dörren med sina egna och Vernas. Men de voro borta, och när hon lyssnade neråt trappan, hörde hon någon borsta där nere i köket. Hon störtade ner — där stod Göran, Nietzscheanen, varm och nersmord, spottade i blanksmörjeburken och gnodde med vänster hand.

— God morgon, sade Mirjam enkelt, tack skall du ha.

Göran såg flyktigt upp.

— Jag försökte också tända i spiseln, men det lyckades inte.

— Vi skall hjälpas åt, sade Mirjam rörd.

Göran iakttog med beundran hur lätt allt gick, som Mirjam lade hand vid. Hon förstod att planlägga ett fälttåg och göra tjugo saker på en gång, utan att förlora sitt lugn. När det brann i spiseln och kaffekitteln stod på, tog hon ett par små korgar, knöt en schalet om huvudet och sade: nu går vi efter ägg och rädisor.

Hönshuset var tomt så när som på en och annan höna, som låg betänksamt orörlig i sin värplåda, men i flera tomma balar funnos ägg. Mirjam plockade försiktigt upp dem, och visade Göran att de liknade solbrända kinder, där blodet skimrar igenom.

— De man köper på torget är oftast färgade i kaffe, för de bruna har namn om sig att ha kraf-

tigare gulor, men det ser man genast, förklarade hon.

— Är det möjligt, sade Göran tankspritt. Mirjam var så förtjusande i sin lilla huslighet.

— Jaså det visste du inte? Du har kanske inte ens reda på att man färgar kött också? Tag nu korgen är du snäll, tänk tre tjog.

— Jag har aldrig sett annat än rött kött, försvarade sig Göran spakt.

— Rött kött, o Herre Je, det är just det som är färgat, vet ja. För det skall se nyslaktat ut, begriper du. I sig själv är kött brunt och grått, när det legat.

Göran teg, slagen.

— Och för att den dumma mänskligheten vägrar att lära sig köttets rätta färg, sade han slutligen, måste således slaktarna i alla tider hålla på och färga kött som en eftergift åt, förlåt mig, kvinnornas dumhet. Hur fruktansvärt irrationellt.

— Äsch nej, det vet man, sade Mirjam. Och förresten är det förbjudet, och blir det upptäckt får de böter.

— Ja, men då är det ju ändå mer irrationellt.

— Å, det finns väl det, som är värre, sade Mirjam. Har du aldrig hört att de håller vatten i malet kött för att det skall bli tyngre och serverar kattor som hare och —

— Tyst, Mirjam, sade Göran blek, jag får visst börja äta grönsaker.

— Men söta Göran, mår du illa? Var det så irrationellt? frågade Mirjam häpen.

Rosig och oberörd gick hon med sin korg på armen längs trädgårdsgången bort till drivbänkarna. Halmmattorna voro redan borttagna, och rutorna lågo immiga och blänkte i solen. Under dem stodo sallat, rädisor och spenat och tryckte näsan platt mot rutan. Hon lyfte på en ruta och började plocka upp rädisor, frodiga och stora som nötter.

— Hur kan de växa så bra redan? frågade Göran.

— Det är den goda värmen, sade Mirjam.

Det var ljumt i solen, men i luften summo små iskalla fläktar, som viftade Göran om öronen. Han missförstod henne.

— Det är inte varmt, sade han.

— Tycker du nej.

— Det är den rena objektiva sanningen, sade han litet snävt.

— Äh!

— Genom mig talar den objektiva anden —

— Min objektiva ande tycker det är varmt.

— Du har då ingen aning om vad objektivitet är!

— Jo, nog vet jag mer om den, än du vet om trädgårdsskötsel, sade Mirjam. Begriper du då inte att det är gödseln, som värmer och driver upp grönsakerna!

— Står de i direkt kontakt med gödseln då?

— Seså, nu kanske du inte kan äta grönsaker

heller, det måste vi fråga trädgårdsmästaren om. Herr Petterson, herr Petterson, skrek hon, står grönsakerna i direkt kontakt med — —

Men Göran lade sin hand på hennes mun och då hon såg hans min, fann hon det klokast att tiga.

— Det är en utmärkt trevlig villa, farbror har, konverserade hon, medan de gingo tillbaka, såna utrymmen. Mycket bekvämt till att vara på landet, pratade hon vidare, medan hon tvättade äggen, skar bröd, lade upp smör och ordnade för frukosten. Genomtryckta mattor på alla golv, tänk vad det spar arbete och så slaskledning. Kamin värmer ju upp hela huset på vintern och ved till kökspiseln kan man nog få i parken. Har Göran sett det lilla orangeriet ovanpå tvättstugan, som får värme därifrån, är inte det behändigt? Man kunde ju ha mycket mer nytta av det, om man bodde här jämt.

— Skulle du vilja det, Mirjam?

— Tror jag det. En sån trädgård, så rysligt med frukt och bär, men jag skulle ha en ko i stället för hästen och så skulle jag driva rationell höns- och kaninskötsel och ta till vara frukten, torka den sämre och lägga in den bättre och sälja. Svenska konserver börjar bli så efterfrågade. Dessutom kunde jag baka småbröd, så nog skulle jag ta mig fram.

— Kan du allt det där då, sköta höns och torka frukt?

— Nej, sade Mirjam, men jag har gott förstånd och handlag, som du vet, jag går igenom Rimforsa.

— Skulle du bo här ensam? forskade Göran vidare.

— Jag får väl varken bo här ensam eller med folk, sade Mirjam med en suck, jag får väl vara i stan i hela mitt liv, fast jag är född till lantbo. Men vad det angår, jag kunde ta ett par elever.

Göran drog inte ens på mun åt att hon tänkte ta elever, innan hon kunde något självt.

— Jag tror jag skulle trivas utmärkt här också, sade han. Det skulle gå bra att läsa och tänka.

Det var strax före högmässan påskdagen.

Vid kyrkporten väntade Mirjam på Bertil och Verna, som kommo åkande.

— Glöm inte att ge Vega mat, sade hon, i det hon på starka armar lyfte Verna ur vagnen och plockade av henne pälsen. De gingo in i sockenstugan, som var full av folk. Några små svartklädda, bleka flickor, med vita hattar, handskar och stugfönsterblommor i skärpen stodo i klunga vid fönstret, och runt om dem kretsade deras äldre kvinnliga anförvanter, ströko efter kjolarna, rättade på hattarna och viskade förmaningar var till sin.

— Konfirmation, sade Mirjam, då blir det långt.

— Nej, de läste sig fram i söndags, i dag är det nattvardsgång, fröken, förklarade trädgårdsmästarfrun.

I detsamma stack ett spetsigt, kaffebrunt ansikte i kapotthatt in genom dörren. Det var den yngsta av prästgårdsfröknarna, tant Alma: kom nu kära flickor, sade hon, det ringer samman.

De slogo sig ner i koret och sjöngo ingångspsalmen. Ingar såg noga på flickorna, när prästen kom för altaret, Mirjam spärrade upp ögonen och hade känt igen reskamraten. Men Verna rodnade djupt. Ingar lade märke till att hon därefter icke lämnade den unge mannen med blickarna ett ögonblick.

Förresten tänkte hon, Gud vet, om han är så rysligt ung, han ser så förfärligt tänkande och allvarlig ut, det såg jag inte på tåget.

Han talade om uppståndelse.

Uppståndelse!

För de andra, sade sig Verna, var detta icke så mycket mera än ett vagt begrepp, en vacker tanke. För henne var det stranden på andra sidan ett svart och fasansfullt hav, vars vågor slogo upp mot hennes fötter. För henne var det en fråga långt över frågan om måttet av hennes jordiska liv, om de blånande konturerna därborta verkligen voro land och ägde hamn för hennes lilla båt att landa vid eller om de blott voro drivande dimma, röken av döendes längtan och ångest. Men det var en visshet i den talandes stämma, som övervann henne och gav henne lugn. Hon var glad att de voro bjudna till prästgården efteråt, så skulle

hon fråga honom var i all världen han fick sin visshet ifrån.

Hon satt borta i sina tankar under altartjänsten som följde, men vaknade plötsligt upp vid att orgeln, som preludierat, tystnade med ens. Från läktaren började kören sjunga på en egen, rytmisk, gripande melodi:

Som fågelen vid ljusan dag
 sig gläder,
 så glad i ljusets rike jag
 inträder,
 vid änglasången
 och harpoklangen
 jag skådar evighetens dag uppgången.

De små konfirmationsbarnen gräto i en rad på första bänken. Hela församlingen sjöng nu med, så det ekade under valven, det var som om alla skådat evighetens dag. Verna greps av en outsäglig känsla. Hon kände en berusning, en lycka, som längst inne var medveten om sin egen kortvarighet. Med skinande ögon och darrande läppar viskade hon psalmens ord:

och högre, klarare än gull,
 än solen,
 min själ skall skina ärofull — —

Mirjam och Ingar iakttog henne noga och bekymrade. De voro glada, när slutligen nattvardsgången var slut, och de fingo lämna kyrkan.

Prästgården låg mitt över vägen. Det var en gammal byggnad med mossigt spåntak och flyglar eller rättare längor, som inhägnade gården. Mitt på planen stod en väldig kastanje, dess knoppar voro feta och bruna. Riset var lyft bort från rabatterna på båda sidor om verandan, och där stucko krokus och snödroppar upp. På verandan stod den äldre av prästgårdsfröknarna och tog emot. Hon luktade mat, och Ingar, som var den mest hemmastadda, sade:

— Nu har tant gått miste om att komma i kyrkan för att laga middag åt oss.

— Aja, sade tanten och började plocka med Verna på det överdrivna sätt, som retade Mirjam, jag går var söndag annars, men det gör nog inte ni. Gud vet, om ni gått i dag, ifall ni inte blivit bjudna hit.

— Inte jag, muttrade Bertil.

— Men jag, sade Verna.

— Ja, det förstår man ju, slapp det ur tanten, och hon skulle ha tillagt något, men fick en ljungande blick av Mirjam och avbröt sig. Du har kanske inte varit i Guds hus sen du var här sist, Ingar, fortsatte hon förhöret.

Ingar såg ett ögonblick på tanten med sina hederliga ögon.

— Nej, sade hon och gick in i salen utan att vänta på inbjudan.

Allt var sig likt sen gamle kyrkoherdens tid; de två systrarna skulle icke flytta förr än i maj ett

är till. Men man saknade den trevliga gamla gubben, som varit sträng och hård i sin krafts dagar både mot barn och församling, men som blev nöjd och stilla på sin ålders dag i övertygelsen att allting redde sig, allting gick över hur hjärtslitande det än var.

Vid mittfönstret i den långa, låga salen stod ett bord med vit servett och två blommande pelargonier. En handbok låg redan framlagd.

— Bröllop, sade Ingar, förtjust.

— Hur vet du det?

— Jo, för det är ingen döpelseskål framsatt och så pallarna, ser ni väl.

Om en stund skrapade det i förstugan, det var brudfolket, som kom: en karl av obestämd ålder med linblekt hår, senig och torr, som svenska bönder bli, när de börja för tidigt att arbeta och hålla i för strängt, en ung kvinna, litet kullerryggig och insjunken över bröstet med sorgsna ögon i sitt fula, trötta ansikte.

Tant Alma satte henne i soffan och högg genast i.

— Det är så länge sen det lyste, vi trodde knappt ni skulle komma, började hon.

— Ja, se, jag hade så svårt att komma mig för, sade bruden, men så fick det ju lov att bli av. Far måste ha någon till hjälp med vårarbetet, och det kan kanske gå bättre, än man hoppas.

Bakom dörrspringan stod Verna med Mirjam

och hörde på. Hon såg minen som beledsagade orden och hörde den bittra, doft likgiltiga tonen.

Hela hennes ansikte förvandlades av fasa.

— Mirjam, viskade hon och grep hårt om den andras arm, Mirjam, hur kan hon? Hon älskar honom ju inte, tål honom knappt, det bara för arbetskraften.

— Då skulle jag ta en stöddigare karl, sade Mirjam tanklöst. Titta, viskade hon, vad tant Alma ser löjlig ut. Verna böjde sig fram, och hennes uppjagade stämning höll på att slå över i skratt, när hon såg tant Alma stå bakom brudparet framme vid altaret med knäppta händer och huvudet på sned. Det förtroende hon nyss fått av bruden hade icke minskat hennes rörda andakt.

Vid kaffet efteråt var stämningen en smula mindre tryckt, men brudparet talade icke ett ord till varandra, innan bruden sade: ja, nu har vi väl ingen annan råd än att spänna för och resa hem.

Hasselskogarna blevo snart bekanta och goda vänner med prästen, som försäkrade att han lärt känna dem utan och innan redan på tåget. Mirjam bjöd honom vid smörgåsbordet till middag följande dag.

Man satt till bords och fick en förfärligt god middag. Tanterna ledde konversationen: jag hoppas Bertil inte har fått någon varning i påsk? — kära Ingar, det var roligt att se att du äter litet prydligare — kan inte den stackars kära Verna

finna något, som smakar henne — kandidat Göran hade en bok med sig i kyrkan med grå pärmar, jag har aldrig sett en psalmbok med grå pärmar, men det var vers, det såg jag.

— Nietzsche skrev så vackra psalmer, sade Ingar.

Göran rodnade, men tanterna hade icke uppfattat och gled oöfver.

— Jaså, lilla Mirjam lagar maten, det blir väl skinka och ägg till alla tre målen?

— Hon kan 144 sätt bara att tillaga äpplen, inföll Ingar.

— Bevare oss väl! Nå, pastorn hörde väl, att pastorns varning förra söndan, den tog inte alls den. Det var ett par oeniga makar ser ni, som stod inför kyrkorådet.

— Å, sade pastor troskyldigt, det var ju bara en ceremoni.

— En ceremoni, sade tant Alma, med så mycket ogillande i tonen som hon vågade bestå en prästvigd man, då har pastorn inte samma uppfattning som vår far. Han ansåg inte att varningen var till för att underlätta en lättsinnig skilsmässa utan till de oenigas förbättring. Han slutade sällan förr än han fått dem att resa hem tillsammans och börja på nytt igen.

— Ja, men om de inte tycker om varandra, försökte Verna rodnande.

— Kära lilla barn, att också du skulle vara anstucken av den nya moralen, det kunde ingen

tro. Här är inte fråga om kärlek, utan om att det Gud förenat, skall människor inte åtskilja.

— Det är bra gott med tranbär, sade den hjälpsamme pastorn.

— O ja, flög det ur Göran, jag sitter just och tänker på att de smakar som Mirjam.

— Vad förslag?

— Ja, jag menar, som Mirjams karaktär, frisk och härdad och ändå söt.

— Skål Göran, sade Mirjam lugnt, jag har också stått ute och frusit, innan jag kunde tas in och användas, så det är inte så tokigt.

— Ja, det må jag då säga, sade den stackars tant Alma, att maken till ton har jag aldrig hört. Jag förstår inte er utmärkta mamma, lilla Ingar, som släpper er ut så här ensamma i en villa, unga flickor och unga män.

— Min mamma säger, svarade Ingar och såg på tanterna med sin öppna blick, att det finns ingenting, som hon icke vågar släppa mig på, ty hon litar på mig.

På eftermiddagen kommo ett par gummor på besök, och ungdomen begav sig ut på vandring. Den unge prästen var betagen i Verna. Systemen Ingar var mycket söt och lustig, men Verna var det mest blomligt ljuvliga han sett. Dessa goda rörande ögon, den vita blåskuggade hyn, den lilla barnsliga munnens vemod utövade på honom en sällsam och bitter tjusning. Hon hade icke något sjukligt utseende, men det stod omkring henne

en sval fläkt av evighet, ett sken, som från en öppnad dörr icke långt borta, som gjorde att man anade hennes öde.

Under promenaden kommo de efter, och han lade hennes arm i sin.

— Vet ni, sade Verna, med ett fullkomligt förtroende, som rörde honom och gjorde honom förlägen på en gång, jag tänker så mycket på det ni predikade om: uppståndelse. Ibland kan det komma över mig ett tvivel eller är det bara en tomhet i mitt hjärta, så att jag ingenting vet, men i dag är det så lugnt, och jag är så viss, att jag icke skall dö, då jag dör.

Han hade den unga finkänsliga människans skygghet för att tala om andliga ting så där utan vidare. Han sade blott: det är ovanligt att höra en ung flicka tänka så mycket på död och evighet.

— Det är icke så underligt, svarade hon enkelt, det är väl underligare att inte alla gör det, jämt. Jag kan ännu minnas, när jag var liten och vi hade bjudning, jag frågade min mamma: skall alla tanterna och farbröderna dö? Ja, sade mamma. Men hur kan de då vara så glada? Den frågan fick jag aldrig något svar på.

— Har ni alltid sysslat med sådana tankar? frågade han.

— Nej, det var en tid, då jag inte gjorde det, när jag var utomlands med mamma. Men sen fick jag veta mitt öde.

— Vem vet sitt öde? vek han undan.

— Jag. Ni kan gärna få höra hur det är. Jag hade en faster, som hette Verna. Jag är hennes levande avbild, likadant hår och allting, ögon, röst, sätt in i de minsta detaljer, säger folk. Men hon dog, när hon var litet äldre än jag nu är, i samma sjukdom som jag har. Ända sen jag fick veta om likheten och hennes öde, har jag varit på det klara med, att jag inte skall leva jag heller.

Han drog en suck av lättnad.

— Ni borde försöka befria er från den tron, sade han. Man måste vilja leva, det är det viktigaste. Livet har så mycket vackert. Jag tror inte att ni skall dö. Kära lilla barn, vi har inte råd att förlora er.

Hon blev inte alls förvånad över hans ord. Den som har ont om tid på jorden hinner icke med några omsvep.

— Skulle ni sörja mig? frågade hon utan skynt av tillgjordhet.

— Ja, sade han, lilla Verna, jag har sett er några timmar, men mitt hjärta vägrar att tro, att ni skall gå bort. Försök att leva för min skull.

— Å, sade Verna lillgammalt, ni tror att min sjukdom är självsuggestion. Men den är ett mycket riktigt och verkligt ont, som jag vet inte hur många har konstaterat.

— Har ni smärtor också? frågade han häftigt.

— Åja, sade hon, men det blir värre.

Han visste ännu icke vad han skulle tro. Det var som om hon levat sig in i sitt snara slut som

i en vemodig vacker saga, en historia att drömma och rysa över. Hade hon väl någonsin riktigt fattat vad det är att dö vid sjutton år?

— Ja, vi kommer! ropade Verna till svar på en signal från Mirjam, som stod och väntade på dem.

Men han stannade ofrivilligt.

— Aldrig har jag känt någon som väckt en sådan ömhet hos mig som ni, sade han häftigt, utan att tänka på att han kunde göra skada med sina ord.

— Å, är det inte bara för att ni tycker så synd om mig? Det gör alla. Han skakade på huvudet.

— Tack, det var bra jag fick veta, sade hon lågt. Men vet ni, tillade hon naivt, det vore bra om ni kunde komma att tycka litet om Ingar. Ingen vet hur rar den flickan är. Jag är så bekymrad för att hon skall ta så vid sig, när jag dör, för vi har alltid hållit ihop, och hon gråter så ofta över mig. Jag skulle vilja veta, att någon tog hand om henne då.

Han var inte alls förvånad över det underliga i framställningen.

— Skulle det göra er lycklig?

— O ja, sade hon, och så skulle jag be pappa, att han gav Mirjam Sjöboda och en ko.

— Ingen kan väl neka er något, sade han.

De andra kommo tillbaka med blåsippor, blåa små stjärnor inne bland kopparröda och koppargröna blad. Solens sista strålar hade ingen värme att ge och allting såg så torrt och kallt ut under

den kalla himlen. Löven rasslade, när de virvlade ner för den bruna backen, borta i diket, som var täckt av likblå löv på botten, började kölden strimma vattnet med pilar av is.

— Titta nu så grant!

Det var det sista solnedgångsskenet över prästgårdens röda gavel bland träden.

— Ja, i naturen, sade Bertil, är det vackert, hur enkelt det är.

Bertil kom med en gädda, tagen ur homman nere i viken. Det var en isgädda, svart på ryggen med gula strimmor och isgrön neråt buken. Stygg såg hon ut och krängde och kastade för att komma loss.

— Nu får vi fiskrätt åt prästen, sade Mirjam, som stod i köket. Hon dödade gäddan med ett litet slag och gav sig till att skära upp den levande som den var: ty slår man sönder den kan det komma galla i köttet. Ingen kunde åse operationen mer än Bertil.

— Tycker du inte de är sjäpiga? frågade han.

Mirjam vände sig om efter dem med ett litet överläggset leende.

— De är väl som alla rika människors barn, sade hon.

— Ja, men jag är ju också rika människors barn, invände han naivt.

— Du har inte fått nerver än, svarade hon med en kamratlig nick, som gjorde honom mycket stolt.

— Säg, hör du, passade han på, vad tycker du om Göran? Hygglig gosse, men lite flickaktig, va?

— Det vore gott om du kunde hälften så mycket som han, svarade Mirjam strävt. Ta och håll upp tvättvatten åt mig, nej, varmt.

— Skall du göra i ordning hönan också? frågade han vördnadsfullt.

— Den är redan på spisen, sade Mirjam.

Under tiden låg Verna på en soffa i biblioteket, som mest bara innehöll gammal glömd och klassisk poesi i ålderdomliga band. Ingar satt på en stol bredvid henne.

— Hör du, Ingar, sade Verna efter att länge ha skruvat på sig, vad tyckte du om honom? Tyckte du inte att han ser riktigt utmärkt ut?

— Joo, sade Ingar sorglöst. Hon motsade aldrig Verna.

— Ja, men tänkte du inte, fortsatte Verna, redan första gången du såg honom i kupén, att den skulle man kunna gifta sig med, om man tvunget skall.

— Nej, kors, sade Ingar förfärad, det tänkte jag visst inte.

— Ja, men tänk efter igen, sade Verna enträget och såg ut genom fönstret över sjön, som nu var isfri med oroliga vågor.

— Verna lilla, sade Ingar plötsligt, jag tror min-sann du går i giftastankar, det är därför du varit så stilla hela dagen!

— Ja, sade Verna, det gör jag visst, det är bara inte jag, som skall gifta mig.

Ingar böjde sig ner över henne.

— Vill du inte säga mig vad det är du går och funderar på? bad hon ömt.

— Jo, jag vill ju ingenting hellre. Ser du, jag visste genast, när jag såg honom — Lars — att den hade jag velat ha om jag skulle varit som andra. Och det betyder — — —

— Att du tycker om honom, viskade Ingar.

— Ja, sade Verna lika lågt med bortvänt ansikte, ja, det förstår jag själv. Det är så märkvärdigt, jag trodde verkligen inte, att det skulle hinna hända. Du tycker förstås det är så tokigt alltihop, men ser du, jag känner på mig, att detta har inte hänt för inte. Det har hänt för att jag skall se ut en bra man åt dig innan jag dör. Du må tro det är en sak, som jag tänkt länge på.

Det föll inte Ingar in att skratta.

— Du har såna idéer, Verna, sade hon. Inte vill han det, till en början.

— Jag har redan talt med honom, sade Verna.

— Nej, men Verna, du lilla dumsnut, Ingar höll på att bli häftig, men hejdade sig, hur kunde du?

— Ja, ser du, sade Verna, det är en fördel, när man skall dö så snart, man kan så mycket, som andra inte kan. Förstår du, sade hon djupt allvarligt, nästan högtidligt, han tycker om mig. Och då sade jag honom, att det var bättre, han tänkte på dig.

— Vad sade han till det, frågade Ingar, aderton-
åringen.

— Det minns jag inte riktigt, sade Verna. Jag
tror det var: Er kan man inte neka någonting,
kan man väl, Ingar?

I dörren stod Göran, helt hjälplös med en duk
i handen.

— Mirjam är så gräsligt arg, sade han, för
hönan vill inte bli stekt och inte kommer ni ner
och hjälper henne. Hon säger hon får skämmas
för prästen.

— Det gör jag med, sade Ingar och sprang ned.

Verna fick sällskapa gästen ganska länge, innan
middagen blev färdig.

Det hade börjat skymma så sakta, och på bor-
det, som var framdraget till fönstret, stod en silver-
kandelaber och brann med tre bleka blåkantade
lågor. Hasselhängena i kopparkrukan kastade tunna
skuggor över duken, där det gamla porslinet stod,
som var blåare än den djupaste sjö i mönstret,
men det vita var icke vitt utan liknade en blek
sommarmimmel. Mot detta blå blevo till och med
de enkla apelsinerna till sällsamma gyllene frukter,
och när Ingar hällde rödvin i de höga glasen bröts
ljuset från kandelabrarna genom vinet och blev
till tre små röda darrande lågor på duken vid
varje glas.

— Det är verkligen vackert i skymningen, sade
Mirjam som kom med gäddan i dörren. Det har
ni för att hönan var så gammal och segstekt.

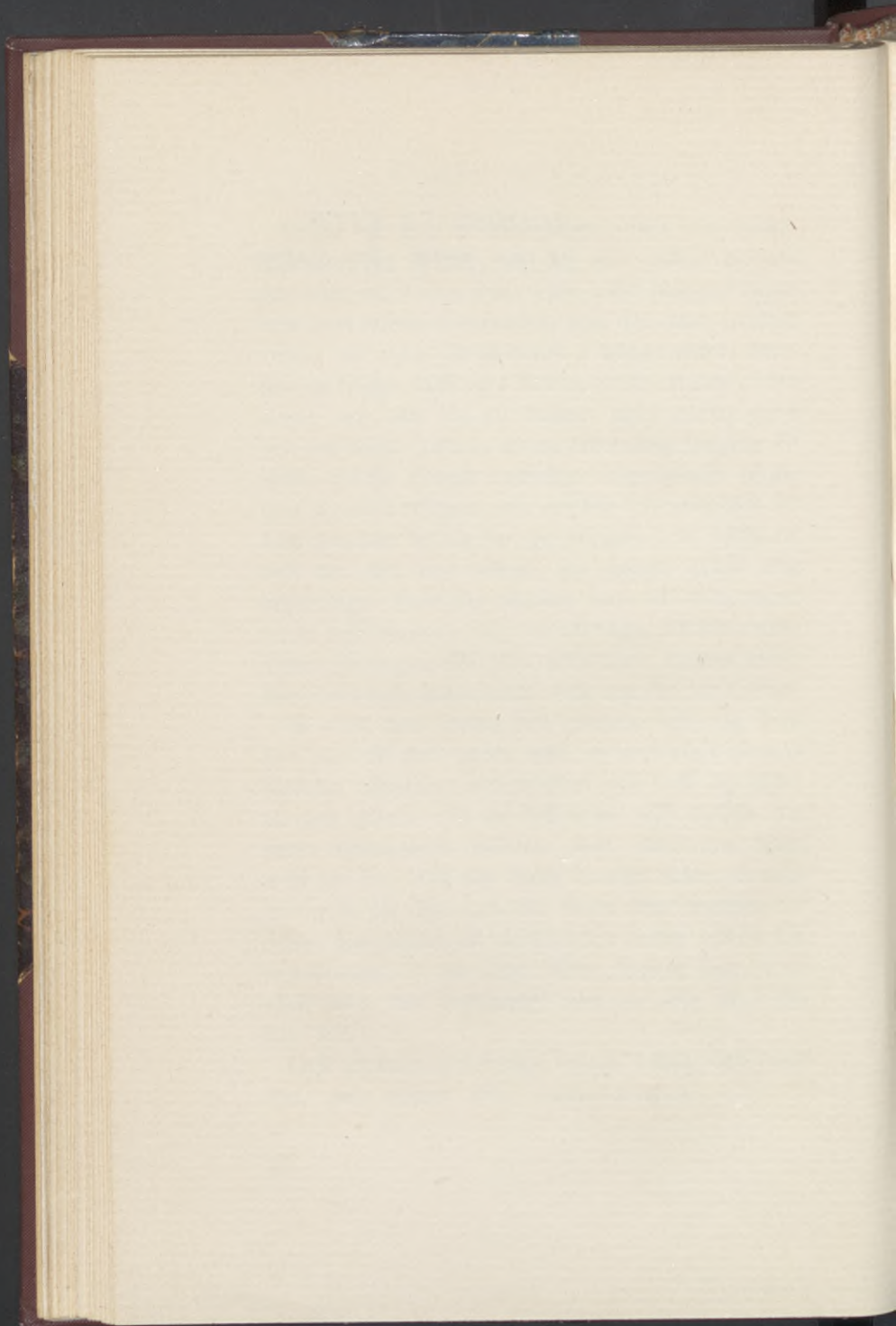
Verna var icke fri från plågor, men hon kunde med stolthet befalla dem att icke nalkas hennes själ eller störa dess frid. Hon hade placerat Ingar och Lars bredvid varandra, och det, som i själva verket var djup förlägenhet å bägge sidor, emedan de bägge, tack vare henne, visste att den andra visste, tog hon för att hennes sådd börjat spira och var nöjd. Driven av en feberaktig längtan att skapa glädje denna underliga högtidskväll böjde hon sig mot Mirjam och viskade i hennes öra att hon ämnade be sin far ge Mirjam hela Sjöboda, och det fick hon säkert, »ty pappa nekar mig ingenting». Hon såg Mirjam haja till och rodna innan hon sansade nog för att säga, att det skulle Verna för ingen del göra, söta barn, sådana idéer. Men hon sade blott sakta: tala om det för Göran.

Så sköt hon stolen lite tillbaka och såg från den ena till den andra med en underligt skräckblandad känsla av lycksalighet och sade sig själv, att den glädje och de drömmar, som fyllde alla dessa människors hjärtan, dem hade hon köpt med sitt liv. Hon såg deras framtid säker, så som hon ville ha den, och det fanns icke skymten av tvivel hos henne att deras öden skulle vända sig annorlunda, ty en liten flicka, tänkte hon, som skall leva, kan ingenting, men en som skall dö kan allt.

Och så kom den kyliga natten, blåsig och utan frid, som nätter äro i vårbrytningen.

*ALDRIG SÅ LITE
MAN INTE ÄR GIFT*

— Jag skulle bra gärna vilja veta, sade Charlott, vem det är som stoppar doktors strumpor! Vem tror fröken Tora?

Fröken såg upp från sin bok och skrattade litet åt sin gamla Charlott, som stod i dörren med en herrstrumpa träd över vänster näve och ett helt fång i förklädet.

— Varför vill Charlott veta det?

Charlott kom närmare. — Jo, sade hon, för att det är såna mönsterstoppar, se bara, är det inte en fröjd? Och han har ju bara usla brokiga strumpor, stackarn, men varenda par är stoppat med garn i färg. Nog märkte jag att han blivit ordentligare, när jag gick igenom hans lådor, men inte till den grad. — Såå, gick du genom hans lådor? fröken höjde på ögonbrynen.

— Javisst, en kväll fröken var borta, gick jag upp till honom och sa till, att jag kom för att hämta tvätten, för inte skall det komma klorkalk på hans kläder, så länge jag orkar sköta en hederlig byk, det sa jag honom. Och efter som jag kom ihåg, att han brukade förr i världen ha rena kläder och tvättkläder om vartannat, så gick jag

igenom hans lådor, men där var så fint och nätt, så det var en glädje. Men stoppa strumpor och böta linne, det gör han väl ändå inte själv?

Charlotts tonfall var en smula insinuant, varför fröken klippte av lite kort med att det behöver vi ju inte bekymra oss om, min lilla gumma. Charlott drog sig tillbaka, men Tora återtog icke sin bok.

— Herre Gud, sade hon, mönsterstoppar och ordning i byrålådorna, det är den lilla flickan! Antagligen är det hennes förtjänst också, att det är så hemtrevligt i dubletten, att han har så snygga kläder, att han skriver upp sina utgifter. Undras hur länge det fortgått så här? Antagligen årvis.

Och likväl hade hon bott i samma Stockholm som Birger i tre år och ingenting vetat, innan slumpen, såsom den naturligtvis till slut måste göra, gav henne en anvisning. Hon är ute och rider en tidig vårmorgon och slår in på någon avsides förstadsgata, om vars existens hon förut icke haft någon aning. På avstånd ser hon en herre komma ut ur en port, besynnerligt vad han liknar Birger, det är Birger. Han har en flicka med sig, och medan han vänder ryggen mot Tora och vinden för att tända en cigarrett, lägger hon ett ögonblick sin kind mot hans rockärm, som till en smekning. Tora ser icke mera, hon sätter hästen i trav för att vara förbi innan han sett henne. Icke mera, men hon förstår ändå genast alltsamman. Detta är Birgers gåta! En liten flicka

är alltså förklaringen till att han avböjde förslaget att bilda hem med systemen, ja även orsaken till hans besynnerliga och vacklande uppförande, när Tora frestade honom med ett gott parti, det gud nu förlåte henne.

Det var en smula genant att hon ingenting annat, aldrig hyst en misstanke, nåja, det betydde icke bara att hon var blind, utan också att hon var en mönstersyster, diskret och hänsynsfull. Och en mönstersyster ämnade hon förbliva. Det hade icke ett ögonblick fallit henne in att riskera den stabila vänskapen med brodern, vilken var henne mycket nyttig i hennes ställning av ogift självförsörjande, för den upptäckstens skull, icke ett ögonblick förrän i dag.

De välgjorda stopparna hade rört henne, de prydliga byrålådorna och det hela. Flickan stod förmodligen i bod eller hon arbetade på kontor med lång arbetstid, undras om hon steg upp om mornarna och lagade hans kläder? Ack, då höll hon nog mycket av honom, men om hon gjorde det, då var det synd om henne, stackars liten. Hon mindes den lilla skygga gestalten med kinden mot hans rockärm, flickan tänkte ju icke på, att var sak har sin tid, men det glömde aldrig en man.

Tora makade sig bekvämare upp i soffhörnet och lade upp de brednosiga morgonskorna på sin nya kelim. När hon tänkte på hur bra hon hade det själv! Här satt man i sitt hem, som man uppe-

höll med sina händers välbetalda arbete, man var fullkomligt självständig och karlfri och i köket hade man gamla Charlott, som skulle komma med ens tebricka, utan att man behövde säga så mycket som ett ord. Medan den andra stackarn så här dags — klockan var halv åtta — trött från arbetet sprang i matvarubutiker för att proviantera för Birgers supé, och när hon kom upp till honom, fick hon tända spritköket och sy i knappar. Nej, detta var icke rätt. Det kränkte systemen på något sätt att Birger så behandlade en kvinna: tog allt av henne och stuvade undan henne om dagen. Gud vet, om han hälsade, ifall de möttes när han hade sällskap, ånej, tänkte hon upprörd, han var nog en sån karl, hennes bror, som tittade i väggen, när han gick förbi. Fick flickan nånsin vara med, när Birger gick på premiärer, när han ställde till sina berömda helaftnar, nej, då var det Tora, som hämtades i bil, då voro hans gifta kamraters fruar med, ja även den förmögna väninnan, som Tora velat ha till svägerska, och han blygdes icke att göra henne sin kur.

— Men det skall bli slut med detta, tänkte Tora. Hon suckade litet, drömmen att få den liktänkande väninnan och hennes förmögenhet i släkten, den gick nu, men rätt skall vara rätt. En sån egoist, men det skall vara en karl till det!

Efter den dagen började Tora titta efter flickan i alla butiker, bakom alla kassaburar, och en dag fann hon henne. Tora hade följt sin väninna in

i hennes fars stora varuhus, och då hon såg sig omkring efter det lilla ansiktet hon mindes, tyckte hon sig känna igen det vid en av kassorna. Hon gick närmare, det var en späd, blond flicka med små fina drag, hon var ung, men ändå litet bleknad. Hennes klädsel var ovanligt nätt och prydlig och då nu väninnan, som var mycket social, talade med henne, hörde Tora, att flickan hade en vänlig röst. — Fröken Nilson ser trött ut, alltså fröken Nilson, men därmed kom man icke långt, det gällde finna någon förevändning att göra bekantskap. Hon kom ihåg att hon hade tjugu kronor i guld på sig, gick fram till kassan och sade: vill fröken Nilson vara så vänlig och växla? — Jo, naturligtvis, var så god! — Tack så mycket, adjö. Frestelsen låg nära till hands att säga: vill inte fröken äta middag hos mig om söndag, men hon tvekade för väninnan, som stod bredvid. Nå, så gick man in i morgon i stället, och när början väl var gjord, tog man henne med på teatern, på möten, man skulle lära monsieur, att det gick an att visa sig offentligt med henne! Tora gick verkligen in dagen därpå, men kom hem med oför rättat ärende, hon kom sig inte för! Det var något i flickans ansikte, som hindrat henne. Och så gick tiden. Men när det led mot jul, fick hon en dag telefonbud från Birger: tänk så roligt, bror Sigge kommer, han bor hos mig över helgen, vi får väl komma till dig på julafton, nu skall vi ha trevligt och fira jul på gammalt hederligt manér.»

Men detta var för mycket för Tora. Än den lilla flickan då, tänkte hon, hur gick det med hennes jul? — Nej, min kära Birger, sade hon till sig själv, vill inte du sörja för henne, så skall jag. Utan ett ögonblicks betänkande gick hon direkt till varuhuset, fram till fröken Nilson, som såg trött och jäktad ut, ty affären var full av folk, sade sitt namn och bjöd henne på middag. Flickan rodnade häftigt, men innan hon hunnit svara, fick Tora en ilsken knuff av kunder, som väntade på att få betala, hon fick ställa sig i kön och bida sin tur.

— Nå ni kommer väl, sade hon, det är bara ni, jag äter klockan fem. Flickan gav henne en stor forskande blick, som sade: vill du mig väl eller illa? Och på den vänliga, uppmuntrande nick hon fick till svar, nickade hon ett ja, och vände sig åter till sitt arbete. —

De två flickorna sutto vid Toras matsalsbord och sydde. Ljuset, brutet av järnkronans siden-skärm, föll över deras huvud och händer: Tora, präktig och prydlig, litet bastant med sina trettiofem år, hennes gäst, liten och ung, med snabba och vana fingrar sömmande på en blus, med vilken Tora stannat i stöpet. De kommo så gott överens. Tora hade förstått att anslå en lagom ton, tyckte hon själv, icke forcerat hjärtlig, icke när-gången, intet bortläggande av titlarna. Flickan uppförde sig oklanderligt, avvaktande, kanske litet mistrogen. Denna villighet att hjälpa med blusen

var emellertid ett gott tecken, en vänlighet, just i stil med stopparna. Tora gjorde till en början inga andra frågor än den efter flickans förnamn, hon hette Gertrud. För övrigt talade hon om Gertruds yrke, om sitt eget, hon sade »vi självförsörjande», och prövade om flickan skulle lystra, men fann, att här var ännu mycket fördolt. Gertrud hade tydligen icke medvetet inrangerat sig i någon kår med gemensamma intressen. Hennes erfarenheter, hennes hopp och drömmar lågo åt ett helt annat håll, på ett område, där hon å sin sida i all tysthet kände sig som den goda Toras överman.

Då gick det bättre, när man talade om kläder, om hushåll, om de dyra tiderna. Gertrud gav självvilligt den upplysningen att hon åt växelvis på automat och lagade på spritkök. Av hennes bidrag till konversationen kunde man för övrigt sluta, att om hon var något i världen, så var hon praktisk. Hon kände sina gränser och endast det, som kunde åstadkommas innanför dem, intresserade henne. Tora fann hos henne intet av det vemod hon väntat, vemod över det öde, som gjort henne till en kvinna i skuggan. Hon var nog en liten hjälte, Gertrud, på sitt sätt. Och hon betraktade Gertruds lilla bestämda profil, böjd över arbetet, med icke så litet av nyfikenhet.

Nu talade man om jul och julmat. Tora berättade något om julseder från sitt hem, Gertrud var förbehållsam. Tora blev alltmera rörd. Rik-

tiga fästmör, tänkte hon, får rå om sina fästmän mest om julen, men lilla Gertrud, hon får i stället krypa undan.

— Var skall fröken Gertrud vara i julhelgen?
— Här. — På julafton? — — I affären.

— Men ni stänger nio? — Tystnad.

Slutligen sade Tora utan att se på Gertrud: — Skulle ni vilja komma hit till mig? Gertrud såg snabbt upp. Alla möjligheter, som kunde ligga i denna inbjudan, drogo snabbt genom hennes hjärna. Birger hade icke med ett ord vidrört den stundande högtiden, varav hon blott slutit, att han icke hade annat att glädja henne med, än att han skulle vara hos den där systemen, som Gertrud betraktat som sin fiende, och som hon var långt ifrån säker på än. Dock hade hon då alltid tänkt sig att julafton efter nio — — Men vad ville det här säga? Ville systemen arrangera ett sammanträffande? Och om så vore, vad hade hon för hemlig avsikt därmed? Var det tänkbart, att hon ville hjälpa Gertrud mot sin egen bror?

— Vad menar ni med att bjuda mig hit på julafton? frågade hon rakt på sak.

Men Tora var uppfylld av det dramatiska, det spännande, i vad hon höll på att arrangera. Hennes ansikte var ett enda strålande välvilligt leende, när hon svarade.

— Säg, är det inte bäst, att ni ingenting alls vet om vad jag menar, ni, lika litet som...?

De sågo varandra in i ögonen, en lång blick, där frågor växlades och svar.

Slutligen sade Gertrud med ett litet slugt leende:
— Det är inte värt, att jag kommer på julafton. —
— Å? — Men på annandagen.

Tora brast i skratt: mycket riktigt, blir mera oskyldigt då.

Plötsligt sade Gertrud med anslutning till en tyst tankekedja, som Tora tyckte sig kunna följa:

— Han sätter förfärligt mycket värde på er.

— Ja, sade Tora, som antog att flickan lidit ibland, men hata mig inte för det — —

— Ja, men jag kan ju inte mäta mig med —

— För ni har ju bara gott av det, avbröt Tora.

— Bara gott, säger fröken? Jag kan inte begripa, varför i Jesu namn fröken vill göra något för mig?

— Å, ni är ju kvinna, sade Tora, och tillade litet osäkert, då hon såg hur Gertrud stirrade, och vi skall väl hjälpa varandra.

Gertrud stirrade verkligen. Hon använde för det första aldrig ordet kvinna, vilket hon fann, ja, opassande. För det andra hade aldrig en sådan tanke vaknat hos henne, som att man skulle hjälpa varandra bara för det. Stå på sig, fick man och sköta sig så gott man kunde. Men... Så mycket bättre. Gertrud uppskattade till fullo risken av Toras mellankomst när det gällde att påverka Birger, risken men också chanserna för lycklig ut-

gång. Hade det varit för fyra år sen, hade hon svarat: jag klarar honom själv. Men på fyra sådana år lär man sig att bli ödmjuk och tacksam, tänkte Gertrud.

— Jag trodde inte alls fröken var sådan, sade hon sedan för att vara litet älskvärd och nå fram till ett tack. Se, jag har alltid trott, tillade hon med en obeskrivlig min, att damer med sån där akademisk bildning skulle förakta oss andra vanliga dumma stackare som — — — Som vad?

— Tja, sade Gertrud och kastade upp huvudet: som tyckte det var något att sträva efter att bli gift.

— Hm, sade Tora, förbryllad.

När Tora sedan satt ensam i sitt soffhörn, stack Charlott in huvudet: — Sa fröken något?

— Nej.

— Tänker fröken?

— Ja.

— Jaså, för annars skulle jag ha velat tala med fröken. Det är nu på det viset, ser fröken Tora, att hon får ge mig minst femtio kronor extra, om fröken skall bli hemma i jul.

— Om jag skall stanna hemma, var säker på det, första julen i eget hem, begriper hon vad det vill säga?

— Hm, sade Charlott.

— Vad menar Charlott?

— Å, jag menar ingenting, bara att fröken, som inte är gift — —

— Nå är inte hemmet mitt ändå? Charlott är en gammal stock.

— Ja, se fröken lilla, hon förstår inte, att aldrig så lite man inte är gift, så har man inget anseende, och då låter det ju så tosig att tala så stort om eget hem, men inte angår det mig inte, för nog reder jag mig med folket här i huset, när di frågar, alltid.

— Ja, det hoppas jag, sade Tora torrt, men skulle inte 25 kronor kunna räcka för den, som inte har något anseende.

— Jag tyckte fröken sa nyss, att här skulle firas jul, svarade Charlott. Hur många blir vi?

— Vi blir Charlott och jag och så bröderna, och så någon av dagarna den här fröken, som var här i dag.

— Hm, grymtade Charlott, igen.

— Vafalls, sade Tora.

— Är det hon, som stoppar kandidatens strumpor, frågade Charlott med övernaturlig kombinationsförmåga. Hon kallade doktorn av gammal vana vid hans forna titel, eller kanske blev det kandidat, när hon inte var riktigt belåten.

— Det vet jag inte, svarade Tora avvisande.

— Skall de förlova sig?

— Ja, det kan jag verkligen inte säga.

— Inte det? Ja, inte för jag tror, att den kunde hålla kandidaten fast i längden.

— Hon har ju charm, sade Tora, som glömde sin försiktighet.

— Ja, sjarmen, sade Charlott trankilt, den fick han väl vänja sig vid, men se min erfarenhet är nu den, att karlarna extimerar en aldrig, ifall man — —

— Nå, trugade Tora obarmhärtigt, ifall man?

— Hm, ja, räddade sig Charlott, ifall man stoppar deras strumpor i förväg.

Tora var smått nervös hela julen, värst var det på julafton, då klockan blev nio, blev halv tio, och hon satt och väntade på att Birger skulle bryta upp. Men nu på annandagen, när stunden nalkades, var hon alldeles lugn. Hon tände sin lilla självförsörjande gran på fönsterbordet i salen, hon jämkade på middagsbordets julrosor, över vilka spelade ett blodrött skimmer från lampan. Denna belysning måste klä Gertrud, det hela var gjort till gästens röda klänning, i vilken värdinnan blivit invigd. Själva skinkan bar blodrött silkespapper till hennes ära.

Gertrud kom först, hon var mycket fin, hon hade vita sammetsrosor i bröstet. Hennes hand var kall, och hon var litet vit på läpparna, men hon hade inga konstigheter för sig med att vilja vända om eller gömma sig. Hon sattes på Toras kelim, men när det ringde, grep hon Toras hand.

Charlott, som inte var så dum, hade oombedd hängtt undan Gertruds hatt och kappa, och det blev en fullständig överraskning.

Tora hade läst över vad hon skulle säga, men när hon såg Birger studsa och förvandlas, kom hon

av sig. Gertrud blev sittande och såg ner, benen vägrade att bära henne. Lyckligtvis var där Sigge, den oinvigde.

— Tora, sade han förebrående, vill du vara så snäll och presentera oss.

— Det här är mina bröder, stammade Tora, Sigurd (han bugade och tog i hand) och Birger (likaledes) samt fröken Nilson, en god vän till mig, som du Birger torde — hon dröjde ett ögonblick och såg med återvunnen säkerhet på honom — torde föra till bordet.

— Skall bli mig ett nöje, svarade Birger och bugade sig åter, medan han drog sig några steg baklänges. Hans förstånd hade efter första chocken sagt honom, att han skulle reta Tora mest med att låtsas om ingenting. Han skulle stanna middagen ut, sedan skulle han gå och låta dem sitta och undra. Men han lyckades icke så väl som han velat. Detta möte mellan hans officiella liv och hans dolda, hemliga liv var för oväntat, för förvirrande. Gertrud, de ensliga vägarnas, kvällarnas, mörkrets kamrat som familjeflicka i syster Toras soffa, vid hennes bord, nej, det var för mycket. Under middagen tyckte han nog inte utan skäl, att alla granskade honom för att se hur han skulle bära det, bror och syster, hans gamla Äppelcharlott, som bjöd omkring faten, ja till och med Gertrud själv. Han hade för resten aldrig förr sett henne i rött.

Han försökte, skummande av raseri, att konver-

sera henne, men tyckte att allt vad han sade lät till den grad löjligt, vilket det också gjorde. Gertrud svarade endast knapphändigt, hon var nästan lika illa till mods. Hon skulle icke kunnat säga sig riktigt vad hon väntat sig av denna dag, men det var icke detta. Hon kände sig överflödig, gjord till skam och spe, det var som om hon trugat sig på dessa människor av en högre samhällsgrad, hon som annars tegat så stolt, som aldrig påmint honom om de plikter mot henne, han bort förstå av sig själv, hon som aldrig begärt svar på sitt hjärtas dagliga fråga: varför är jag inte god nog till hans hustru?

Tora nickade oupphörligt till henne och skålade med henne, Gertrud ville knappast svara, hon retade sig utsägligt på denna välvilja. »Fröken Nilson, får jag lov» härmade hon Birger tyst, men i morgon skulle hon få vara hans Trude igen, koka te, lägga fram rena kläder och resten.

När middagen var över, tog Sigge sina äldre syskon i var sin arm och drog dem intill sig. — Ä, hör nu, låt mig veta, är det förlovning i görningen?

— Du ser ju, sade Tora med isande förakt, att Birger inte känner henne.

När de kommo in i vardagsrummet var Gertrud försvunnen. Birger störtade ut i tamburen. Där stod hans barndoms Charlott, öknämnd Applecharlott, och som förr mången gång tog hon honom i armen. —

— Där, sade hon och knuffade honom mot sovrumsdörren.

Gertrud stod framför spegeln och satte med skälvande fingrar fast hatten. Hennes spegelbild grät. När Birger kom, rätade hon hastigt upp sig, men vände sig inte om.

— Vad menar du? Går du redan?

— Min herre står i vägen, svarade Gertrud och ville tränga sig förbi.

— Seså, gå du hem till mig, jag kommer snart.

— Jag har varit där så mycket jag kommer, men vid detta bröts rösten.

Birger var slagen. Det var ju han, som skulle vara ond, hans var den rättmätiga vreden i dag, men hade man sett de förbannade fruntimren, de behandlade en som en brottsling. — Adjö, sade nu Trude, och tack för dessa fyra år.

— Tack för? Nej, men Gertrud!

Hon höll på att knäppa sina handskar, kanske litet onödigt långsamt, men han stod och såg därpå och tänkte, att nu avgjordes hans öde, hans barns, hans barnbarns. Nu går hon, nå låt henne gå. Dessa fyra år, nej han förmådde inte låta henne gå. Tänk att man alltid väljer, när val skall ske, det som är lättast för stunden!

— Men Gertrud lilla, låt oss resonera litet.

— Nej, svarade Gertrud, du har haft tid att tänka dessa fyra år. Nu får det va' så.

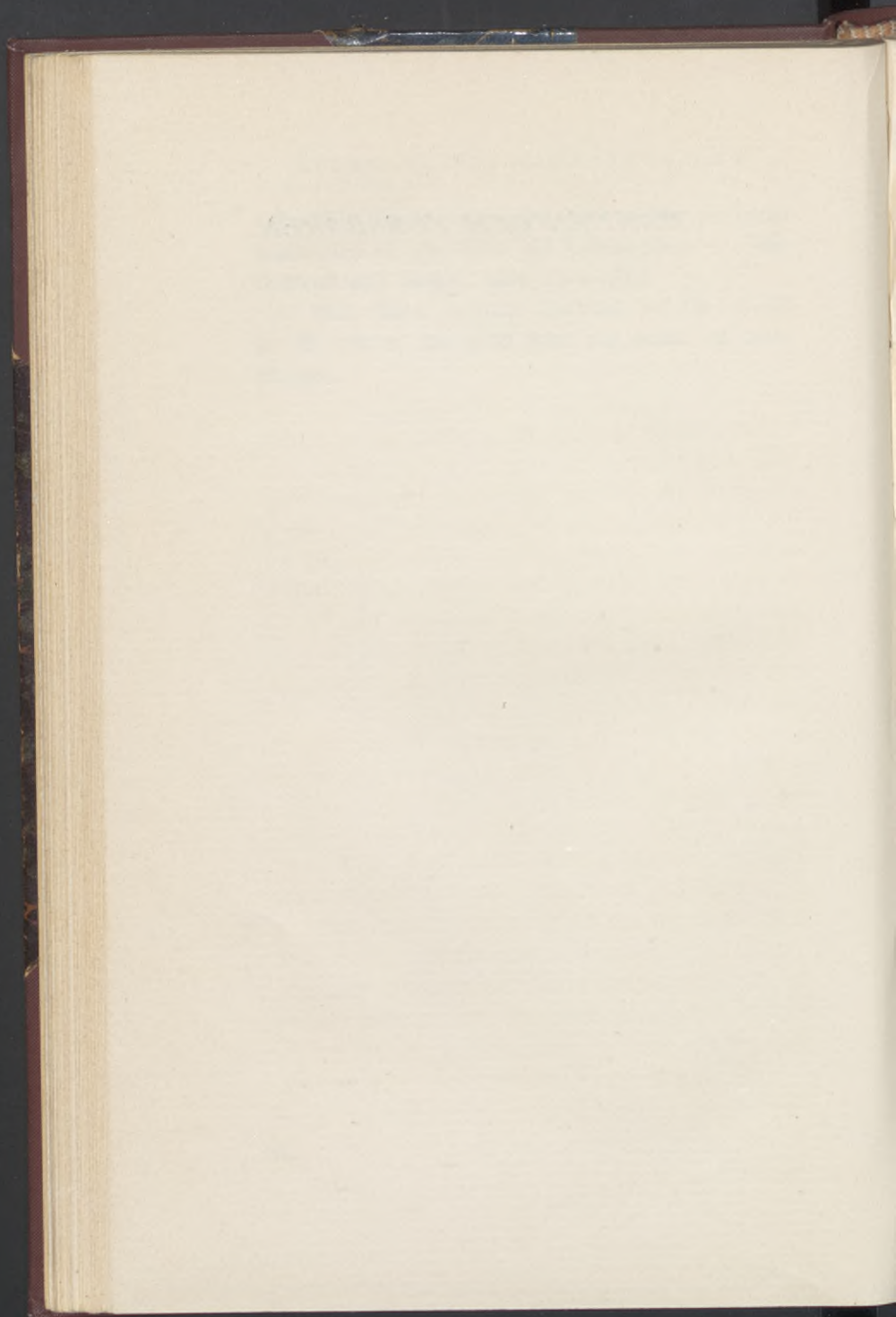
Och hon gick mot dörren utan synbar tvekan, ehuru hon älskade honom, ty så kränkt var hon.

En halv timme senare satt Gertrud åter på Toras kelim med ett glas likör vid kaffekoppen. — Skål, Gertrud och Birger, sade Tora glad.

— Skål, Tora, svarade Gertrud, nu får vi väl se till, om vi kan gifta bort dig också, så småningom.

MANNEN OCH KÖRSBÄREN

Han tvärstannade häpen ett par steg innanför tröskeln.

— Vad vill det här säga? Fru Brant! Ljuset från dörröppningen bakom honom belyste dunkelt en hopkrupen kvinnogestalt i soffan, han såg en ryckning genomfara hennes varelse, och ett tårdränkt ansikte tittade upp ur kuddarna för att blixtnabbt dyka ner igen.

— Har ni gråtit? frågade han tafatt och gick närmare.

— Ja, kom det med en rest av den näbbighet, som hon gärna anlade inför män, men det har väl aldrig ni?

— Nej, sade han, nej, det bär sig inte — —

— Nej, naturligtvis, mumlade hon halvt förtrytsamt bland kuddarna. Det var hennes fasta övertygelse att av världens alla sorger hade de nittionio hundraedelarna kommit på kvinnans lott. En hundraedel var given mannen, och den lade han på kvinnan, så snart det bar sig. Därför beundrade hon honom också, det var mycket enkelt.

— Varför kom ni hit? frågade mannen i allvarlig ton. Visste ni inte vem som var här?

— Jo, svarades från soffan. Min man! Och det var därför jag kom.

Mannen i dörren suckade omärkligt.

— Jag har tänkt på er hela middagen, sade han. Vi har ju varit här så många gånger tillsammans hos era svärföräldrar — för detta — och nu var ni borta, ni och allt som påminde om er. Men det får jag i alla fall säga, att ni var det sista jag väntade att finna, när jag strövade omkring i våningen och letade efter en tändsticksask.

— Ni har inte så mycket fantasi heller.

— Kanhända. Men förstånd har jag i alla fall så mycket att jag vet att det rakt inte passar sig för er att vara här. Vem har släppt in er?

— Min svägerska — för detta — härmade hon. Hon förstår mig, när jag säger att jag inte kan leva utan att någon gång veta mig vara i hans närhet, få höra när han sjunger och röra vid hans rock i tamburen.

— Ni borde inte ge efter för sådana dåraktiga impulser nu sedan — —

— Jag är lagligt skild? Men inte blir man en annan för det. Ni vet, då vi var gifta kunde jag inte uthärda att vara skild från honom ett ögonblick.

— Nej, sade mannen, det var er olycka.

Gestalten i soffan flög upp som en vind.

— Kom inte ni också och säg mig vad som var min olycka! Hela min familj har gjort det och hela hans familj och alla mina andra bekanta efter

råd och lägenhet. Och det är ändå ingen, som vet vad som var min olycka, ja inte jag heller.

— Stackars liten, sade mannen, han kände ett medlidande över hennes hjälplöshet så djupt, att det nästan gjorde ont. Här hon, och ett par rum längre bort den man hon alljämt hängde fast vid, hon gråtande, han sorglös, munter, oemotståndlig, upptagen av en annan. — Det var bra, tänkte han, att jag råkade på henne, man kanske kan hjälpa henne en smula. Han tände det elektriska ljuset, gick så bort och stängde dörren och slog sig ner.

Ett par rödgråtna ögon följde ogillande hans rörelser. Här hade hon legat i mörkret och sjunkit ner i sin sorg som i ett mörkt bottenlöst hav, legat och väntat på att få höra honom sjunga därinne, med ett vilt hopp innerst i sitt hjärta, att han av en händelse skulle komma, finna henne, bli rörd och icke kunna motstå att ta upp henne och trösta henne, henne, som så nära varit hans. När hon hörde stegen närma sig nyss, var det som om hjärtat sprutat blodet genom kroppen som en vulkan. Men vem kommer — doktor Sidenberg, en hygglig herre, som tänder ljus, som sätter sig långt borta från henne och förmanar: det passar sig inte!

— Nej, stäng inte, sade hon retligt, då hör jag ju inte när han sjunger.

— Det dröjer nog ännu, innan han börjar, svarade mannen, han är så upptagen.

— Av vem då? frågade hon med darrande läppar, och doktorn skämdes.

— Av ingen särskild, sade han.

— Ni tror då inte, frågade hon med den minsta glimt av skämt, att han kommer hit och överraskar oss, att han inbillar sig något och sätter ner mitt månadsunderhåll?

— Man kan aldrig vara säker, sade mannen och reste sig till hälften, vill ni att jag skall gå?

— Nej, för all del, sade hon. Det hade plötsligt gått upp för henne, att hon inte hade något emot att bli överraskad här av Honom med en annan man.

Det blev tyst, hon kastade en blick i spegeln och slätade sitt hår, men glömde inte att samtidigt ge akt på doktorn. Vad han såg förlägen ut, och nu harklade han sig igen. Hon måste småle, när hon tänkte på hur mycket bättre, hur alltför bra hennes man skulle ha klarat en situation som denna, om det roat honom. Vid det här laget skulle han redan ha suttit tätt bredvid den bedrövade i soffan, lockat henne att tala, smekt henne med sitt deltagande, och innan hon vetat hur det gått till, skulle hon legat med huvudet vid hans bröst, slutet i hans armar. Medan den här! Nej tänk, nu fick han äntligen fram: kan jag hjälpa er, fru Brant, med något, så låt mig veta!

Han menade det i alla fall vänligt.

— Tack, sade hon, ni har alltid varit snäll, det

var ni redan under skoltiden. Ni trodde visst till och med, att jag var begåvad.

— Det var ni också, sade han, men då hade ni ännu inte lärt er att skämmas över det.

Hon låtsades icke höra hänsyftningen.

— Vet ni av, frågade hon, att medan alla de andra flickorna den tiden beundrade Barckind, så svärmade jag för er?

— Ja, sade han, jag kunde ju inte undgå att se det. Men jag begrep aldrig varför.

— Inte? Då skall ni få veta det nu, det är tillräckligt länge sen. Ni befriade mig från gymnastiken, när jag bad er, fast jag var frisk som en nötkärna, och det tog mitt hjärta, förstår ni.

Han rodnade litet. På allt hade han tänkt, men inte på detta, och ändå var det, som hon anmärkte, så naturligt — —

— Det var mycket orätt av mig, men ni bad mig, och jag hade ju å min sida en viss svaghet för er. Om det bara vore så enkla problem alltjämt och så enkla sorger, som jag kunde lyfta av er lika lätt.

Hon hörde icke ett ord av vad han sade.

— Tyst, hon höjde handen, han sjunger! Öppna dörren! Han gjorde det. Och så släck ljuset i taket är ni snäll, jag har ont i huvudet.

De sutto tysta, till dess den sista tonen förklingat, så sade hon: — Vem ackompanjerar? Han reste sig. — Jag skall se efter.

— Er svägerska. Hon nickade tankspritt och

tacksamt. Nu sjöng han åter, hela hennes varelse sög in tonerna.

Nej, man kunde inte tala med henne, inte i dag. Han reste sig upp. — Jag får väl gå in till de andra, sade han. Ja, som sagt, om det är något, som jag kan hjälpa er med någon gång, så vet ni — —

Hon ryckte upp sig som med våld.

— Ni kan få hjälpa mig med en sak, nu genast, sade hon. Det är så att nu vill jag börja arbeta igen, jag kan inte gärna leva på hans hundra kronor och för resten skall han se, att jag kan.

— Jag har hört, sade doktorn, att ni funderar på att bli barnmorska.

— Ja, är inte det ganska förståndigt? Till att uppta mina medicinska studier igen, det har jag inte tålamod nog, och då ligger ju det här så nära till hands.

— Det är i alla fall skada, sade doktorn, och han hade på läpparna att tillägga: tänk om ni lytt mitt råd — — Hur hade han inte stått vid sidan och åsett hur hon en gång med vårdslösa fingrar brutit ner allt vad hon med sina studier byggt upp för sin framtid, hur hon berömt sig av att aldrig öppna en bok och låta alla tentamina förfalla. Den där mannen hade behållit henne just så länge, att hon hunnit komma ohjälpligt efter, sedan hade han ledsagat henne till dörren med sitt älskvärdaste leende och milt men kraftigt skjutit henne utanför. Nu stod hon där ännu

förvirrad av det oerhörda som hänt, och med denna ansökan att bli barnmorskeelev hade hon gjort ett tafatt försök att orientera sig i sin nya ställning. Men hennes ansökan var i dag avslagen av direktionen, han undrade, om hon visste det.

— Ni som är medlem i direktionen får fälla ett gott ord för mig, så att jag blir antagen, sade hon. Vi är så många sökande, och de kanske inte fäster något avseende vid att jag är medicofilare. Det gäller ganska mycket för mig, kan ni förstå.

Han slöt sina händer och öppnade sina läppar, men nej, han kunde inte säga henne sanningen, inte här, inte nu.

Hon tycktes förvånad över hans tystnad.

— Kanske jag inte skulle ha bett er?

— Jag gör gärna det lilla jag kan för er, mumlade han.

— Ja, jag trodde det.

— Har ni tänkt på att ni, om ni bleve antagen, komme att besöka er förra mans föreläsningar och tentera för honom? frågade han och såg strängt på henne.

Hon blev blodröd.

— Och vad tror ni, att han skulle säga om det?

— Jag gör honom alldeles detsamma numera, svarade hon sorgset. Tycker ni, att det är ogrannlaga mot honom, frågade hon därpå blygt.

Hans svar kom så obehärskat och brutalt att hon ryckte till av häpnad.

— Varför älskar ni den mannen?

Vad gick åt doktorn? en sådan fråga, skulle man svara på den? Men om man inte gjorde det, kanske han trodde, att man inte visste varför.

Men vet jag det då? — frågade hon sig själv. Nej.

— Han är så manlig och ståtlig, började hon. Den han kallar på, den måste följa, han kommer en att tro att man är nödvändig för hans liv.

— Men nu, nu, sedan ni fått en så bitter erfarenhet av att allt vad han säger är lögn?

— Ja, då är det så dags, men det var inte lögn, för han menar det i det ögonblicket. Förresten, vem kan förklara. Han har kärlekens gåva, det är alltsammans.

— Kärlekens gåva! upprepade doktorn med darrande röst. Han som ingenting vet om vad kärlek är, han som inte ens har en aning om att den gåvan finns och fattas honom! Jag har alltid beklagat honom för hans ytterliga fattigdom, när han nu ändå ägnar så mycken dyrbar tid åt kvinnorna.

— Har ni beklagat honom! Ni!

— Ja, sade han, trots allt.

— Men ni är ju oresonlig. Ni måste tycka mycket illa om honom.

— Ja, sade doktorn, men det är inte därför.

— Får jag veta varför?

— Om detta, sade han, har jag många gånger talat i tankarna med bävan och med er. Måste man inte beklaga, har jag tänkt, den, som alltid

älskar minst, den, som i alla förhållanden är den snålaste, som ingenting har att ge, bara kan ta emot och inte ens det en gång.

— Men den har också lidit minst, svarade hon med en suck.

— Alldeles riktigt, men tror ni att någonsin den som älskat och lidit mest, velat bekväma sig till att önska sig vara den andra parten? Inte ni, inte jag. Jag t. ex. med risk att ni skrattar, jag har varit stolt över det privilegiet.

— Att lida? Nå, det lär ingen missunna er. Men för att återkomma till — honom, hur menar ni att man kan veta, när en man har kärlekens gåva? Hur kan man säga att han inte har den om en man, som blivit så älskad av kvinnorna, och som fyllt sitt liv med dem? Förklara det om ni kan!

— Man kan se det på mycket, förklarade doktorn. Till exempel, då en man alltför snabbt blir färdig med den ena kvinnan efter den andra, då är det misstänkt. Ty vad bevisar det? Att han icke förmått tillägna sig någon av dem. Vad har den för glädje av en vacker bok, som inte kan läsa den. En sådan man har intet personligt kärleksval, han finner en kvinna, lika gärna den ena som den andra, han slarvar igenom henne för att se, om hon var i besittning av något lustigt och nytt, å nej, de är sig alla lika, och så går han bort och där är hon, och vad visste han, då han gick, om hennes dolda rikedom, ifall där var någon? När en sådan man börjar tala om kvinnor, är han genast

avslöjad, han vet ingenting om dem, och det han vet, vet han fel.

Hon lyssnade häpen till doktorn, mot sin vana talade han flytande utan att leta efter orden och så övertygande, att hon mot sin vilja trodde honom.

— För den, som har kärlekens gåva, fortfor han, vilken skatt blir icke den rätta kvinnan? Han blir aldrig trött, han blir aldrig färdig, han vet aldrig nog. Han samlar sina minnen av henne och bygger en borg av dem att bo i med henne. Och därunder växer ständigt hans ömhet för detta levande väsen vid hans sida och får tryggare grund. Hon förändras och dock är det alltid hon. Han vet, att han aldrig blir färdig med henne.

— Ni har en mycket fin uppfattning, sade hon halvt motvilligt.

— Jaså, det tycker ni? Men kärlekens gåva har ännu många andra egenskaper, som de andra inte anar. När en man går ständigt omkring och söker vad han kallar förströelse och klagar över att lyckan är så kort, fast han skulle bli förtvivlad om den räckte längre, då anar han inte, att den lust, som aldrig dör, smakar aldrig han, som äter kvinnor som körsbär för det mjuka köttets skull. Den finner man blott, om man har kärlekens gåva.

När han slutat, överfölls han plötsligt av en otrolig blyghet, av skam över att ha öppnat sitt

hjärta, han kände ingen sympati emot sig, han vågade icke se på henne, satt med huvudet sänkt och hörde hur hon rörde sig på soffan, otåligt som om hon vore uttråkad.

— Jag undrar vad de gör där inne, sade hon slutligen generad, oviss om hur hon skulle bäst avrunda samtalet.

Han reste sig hastigt, besviken och tom. Hur skulle han någonsin mer kunna tala med henne i sina tankar.

— Ja, och så gör ni vad ni kan för att jag blir antagen som elev, bad hon och reste sig också.

— Jag beklagar, sade han kyligt, men det kan jag inte. Ni är inte bland de antagna.

— Vad säger ni? frågade hon bestört. Hur har de kunnat vara så orättvisa?

— Ja, det kan ni tacka er man för. Han nästan njöt av att säga det så här oförmedlat.

— Vad menar ni?

— Han har nämligen gått runt till hela direktionen och talat om er.

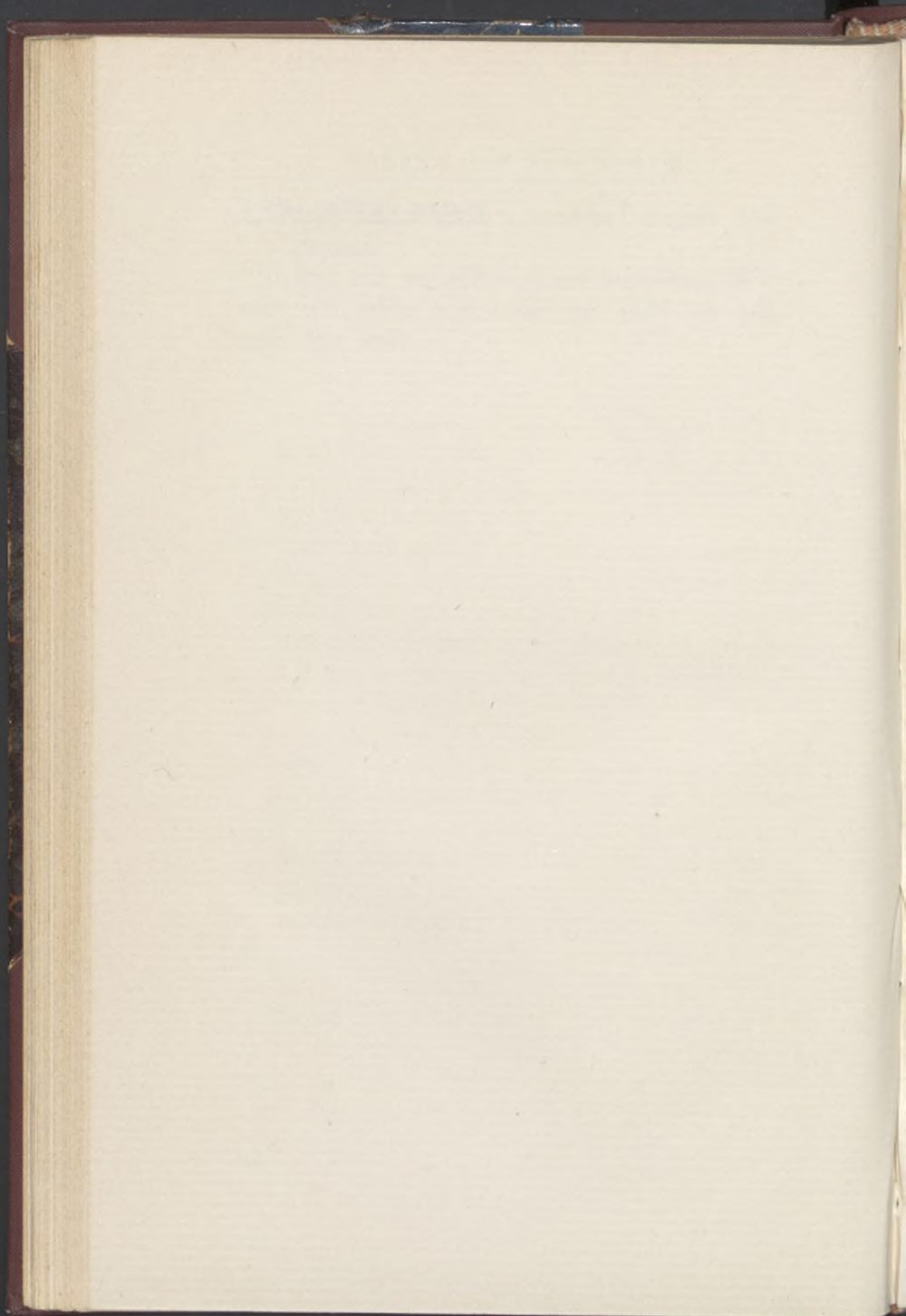
— Om mig? och det har ni tegat med som talat så mycket annat.

— Jag ber om ursäkt, som talat så mycket annat. Jo, han bad oss som en personlig tjänst, att inte bevilja er ansökan. Herrarna förstår: obehaget av att ha sin förra hustru som elev och av att det kommer ut, att hon försörjer sig som barnmorska — — — Nej det passar mig inte.

- Hur många är ni i styrelsen? frågade hon.
— Femton.
— Och han har gått runt som supplikant till er alla! Då måtte han ändå vara rädd för mig, sade hon stolt.

DEN SKÖNASTE

I ett enskilt rum å Nackanäs värdshus sutto fem unga män. Samtalet hade varit stormigt, för ögonblicket var det dödstyst i rummet, men att stormen endast drog andan, det såg man på de rynkade pannorna och de snabba, sura blickar, som korsade varandra. Vid övre bordsändan satt idrottsklubben Envigens ordförande, och man såg på hans min, att han för sin del fullkomligt uppgivit att reda ut situationen, vilket är just vad en ordförande aldrig får uppge. Mitt framför honom stod på bordet ett läderetui, och mot dess röda sammetsfoder vilade ett litet damguldur, vilket esomoftast var föremålet för såväl hans som de övrigas förebrående blickar.

Ställningen hade åtminstone fem minuter varit den här beskrivna, då en av de fem reste sig, drog två av kamraterna bort i ett hörn och inledde en viskande konferens.

— Det kan ni väl förstå är omöjligt, gossar, sade han, att ge fröken Svea klockan bara för det att ordföranden, hm. Ska det vara profil, jag bara frågar, och så'na tänder! Vad tycker ni att »Tvekampens» medlemmar skall säga, om de

hör, att hon fått priset i Envigens skönhetstävlan? Där ser man vad envigarna har för jäntor, när den där Svea är den vackraste.

— Jag bryr mig inte ett dugg om vad Tvekampen säger, dom kan man alltid ge vid nästa match, sade en annan. Men det djävliga är att gå ut med klockan i hand till flickorna och se dom i synen, som blir utan. Lillemor Nilsson nu till exempel, som sytt sin klänning enkom för det här tillfället alldeles själv och tittar så bedjande på en. Hon kunde också verkligen behöva en klocka, som skall passa tiderna så noga på lagret.

— Hon har naturligtvis uppvaktat dig under hand, och du har lovat henne, det är det enda skälet jag kan räkna ut till hennes kandidatur, avbröt den förste.

— Och du har lovat Evelyn, det säger alla.

— Ja, men Evelyn är nu absolut den vackraste.

— Har hon tagit ett stygn på vår fana kanske! Och om man skall räkna på vem som behöver en klocka, så har då Evelyn en förut, försökte den tredje, som hittills tegat. Men Anna Söderlund — —

— Kom och sätt er, befallde ordföranden.

Nu upptäcktes, att den femte deltagaren i prisnämnden var försvunnen.

— Landsberg, ropade ordföranden, vad är det för ett sätt — — — Jaså, där är du, vad menar du med att lämna sammanträdet på det där viset?

— Kunde inte Agda Olsson vänta längre med

att höra hur det gick? frågade Evelyns beundrare giftigt.

— Åjo, svarade den unge mannen hövligt, men fröken Evelyn kunde inte vänta. Hon reser med nästa båt, om vi inte är färdiga innan dess, lät hon hälsa.

— Men Svea? frågade ordföranden snabbt.

— Å, hon stannar, blev svaret.

— Då får vi skrida till omröstning, sade ordföranden dystert. Skaffa oss sedlar, Landsberg, det blir slutet val.

Men när sedlarna vecklades upp stodo på de fem lapparna fem olika namn och så var man lika klok som i början.

— Om det är någon, sade ordföranden resignerad, som sitter inne med ett förslag, hur den här saken skall ordnas, så var så god och ro hit med det, en av dem måste ha klockan i Jessu namn, och sexan är beställd till 7.

— Ja se Lillemor Nilsson —

— Ordförande, jag har ett förslag.

— Herr Landsberg har ordet.

— Mina herrar, sade den unge mannen ceremoniöst, jag ber er att tåligt höra mig till slut, medan jag reder upp saken. Om vi skulle se saken fullt objektivt, så lider det ju intet tvivel att inte fröken Evelyn är den vackraste, men vi duger inte till att se saken objektivt, våra hjärtan är med i spelet och dessutom är vi ganska fega, nej, vad nu då, ni lovade ju att låta mig tala — —

— Ja, men jag får verkligen säga, avbröt Evelyns beundrare, att om talaren tycker Evelyn är vackrast, så borde han som gentleman ha givit sin röst åt henne.

— Men då hade fröken Evelyn blivit vald, fortsatte Landsberg lugnt, och det ville jag förhindra. Hon är visserligen vackrast, men hon är också den minst populära av alla klubbens damer, och det hade blivit ett liv. Herr ordförande, vad hade fröken Svea sagt?

— Nu gick båten, avbröt Evelyns förespråkare, där ser ni — —

— Så mycket bättre, fortsatte Landsberg, för när fröken Evelyn utgått ur tävlan, har vi ingen, som är den andra absolut överlägsen ur prisdomarsynpunkt sedd. Ja, jag förstår nog att den ena tycker fröken Svea är vackrast och den andra Lillemor Nilsson, och det är hans rättighet, hans skyldighet till och med, men vi får inte tänka på vad vi som män ser hos våra kvinnor, utan — —

— Är det Agda, som ligger på botten av allt-ehop, så fram med henne genast, avbröt ordföranden otålig, klockan är sex.

— Fröken Agdas utseende angår ingen mer än mig, svarade Landsberg stolt, och hon vill lika litet ha priset som jag ge henne det. Men Agda ligger ändå på botten, för det var hon, som visade på en dam på båten och sa till mig: den lilla gumman skulle ha priset, hon är den sötaste av allesamman.

Nu var det sagt, och Landsberg teg med händerna i fickorna, under det de andra pratade i munnen på varandra:

— Landsberg har blivit tokig! En gammal käring, nej, håll i mej.

Ordförandens klubba bragte slutligen tystnad, och då gick Landsberg fram till fönstret:

— Där sitter hon, sade han och sänkte rösten till viskning.

På en bänk i närheten satt en fågeltunn liten gumma med silvervitt hår, små, fina, lätt skrupna drag och äppelskära kinder. Hon var fattigt och omodernt klädd men utsökt prydlig, och hennes små halvantsklädda händer skalade just nu en apelsin med en silverkniv under rörelser så lätta och graciösa som en ekorres. Hon var fullkomligt omedveten om de fem unga männen, som betraktade henne.

När hon var färdig med skalningen delade hon apelsinen i klyftor, som hon förde med kniven i mun och såg hela tiden stillsamt förnöjd ut.

— Ja, sade Landsberg och lät gardinen falla, som han fört åt sidan, jag ber ordföranden framlägga mitt förslag för de övriga.

Det blev ett ögonblicks tystnad, så sade ordföranden:

— Jag för min del anser detta vara en lyckligt funnen kompromiss, när nu så djävligt är, mina herrar.

— Ja, men det var ju inte alls meningen! ut-

brast oppositionen. När vi beslöt pristävlan och salade till klockan var det ju för att uppmuntra våra damer, som sytt standaret och för övrigt inresserat sig för klubbens verksamhet.

— Jag kan slå vad, fortsatte en annan, att den där gumman inte ens vet att Envigen existerar, mycket mindre —

— Ja, meningen och meningen, avbröt Landsberg, som själv började bli ivrig, meningen är väl först och främst att vi skall komma ifrån det här uppdraget utan att väcka skandal eller få obehag. Meningen är väl, att vi skall få en trevlig afton, och det går endast om vi väljer en utomstående. Inte sant, Arvid, dök han ner på Evelyngs förespråkare. Hellre den här lilla söta gumman än Svea eller Lillemor, när nu din flicka ändå inte kan få klockan!

Arvid drog ett djupt andetag.

— Ja, kör till, sade han fast. Därmed var saken avgjord, de andra gävo efter, och den nu eniga nämnden gick med vis och akademisk uppsyn att finna sin pristagare.

Lilla fröken Hoppe hade slutat sin apelsin, plockat ihop skalén, lagt dem i sin pirat tillika med kniven och satt nu behagligt tillbakalutad, njutande av den inträdande svalkan, medan hon sade sig att det var olämpligt att dricka kaffe härute i dag, när utflykten ändå varit så angenäm. Visserligen hade apelsinen varit tämligen torr, men predikan på förmiddagen hade i stället

varit saftig, och det kunde komma regniga söndagar då man kunde vilja traktera frun mitt emot för sparade slanten. Beslutet med dess bindande motivering avslöt en liten strid i hennes själ, och frid lägrade sig över hennes intagande, milda lilla ansikte.

Herre Gud, sade hon för sig själv, det var här vi satt, han och jag, på dagen för jämt femtio år sedan. Mor och far spatserade förbi på gången, och mor spände upp parasollen åt vår sida, ack, herre Gud — —

I detta ögonblick stannade en ung man framför fröken Hoppe med hatten i hand. Hon flög till och en sky purprade hennes kinder. Såg hon syner från gångna dar?

— Min herre? sade hon och rätade på sig litet.

— Min fru, svarade den unge mannen ytterst hövligt, ta inte illa upp, men mitt namn är Landsberg, och jag har en bön till er. Det är så, fortfarande han, att jag och mina kamrater, han pekade på fyra andra unga män, på något avstånd, dem fröken Hoppe först nu upptäckte, vi äro prisdomare i en liten skönhetstävlan, som vi roat oss med att anordna här ute vid Nacka.

— Så intressant, sade fröken Hoppe artigt, men varmed kan jag stå till tjänst?

— Genom att ta emot priset, svarade Landsberg med en bugning, vi är alla ense om att ni, att frun är den vackraste damen här ute. Nej, men

seså, seså, bli för all del inte rädd eller ledsen, vi menar allvar, hur kan ni tro något annat?

De små händerna lyftes som ett skydd för ansiktet.

— Ni driver med en sextiosjuårig gumma, fy, fy, kom det darrande.

— Vid min heder, vi driver visst inte med er, vi är väl gentlemän, hörde hon den unge mannens allvarliga röst, det var min fästmö som sade redan på båten: den gamla damen med sitt silverhår och sina söta, skära kinder är den vackraste. Och sen enades vi alla om det. Och ifall ni tvivlar ändå, se här är priset, en guldklocka. Vill ni inte ta min arm och följa med mig?

När de övriga sågo, att Landsberg lyckats få gummans arm i sin, nalkades de ävenledes, med hattarna i hand.

— Ja, det var rätt, sade de, det går inte an att neka. Ger man sig ut till Nacka i dag med det utseendet, så får man stå sitt kast. Och så slöto de upp som eskort bakom Landsberg och fröken Hoppe.

Hon smålog litet förvirrat och sade ingenting. Det var som om hon hört ett eko från 50 år tillbaka i tiden, då hovtapetserar Hoppes yngsta dotter fick flera komplimanger för sitt täcka yttre, än hon vårdade sig att räkna. Hon hade varit vacker då, det visste hon nog, men att någon nu för tiden kunde komma på en sådan idé, efter alla

desså år och besvikelser, arbete och fattigdom, nej, nej — —

— Låt mig vara, bad hon gråtfärdig och stretade för att komma loss. Men den unge mannen höll blott hårdare fast hennes arm, hon följde darrande med sänkta ögon och plötsligt hörde hon någon säga: här är pristagarinnan.

Hon vågade en skygg, ömklig och avbedjande blick på gruppen av unga flickor och män. Hon såg leende, häpna miner och ville sjunka i jorden. Men så var där någon, som tog upp en applåd, i nästa ögonblick föllo ännu ett par in, och till sist klappade hela skaran i händerna, icke hänfört, men ganska gillande.

Så steg ordföranden fram med ett högtidligt uttryck i ansiktet.

— Mina damer och herrar, vi män, hm, vi män kan tävla i många ädla idrotter såsom fotboll, löpning, stavhopp med mera. I kvinnor tävlen endast genom er skönhet, ert naturliga behag. Idrottsklubben Envigen, som ville låta eder bli delaktiga av tävlandets nöjen, till tack för det intresse ni visat klubbens verksamhet, har därför anordnat en skönhetstävlan. Här hade han tydligtvis tänkt komma med en motiverande övergång, men fann icke ord, funderade en minut, fann fortfarande inga och tillade hastigt: prisnämnden har enhälligt tilldelat guldklockan åt fröken Amelie Hoppe. Utgången av tävlan torde icke kräva något rättfärdigande.

— Leve den skönaste, leve hon! skrek Landsberg, hurra, hurra, hurra!

Och under smattrande applåder mottog den djupt nigande fröken Hoppe guldklockan.

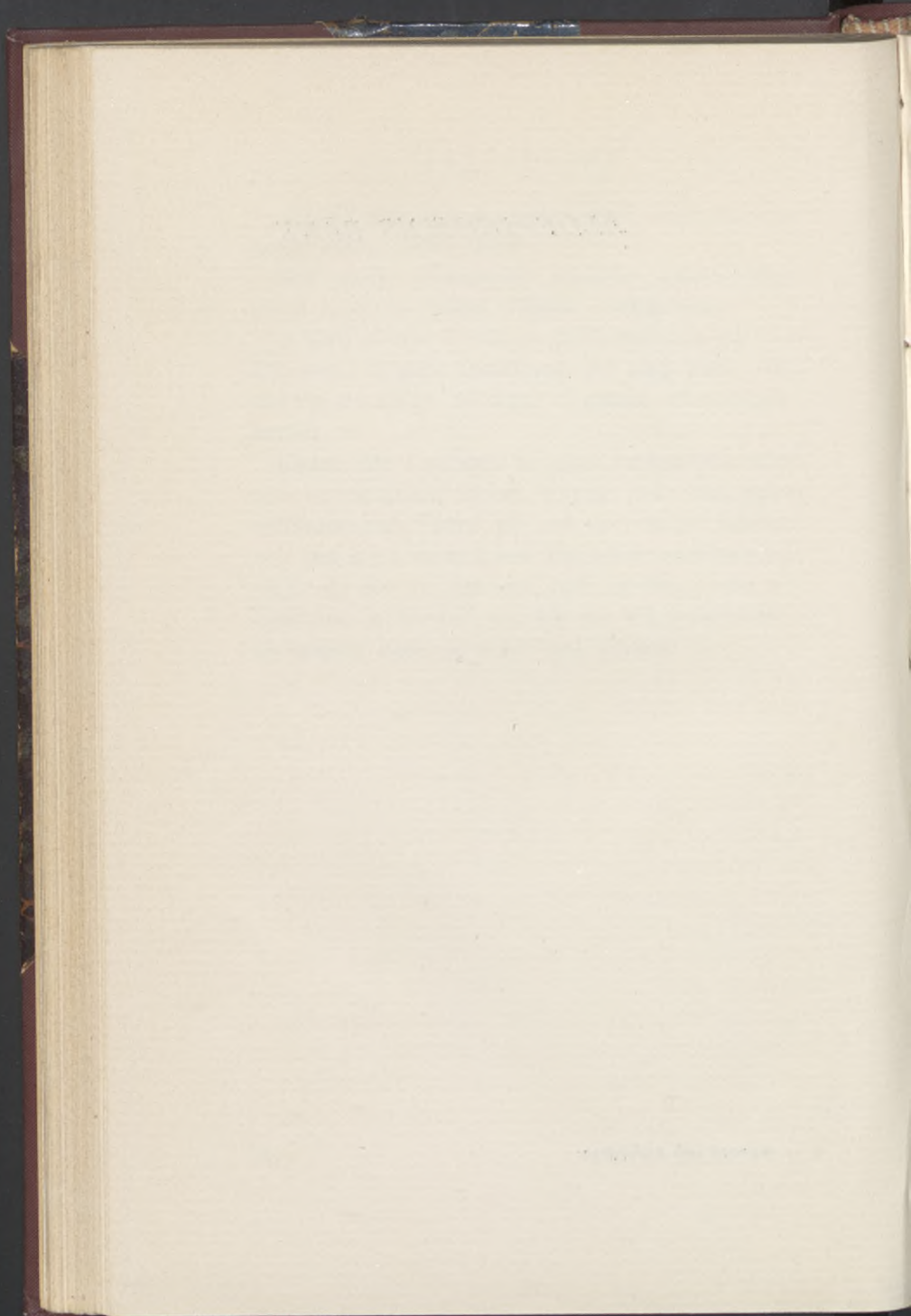
— Och så får vi väl se pristagarinnan på vår lilla sexa? frågade Landsberg och steg fram. Nå, det var då roligt, då tågar vi genast till smörgåsbordet!

Medan han i spetsen av tåget småpratade med den nu strålande fröken Hoppe hade han uppmärksamheten riktad på vad som sades bakom, och han log förstulet, när han hörde ordföranden värja sig för än den ena och än den andra av flickorna: ja, kära ni, det här var väl ändå bättre, för annars hade de velat havi Evelyn!

ÅLDERDOMENS BÄNK

6. — *Mannen och körsbären.*

Det var en underlig, färglös dager som steg in i rummet och väckte mig, och när jag kom fram till fönstret stod dimman som en mur ner i gatan. Ur detta töcken ljödo söndagsklockornas toner sorgset bedjande, oändligt avlägsna, eljest var allt stilla, man kunde drömma att man stod på en brygga vid stranden av ett hav utan gräns.

Snart var jag ute om porten, luften var som en frisk och kylig frukt mot läpparna, bortsopt kvalitmet av de hundratusende lungornas andedräkt.

Jag gick och drev framåt och visste icke vart det bar, knappt tio steg såg jag framför mig. Och jag var mycket ung och djupsinnig och sade till mig själv:

— Se, så töcknig är min framtid, så litet vet jag vad jag går till mötes!

Men då sjönk dimman på vita vingar till jorden och över dess fall lyste solen, först stilla, dämpat och till slut strålande klart från sin djupa höstliga himmel.

Nu låg alltså framtiden klar framför mig, den långa, linjeraka förstadsgatan, som skar en djup skåra fram i Upplands gråstensknallar. Till vänster i sin sänka lågo järnvägsspåren med packhusen,

och jag gick förbi »Våg n:r 3», 4, 5, ända till 9, men allt var stängt och stilla. Längre bort voro broarna och vattnen och ett virrvarr av husrader, fabriksskorstenar och tak. Men på höger sida stodo bristfälliga grå ruckel, likt trötta gamla gummor, som icke fingo dö, och lutade sig mot stora, ståtliga stenhus, vilka de knappast räckte till midjan. Men när jag kom längre fram sköt en stängselomgärdad park ned till trottoaren, och höga grindar ledde in till en stor, ålderdomlig byggnad bakom träden, men det var icke ett slott, det var en inrättning.

Därutanför, nedanför kullen, stod en bänk, och jag slog mig ned för att se över staden eller för att fundera, som man gör i ungdomen.

Då hörde jag en käpp stöta mot marken, och ned från inrättningen kom en gumma, krokig och med smala ben under den alltför korta kjolen. När hon hann fram till bänken och såg på mig litet hjälplöst, nickade jag nådigt uppmuntrande, men jag kände hur blodet sköt upp i ansiktet då hon, åldringen, svarade med en djup, sorglustig nigning:

— O, sade jag, för all del, men hon hörde icke, och där sutto vi på var sin kant av bänken. Snart hade hon glömt mig, och jag kunde se på henne mera noggrant. Det var ett ganska obestämt ansikte ännu i åldern, såsom dens ansikte som levat mest på måfå och låtit dagarna glida genom händerna som de bäst gitte.

Nu kom en annan, men hennes käpp hade ett annat ljud, och nu var det jag som neg för den stränga profilen och den raka gamla nacken.

— Känner mamsell den där? sade hon högt och visade på mig.

— Nej, viskade mamsell.

Men jag hade ingen lust att gå.

— Förlåt, sade jag högt, jag var så trött och så satte jag mig här.

Gumman med den racka nacken vände på huvudet och såg mig rakt i ansiktet med en ond blick.

— Hur skall lilla fröken då orka fram till mina år? — och det lät som om hon glädde sig åt alla de tunga steg, som väntade mig på vägen. Hennes ansikte var som ett slagfält efter en förbittrad strid, fullt av märken efter nederlaget.

Så vände hon mig ryggen då jag teg.

— Herre, du milde skapare, ett sånt kaffe på söndagsmorgon! sade hon till mamsell. Det tror di man ska bli andäktig av!

Mamsell såg sig hastigt om.

— Fru Fornell kommer! viskade hon.

— Åja, hon skvallrar inte, snäste den styva nacken.

— Ja, men ackuschörskan Petterson — —

— Den stackarn, hon är ju gudfruktig!

Ytterligare två gummor styrde nu sina steg mot bänken. Den ena, fru Fornell, var lätt som en liten fågel, rak och smärt som av 60 års snörliv,

med ett isvitt hår och vita genomskinliga kinder. Hon såg ut som glädjen och mildheten själv, och hennes första åtgärd var att dra fram piraten och bjuda hela bänken på karameller. Men hennes granne, som bar sin religiösa övertygelse inbäddad i ett tjockt fettlager, nekade med en tung suck att smaka på sötsakerna, och med bänken sviktande under sig började hon läsa ur sin psalmbok:

»Jag haver en gång varit ung,
nu är jag gammal vorden,
min kropp sig böjer trött och tung
mot allas moder jorden,
och själen längtar till det land
där Herren på en fredad strand
församlar spridda hjorden.»

Men som en liten glättig silverklocka efter en mörk och tung av järn föll den lilla fru Fornell in:

»Bland många rön av ljuvt och lett
min hjässa grå är bliven,
men aldrig jag den fromma sett
av Herren övergiven — —»

— Den fromma, nej, den reder sig nog, bröt den styva nacken av bittert.

Det blev en liten ordväxling, som slutligen förledde f. d. ackuschörskan att erinra den styvnackade om den förnedringens tid då denna hade plats som obemärkt i ackuschörskans hus. Men detta tycktes vara ett stående argument i ordskiftena, att döma av det lugn varmed man upp-

tog avslöjandet, och friden återställdes lätt av fru Fornells karameller. Barn och gamla älska sötsaker.

Medan jag satt där bredvid de fyra gamla, som stodo så nära alla gåtors förklaring, som borde vara omgjordade och redo att bryta upp i dag, i morgon, innan året lupit ut, greps jag av en plötslig längtan att mottaga deras levnads vishet ur dessa gamla händer, som snart icke längre skulle förmå bära den. Allt var ännu framför mig, jag hade intet prövat, men när jag såg ålderdomen, krympte mitt hjärta inför detta liv som stumt och väldigt ruvade på sina hemligheter av gott och ont.

Men skulle då all denna erfarenhet vila mellan ett par knäppta händer i en kista, kunde jag icke få ärva den att möta livet med och besegra det?

Jag öppnade mina läppar och slöt dem på nytt, och jag visste, att jag ingenting skulle våga fråga.

Då mötte min blick gumman Fornells milda, blå ögon, och hon måtte ha gissat mina tankar, ty hon log.

— Så ung, sade hon, så ung! Hur ung, lilla vän?

— Aderton år. Och jag skulle så gärna — —

— Vilja veta hur unga vi äro, sade den styv-nackade bistert.

— Nej, nej, sade gumman Fornell. Josefine kan väl förstå, att hon vill att vi skall lära henne ett bra sätt att vara ung och bli gammal på.

— Det som ingen lärde oss, murrade Josefine.

— O, ja, tack! sade jag.

— Jag undrar, sade den lilla gumman så stilla, om vi nu finge börja om vårt liv och önskingarnas goda fe skulle ge oss en gåva, vad vi skulle begära. Och hon såg sig omkring på de andra och gav mig en liten nick.

Jag satt tyst och väntade. Vilken historia för en söndagsmorgon, ett äventyr som i en dröm!

Den förstkomna gumman, hon som neg för mig, började harskla sig till tecken att hon hade ett svar färdigt.

— Jag vet, sade hon. Sparsamhet. Och hon såg ned på sina vissna händer, som vilade slappa och halvöppna i hennes knä, händer som aldrig hållit något fast, som styrts av ingen vilja, givit och gripit intet stöd.

— Sparsamhet, så besynnerligt, tänkte jag och förstod ingenting, sparsamhet när det finns så många sköna gåvor i världen!

— Ja, det är en god gåva, som man kommer långt med, sade den gamla frun och log hemlighetsfullt.

— En världslig gåva, suckade f. d. ackuschörskan Petterson och såg för första gången på mig. Det enda en kristen kan önska är tålmod under korset.

Som guld det genom elden prövas,
 så själen prövas genom kval — — —
 Gud väljer dem han ser behövas
 och sätter gräns för deras tal,

tröstade den lilla frun och log igen.

— Det finns ingen önskningarnas goda fe, sade gamla bittra Josefine, men om det funnits när jag var ung och jag vetat vad jag nu vet, så skulle jag önskat mig en snar död eller ett hårt hjärta. Inte bli gammal, inte bli gammal, mumlade hon och stultade bort lik en grå olycka under de tunna gråsprängda lövkronorna.

— Här är kallt, sade f. d. ackuschörskan och följde mödosamt efter med den förstkomna.

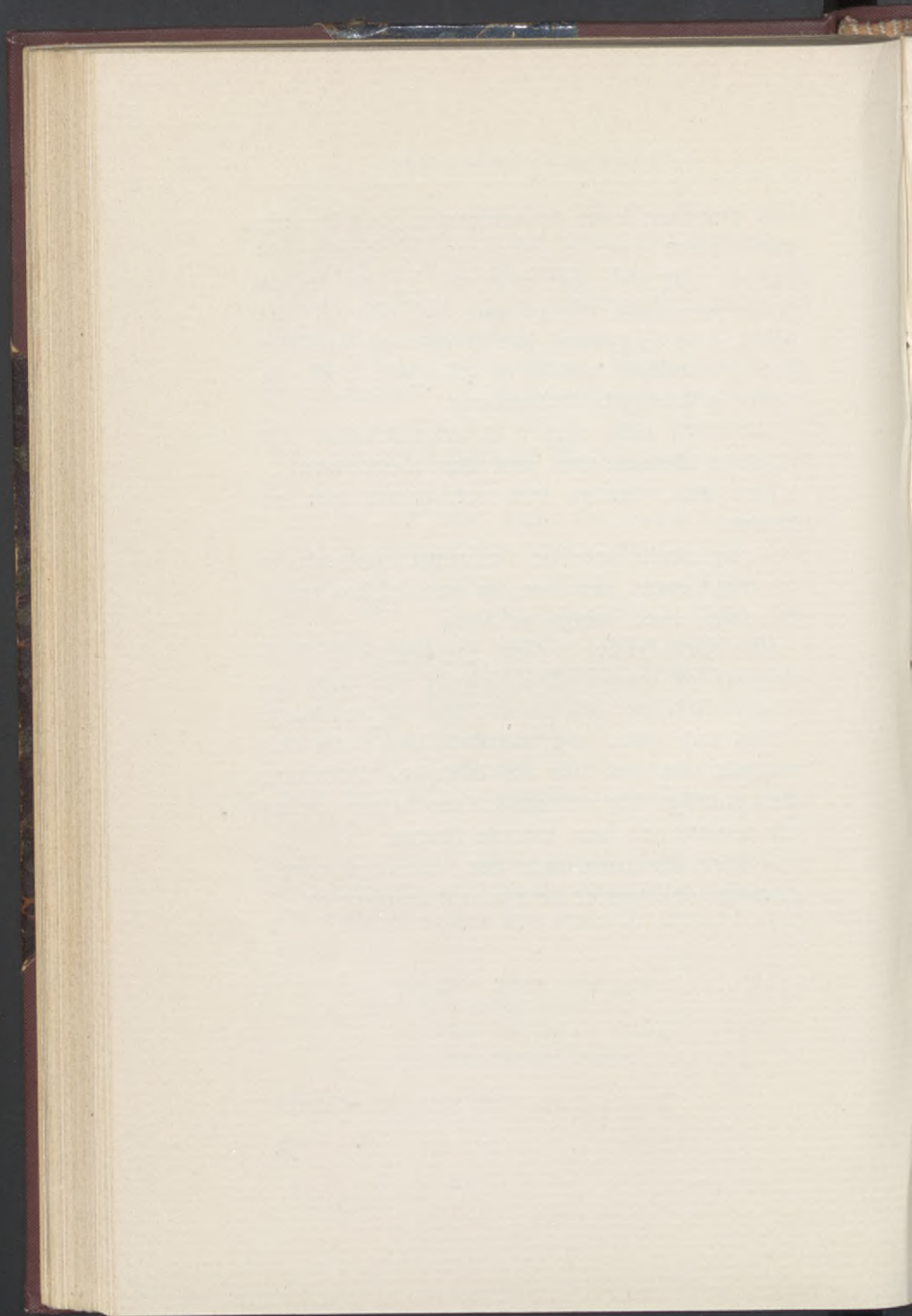
Den lilla vithåriga frun satt ensam kvar på bänken.

— Jag skulle inte be önskningarnas goda fe om något annat, sade hon, än just det hon redan gav mig i livet, många att älska.

Mitt hjärta fylldes av tårar. Jag såg på de slitna ringarna på hennes slitna fingrar, hon hade arbetat och älskat, och nu satt hon på inrättning.

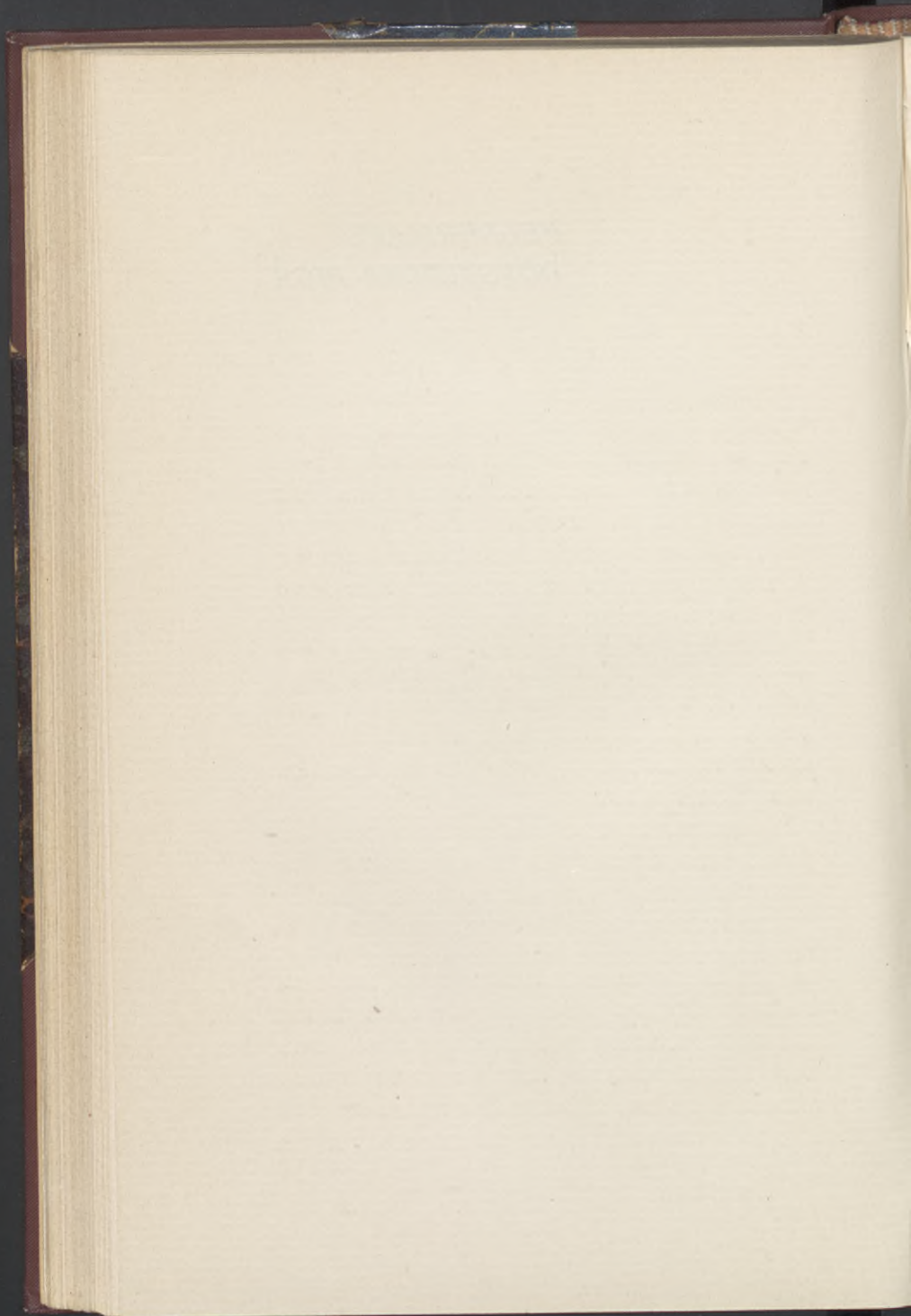
Hon hade glömt mig, mumlade kära namn och nu grät hon tyst över sin övergivna ålderdom. Men plötsligt flög ett leende över hennes vackra lilla ansikte och hon torkade tårarna.

— Kära lilla barn, sade hon, det är så roligt, så roligt, så länge de är små och behöver en.

FELBERMANS
DÖVSTUMMA PIGA

I den staden gick man inte hem ensam från en bjudning om kvällen, förutsatt att man var herrskap och disponerade över en tjänarinna. Därför när fruarna i sjömansföreningen stickade och superade hos varandra med jämna mellanrum gåvo dessa sammankomster lika regelbundet anledning till jungfrumöten i kökskamrarna en stund före hämtningsdags.

I kväll var Felbermans Diana tillsagd att hämta sin fru hos Korsholmers klockan 10, men redan vid notiden, när familjen fått sin klimpiga mjölgrot och barnen fösts i säng, skyndade den nykrusade Diana i ren blus genom de sparsamt upplysta, knaggliga gatorna.

Polisen Wadman, vars ensliga pass hon korsade, hälsade och upplyste fryntligt, att Maja hos majorens passerat redan för 5 minuter sedan.

I Korsholmers jungfrukammare satt mycket riktigt Maja och åt smörgåsbord med småvarmt, var till hon drack madeira. I köket rådde hetta och brådska, och den andfådda husjungfrun Nelly skjutsade hastigt in Diana att hålla Maja sällskap. Utom kokerskan fanns i köket hjälpgumman Lina, som härjade vårdslöst bland diskarna.

— Är det Diana, ömkade hon, kära Augusta ge henne då litet ordentlig mat, för det får hon aldrig hos Felbermans.

Diana blev röd. Hon mindes när turen varit hos hennes herrskap, hur hon stått där och inte kunnat bjuda flickorna så mycke som på ett glas vin, allt var slut långt innan det kom ut från bordet.

— Jag vet inte att Lina svalt just, där hon var i byk sist, svarade hon, tack, snälla Augusta, jag är väl inte uthungrad heller.

— Nästa gång blir det väl er tur att ha sjömansföreningen, sade Lina envist.

— Ja, då blir det nog Lina, som får hjälpa frun och inte jag, svarade Diana kort.

— Jag tackar, sade Lina och neg hånfullt. Stå och se hur hon räknar äggen på fingrarna och fuskar i beskrivningarna och bli skickad i butikerna efter sekunda varor — och sedan inte få något hem med sig, såna ställen är inte för mig.

Lina som hade ett felsteg att försörja hade lyckats att göra sin hårda lott som hjälpgumma något drägligare genom att använda sig av den bittra fiendskapen mellan de två klasser av kvinnor, med vilka hon kom i beröring. Hon talade alltid illa om jungfrurna för deras matmödrar, för dessa en söt och ljuvlig lukt, men herrskaperna avslöjade hon inför jungfrurna med en grovkornig och cynisk humor, som de aldrig tröttnade att lyssna till. I femton år hade hon gått i hjälp, och

alla familjernas skavanker och hemliga och ömtåliga sorger dem lärde hon ut till nytillträdande jungfrur på platsen för en kopp kaffe, ett stekben och en limpa från sista baket.

Nelly öppnade nu dörren, varvid ett livligt och upprört sorl hördes från våningen.

— Vad tror ni de talar om nu? viskade hon.

— Om oss, svarade Diana enkelt.

Men Maja såg snopen på tårtfatet, där endast en liten kant låg kvar.

— Var det hel sats? frågade hon.

— Krya åldringar, hånade Lina.

— Å, vi har en likadan till, som ska in nu, sade Nelly lugnande. Vi är väl inte hos Felbermans heller.

Hon försvann, men kom snart åter, satte sig på sängkanten och sade:

— Joo, flickor, nu kan vi hälsa hem. Fru Felberman har satt i dem, att om de tar sina pigor från dövstumskolan, så skall de aldrig mer få tråkigt med tjänstefolk.

— Äter dom mindre då? frågade Maja.

— Dom tror väl inte att såna har fästmän, sade Lina med en blick på Nelly.

— Kors i Herrans namn, nu fick Diana äntligen fram ett ord, vad sa era fruar till det då?

— Å, var lugn du, det var inte bara din som skämde ut sig, fast hon var värst. Di lyssna som till en uppenbarelse och kalla de en glänsande idé. Majorskan sa: ja tänk så idealiskt att ha en

tjänarinna, som arbetar fort och tyst och inte ska lyss och prata och lägga sig i allt som inte angår henne.

— Och som inte kan tala om hur hon plågar majoren, sade Maja plötsligt hatfull.

En häftig ringning hördes från våningen och Nelly försvann.

— Nu ska di gå, annonserade hon därpå och flickorna måste hastigt sluka valnötstårtan till kaffet och madeiran. Sedan de dragit på pampuscher och hållit i kappor, fingo de följa fruarna på tre stegs avstånd, först till majorens, sedan till Felbermans port.

Ett och annat trängde bort till dem av överläggningarna, och Diana hörde fru Felberman säga: — man gör verkligen en god gärning genom att ta sig an de dövstumma stackarna som Herren prövat så hårt.

— Ja, och så sig själv en tjänst också, tillade den mera uppriktiga majorskan.

Diana och Maja knuffade varandra, de tordes ingenting säga, ty borgmästarinnans son, som var med för att ledsaga hem sin mamma, släppte icke de två nätta flickorna med blicken.

Fru Felberman iakttog inför Diana en lika värdig tystnad angående sina planer, som Diana behöll i fråga om sina egna. Men följande dags förmiddag, då frun gått till dövstumskolan för att höra sig för, packade Diana stilla ihop sina ägodelar i den spånkoffert, som var hennes enda bohag,

och när frun kom hem strax före middagstid var Diana borta, spisen svart och kall och en hemsk och beklämande ordning rådande i köket. Mitt på bordet låg en lapp med följande hälsning:

»Jag skall väl inte vara den första till o bli uppsagd här i huset. Hjärtlig Lyckönskan till den dövstumma, nu skall väl frun kunna få ha sista ordet.

Vänligen Diana Person.»

Fru Felberman var icke ovan vid situationen, som upprepats flera gånger under hennes 11-åriga äktenskap. Men om hon annars brukade med förbittring känna sig som den slagna parten, var hon i dag segraren och ställde sig med glättigt mod att skala potatis.

— När jag sa åt min flicka att hon måste lämna oss den första, telefonerade hon till dövrektorns fru, så blev hon ledsen och ville gå genast, och därför så undrar jag om min nya flicka kunde komma så fort som möjligt. Jag gläder mig åt att få ta en jungfru ur så kloka händer som rektorskans.

Innan kvällen visste alla stadens fruar och pigor hur händelserna utvecklats sig hos Felbermans.

Nelly och Maja och Augusta och vad de hette kunde inte underlåta att försiktigt hemställa om »inte frun tyckte fru Felberman fått det bra och

det var väl bäst att skaffa en dövstum innan lagret tog slut». Fruarna njöto sitt sällsynta övertag, och ingen av parterna förmådde helt dölja sin skadeglädje.

Tre dagar gingo, fru Felberman var stum, och hennes nya jungfru också. Icke ens Lina hade varit efterskickad på sin vanliga hjälpdag i det Felbermanska huset, vilket av de andra fruarna tyddes som att den dövstumma arbetade för två. När den första försöksveckan lutade i graven utan underrättelse av någon art, ställde majorskan till med bak och lät göra särskilda grahamsskorpor till herr Felbermans dåliga mage. Och Maja, lika nyfiken som matmodern, tog skorporna direkt ur ugnen och gick till Felbermans.

Hon undrade mycket hur den döva skulle kunna förmås att öppna köksdörren, men den stod öppen, och hon klev in. I köket sutto sex personer och drucko kaffe under tystnad. När de fingo syn på Maja stannade de kopparnas turer mellan fatet och läpparna och stirrade på henne med underliga ögon. Förvirrad räckte hon fram påsen åt den närmaste, som tittade i den, tog ut en skorpa, bet i den, skakade på huvudet och gjorde tecken åt Maja att gå. Maja tog påsen, stod stilla ett ögonblick för att ta in scenen i minnet och räkna sorterna på brödkorgen. Under tiden ringde det otåligt inne från våningen, utan att någon låtsade därom. Men Maja stannade inte till dess frun skulle komma ut, hon snodde i väg hem så fort

benen buro. Kafferep i Felbermans kök! Det skulle majorskan få i sig!

Halvvägs mötte hon Nelly med en kalvbrässa, sparat av Korsholmers stora slakt av omtanke för herr Felberman.

— Nå hur dant var där? frågade Nelly utan att tveka ett ögonblick om arten av Majas ärende.

— Hemskt, sade Maja, men roligt. Jag är tvungen å hem och tala om'et för majorskan.

När Nelly kom, stod dörren fortfarande öppen, men ur köket trängde nu en ensam, outröttlig, klagande och vredgad stämman ut på gården.

Försiktigt gled Nelly in i förstugan och blev stående i dörrgläntan.

Mitt under taklampan stod fru Felberman, blåsur i ansiktet och med händerna mot de skarpa höfterna. Orden strömmade ur hennes mun, det blev en hel fors av bitterhet, en vild klagan över hennes livs eländighet mitt bland odugliga och oärliga tjänare i ett hus, där ingen frågade efter om hon släpade sig till döds för att hålla det tillsammans.

De döva stodo tryckta uppåt väggarna och sågo öförstående på varandra, och endast detta retade fru Felberman så övermänskligt, att hon måste leta fram okvädinsord, dem hon förr endast använt i sitt hjärta, och slunga dem runt kring rummet.

Nelly gapade men jublade: — jäså så å n a kunde herrskapsfruarna vara!

Den dövstumma pigan förstod nog ganska väl

att något var på tok och vad som var anledningen, varför hon vände ryggen och började samla upp kopparna. Men hon fumlade, och tre av dem föllo i golvet och gingo i smulor.

Fru Felberman tystnade ögonblickligen, rusade ut ur köket och kom strax därpå tillbaka, dragande med sig den olycklige herr Felberman med mag-syran.

— Du som är så lärd, förklara för henne att de där drullarna och snyltgästerna ögonblickligen måste ur huset, att kopparnas värde dras av på lön, och att mjölgröten skulle satts på för en halvtimme sen, att det ska dukas och bäddas åt Lillan och —

Herr Felberman måste lyda. Han pekade på gästerna och sökte tydliggöra med sina åtbörder att de måste bort. Han visade på skärvorna och på sin portmonnä, rörde i en imaginär gröt på spisen och tog fram Lillan ur dörrspringan, antydande medelst sju fingrars uppräckande att hennes läggtid var klockan 7. Under tiden var det dödstyst i köket, men med ens började de dövstumma skratta, spökligt, ljudlöst men så våldsamt, att de vred sig som i konvulsioner.

Herr Felberman stod handfallen, men fru Felberman brast förfärad i gråt, och barnen stämde i.

Men pigan tog fram en griffeltavla och skrev: »är det synden som bedrövar, så kasta den på Jesus».

Knappt hade fru Felberman fått denna upp-

maning under ögonen, förrän hon i fullt raseri tog tavlan och spräckte den mot pigans huvud. Detta ögonblick begagnade Nelly för att stiga in och lägga kalvbrässen på bordet.

— — —
Jungfrurnas triumf var fullständig, och fruarna hade intet annat val, när Majas och Nellys skildringar inrapporterades till dem, än att låtsas en likgiltighet »för andras pighistorier», som icke bedrog någon. I själva verket insågo de att det fåvitska hopp om lösning av tjänarinnefrågan som ett ögonblick skimrat för dem, åter slocknat, och de visste, att det ingen lösning fanns.

— Herrskap har fått oss för sina synder och får behålla oss lika länge som synden, sade Maja med låtsad ödmjukhet till majorskan, och majorskan teg, ty Maja hade ju rätt.

Hela stan levde med i den Felbermanska tragedien och frun gick på torget klockan 7 på morgonen, lika mycket för att slippa möta pigorna som pigornas fruar.

Ett par dar senare rapporterades det i alla kök av hjälpgumman Lina, att fru Felberman kallat henne till räddning, vilket sades ha varit väl behöfligt. Men när den dövstumma såg, att Lina gjorde sysslorna, satte hon sig i sin kammare och virkade spets. Detta hade till följd ett uppträde, som i sin tur resulterade i att dövrektorskan några timmar senare själv under icke alltför älskvärda former avhämtade sin skyddsling.

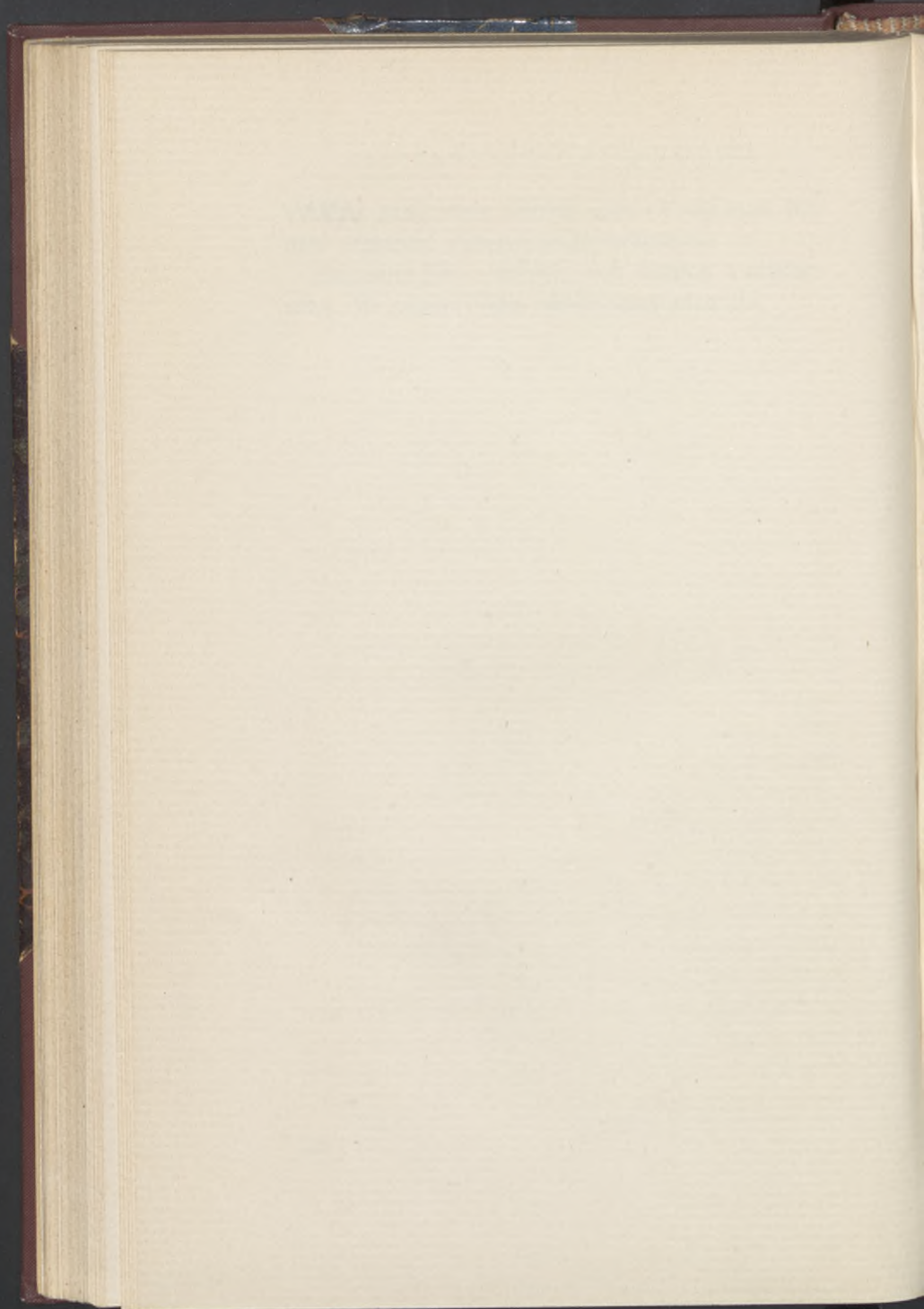

Nästa gång stans tidning kom ut såg man åter den välkända Felbermanska annonsen:

»Ensamjungfru, barnkär och kunnig i matlagning, får plats i liten ämbetsmannafamilj.»

NINI

I.

Porten.

Damfrisersalongen låg på Östermalm vid en olidligt respektabel gata, en hård och rak och själv-rättfärdig gata, och besöktes av Östermalmsbourgeoisens fruar och fröknar, någon gång vid sena timmar av den bättre Östermalmsdemimonden.

Det var också en inarbetad affär, och den änkefru i vars namn den gick höll den makligt gående med hjälp av fem unga flickor, som hade ett drygt dagsverke och mycket klen avlöning.

Till dessa flickor hörde Nini, som var ung och liten, med vita, flinka händer och det bästa handlag i världen. Detta märkte snart kunderna, och änkefrun glädde sig åt att ha Nini bunden ännu för två år av ett kontrakt med upprörande villkor.

Nini kammade och borstade elva timmar om dagen mörka och blonda damer, hederligt eller mindre hederligt försörjda, svarade förbindligt varje dag på enahanda frågor om vad man skulle göra för att hindra håret att falla av och frågade med oföränderlig älskvärdhet:

— Får vi göra en liten lock ned i pannan som vanligt?

Blev det en stunds paus, drog man sig tillbaka i en liten skrubb innanför affären, där kokade man kaffe på spritkök och talade om kunderna, mest om dem som kommo sent om kvällarna med klirr och fras och parfymers och hade färgat hår. Man talade även litet om sig själv och hur trött man var, någon gång om sitt liv utanför yrket, om fästman och älskare.

Då teg alltid Nini. Hon hade för ett år sedan rest ifrån en liten hjärteaffär 25 km. från Stockholm, emedan den planerade svärfaderns svart-sjuka var livsfarlig, och sedan hade hon ej givit sig i någon ny. O, det kunde sticka till i bröstet på henne, då det strax före stängningsdags, när änkefrun gått, började ringa i telefon och hon såg de andra flickorna hoppa till och kappas om luren. Medan hon skötte sitt och smålog mot sin kund brukade hon hålla andan för att om möjligt uppfånga det lågmälda, knappa samtalet:

— Ja, jag hör de. — Jo, jag är strax färdig! — Det blir nog lagom, om du går om två minuter! — Nej, regnar det? — Då tar du paraply då? — Adjö så länge.

Många kvällar stod hon ensam kvar vid fönstret och såg hur kamraterna försvunno med den vändande beundraren nedåt gatan.

Kom det någon sen kamning, blev den naturligtvis i stället alltid hennes del, och det hände

ofta att klockan gled över halv tio innan hon kammat den sista kokotten till kampanjen och fick släcka och stänga. Sedan hade hon en lång, lång väg till ett av de bortersta husen vid Frejgatan, en väg som hon tillryggalade med andfådd fart och ängsliga ögon på alla urtavlor inom räckhåll. Ty hennes stora fasa var tioslaget, och med en rysning hörde hon ofta klockorna förkunna över staden den tid då alla portar stängas och alla trappljus släckas, medan hon ännu hade tjugu minuter kvar av hemvägen.

Det kunde hända att allt gick bra, att porten gav efter vid första försöket, som en älskande kvinna, och att det var fredligt och tomt i trapporna. Men det kunde också hända, och därav hennes ångest, att hennes övertalningsförsök med nyckeln voro fåfänga, att hon med sjunkande mod måste vrida och ruska till dess fingrarna värkte som sönderbrutna. Innan det kommit så långt hade hon dock vanligen en liten kö av förstadsmän omkring sig; somliga voro gentlemän, andra alls icke, och hon kunde inte vara säker på, att när de hjälpt henne med porten, de läto det bli därvid. Det hade hänt att hon blivit jagad uppför trapporna, en gång även genad av en uppifrån kommande, och minnet av den situationen flög hett och svidande genom nervnätet, varje gång hon måste ge sig in i portvalvets mörker.

Nini hade en mycket konkret föreställning av

de eviga straffen och yttersta dagen efter klockan tio på kvällen. Det var att stå på en gata, tom eller befolkad av onda andar, att risad av snöregn med stelnade händer bända på nyckeln i en stängd och obeveklig port till ett slocknat hus utan portvakt, där ingen hörde, svarade eller hjälpte, och Vår Herre lika oåtkomlig och ointreserad som hennes egen värd, som själv hade villa på Djurgården och alls icke fann någon lagning av låset vara av nöden.

Detta var en lång tid den enda tragedien i Ninis liv, men en vårnatt hände att en författare gick förbi hennes port, en författare som drev omkring efter ett uppslag.

Han såg genast det dramatiska i förstadsgatan, natten, porten och flickan, han gick fram och lyste på henne med sin ficklampa. Porten gick upp så lätt för hans hand att han måste skratta, och han drog henne in i portgången och kysste henne.

Mera blev det icke den kvällen, men han märkte sig flickan, husnumret och damfriseringen på Östermalm.

II.

Svensson.

Vid Vasastadens breda, flott tilltagna huvudgata låg den. Det var en kortvaru- och sybehörsaffär som alla andra, full från golv till tak med de tusen ting en kvinna behöver för sin toalett och andra tusen som hon icke behöver, men skaffar sig ändå. Det var svårt för den oinvigde att förklara varför just den affären alltid var proppfull av folk, när butiken kvarteret bredvid, som såg likadan ut, blott sällan såg en kund. Vad orsaken än var, den hörde till de affärer där de genuina Vasastadsborna göra sina uppköp. För en nyinflyttad att bli visad på den var som att stiga en grad i någon hemlig, namnlös orden, där den förra graden avslöjat den bästa skobutiken, den nästa skulle meddela adressen på den av allt klokt och fattigt folk i Vasastaden omhuldade hattaffären eller charkuteriboden.

Hemligheten låg hos Svensson. Han var den trevligaste bodfröken i världen, och alla små smarta flickor i Vasastaden, av den sort som få

reda sig själva, kände till honom och de fördelar som följde med att hålla sig väl med honom. Och som hans rykte hade följt med oktoberflyttlassen ut över staden, hade han kunder och beundrare på alla malmarna. Svensson ägde icke affären, och hans namn stod icke på skylten, men det var till Svensson och endast till Svensson man gick, och han var känd vid namn av alla sina kunder, de unga åtminstone. Han var liten och kvickögd och i rörelserna snabb som en taskspelare. Han expederade med gåtfull lätthet tio villrådiga och vankelmodiga fruntimmer på en gång, visste vad de ville eller borde vilja, hade alltid reda på hur mycket som gick åt till allting och vad det kom på. Till allt detta hann han att besvara alla blickar som gåvos honom, slå fram över disken med små, halvt förtroliga anmärkningar och le små löftesfulla leenden åt nykomna kunder, som stodo längst borta vid dörren.

Hans flirt höll sig strängt till kortvarubranschen, men rörde sig därinom bland alla plagg han förde i lager. När en av hans trogna köpte en Lahmannströja, ett reformliv eller en krage, kom han ihåg numret åt henne, höll mot hennes egen försäkran på sitt minne samt hade alltid rätt. Han visste vilka färger som dugde för henne, vilken som var hennes midjevidd, att hon alltid hade engelska strumpor och icke tålde ylle närmast. Men han påminde henne om dessa fakta med ett diskret och förtroligt tonfall som sade: Som gentleman

förråder jag icke en kvinnas hemligheter, fast jag genom omständigheternas makt kommit i besittning av dem.

Under sin verksamhet bakom disken hade han lärt sig att behandla kvinnor en smula beskyddande, med lätt överseende, mycket tålmod och en något ironisk hövlighet. De voro barn, som ingenting visste, däri skulle han hållit med Sven Lidman, om han anat hans existens; beräkna eller planera kunde de icke, de måste handledas och hjälpas till rätta samt för affärens skull något litet tillåtas att lura sig själva.

Få skulle trott att Svensson levde ett personligt liv jämte bodfrökens. Flickorna talade nog om att de »flirtat för två par strumpor med Svensson» och brukade vänskapligt kivas om vem som stod högst i hans gunst, men det föll ingen in att betrakta honom annat än som en materialisation av alla goda köpmannaegenskaper, som en upptäckt man hade glädje av att ha gjort.

Men Svensson älskade Nini, som kammade på Östermalm. Varje afton, då han gick genom Vasaparken på väg hem, tänkte han på henne. Och då det blev vår, då aftondagern bröt sig stålhård mot gatubelysningen och älskande flydde från gatorna in i parken, sökande en buske att svepa sig in i, en kulle att skyla sig med och ett berg att falla över dem, sökande generat och förgäves i den glesa, nygjorda parken, då tänkte han ännu mer på Nini. När han mötte ett par, som han

ständigt gjorde, tyckte han sig i de blickar de unga tu kastade på honom läsa en viss föraktfull medömkan med den som varken var ung eller tu. Men vad han såg var blott reflexen av sina egna tankar.

Genom någon outgrundlig ödets skickelse älskade han Nini. Ur den hundrafaldiga kundkretsen av kvinnor hade hans hjärta på egen hand utvalt henne. Detta var egentligen tragiskt, ty han hade så litet hopp om att nå henne. Bli hennes älskare — en flicka som hon låter sig angeläget vara att finna dem över sitt stånd. Sådana som han gifter man sig endast med. Men till den extravagansen såg han ännu på några år ingen rimlig möjlighet.

Men det låg inte i hans natur att vara tragisk, och han brukade avsluta sina funderingar framför sin port med följande lugnande yrkesbetraktelse:

— Än är åtminstone ingenting förlorat, inte med de billiga underkläder, som hon köper hos mig.

III.

Väskan.

Nini stod på en refuge vid Engelbrektsplan, villrådig, bedövd, med skrämmd blick och skälvande mun. Det var så författaren fick syn på henne. Klockan var tu på middagen, men han gick efter någon tvekan fram till henne:

— Är ni sjuk? Eller har ni blivit bestulen?

Hon såg flyktigt på honom och nickade.

— Avlöningen! sade hon i en förtvivlad viskning.

Han gav akt på att hon höll handen krampaktigt om en liten, brun väska.

— Ur väskan?

— Ja! Alltsammans! Nyss! Vad skall jag göra?

Hon hade ingen undran till övers för det faktum, att hon tilltalades av en bättre herre så här dags och artigt. Hon kände icke igen honom såsom den som kysst henne i porten.

— Hon måste vara dygdig, reflekterade han, eftersom förlusten av femtio kronor betyder allt för henne.

— Det lönar sig nog inte att ni står här längre i alla fall, sade han vänligt. Jag följer er en bit, om jag får. Ni bor vid Frejgatan?

Hon såg på honom förvånad genom tårarna och nickade, men vågade ej fresta rösten med tal. De vände sina steg upp mot den tomma, söndagsslöa Birgerjarlsgatan. Där var djup modd efter ett försenat snöväder, och han gick och gav akt på hur gränslöst nätt och behändigt hon förde fötter och kjolar, så att hon uppnådde att vara fin och ren, medan han själv som alla andra var hopplöst våt och smutsig.

När de hade gått litet, började hon berätta, förvirrat, med svävande röst:

— Där hade samlat sig en del folk på refugen under väntan på röda vagnen, och hon trodde att det var då det skett. Väskan hade plötsligt varit öppen. Förskräckt hade hon känt efter det dyrbara kuvertet — det var borta. Och när hon fick sinnesnärvaro att se upp och omkring sig, stod hon ensam på refugen, och den röda försvann nedåt Stureplan.

De hade nått hörnet av Odengatan, då han stannade vid en tanke:

— Er middag?

Hon skakade tragiskt på huvudet.

— Visst skall ni äta i alla fall, sade han allvarligt. Det måste man! Kan vi icke följas åt till något ställe här i närheten, som ni känner

till? Så får vi talas vid hur vi skall göra med er förlust.

Nini vaknade till, och han såg att hon först nu märkte honom.

— Så snällt! sade hon, och de veko av in på Odengatan. Om en stund stannade hon framför en liten restaurang, och de gingo in. Det var en medelstor, mycket städad lokal, fullsatt av medelstora, städade människor. Vid ett fönsterbord satt en ung och barnslig präst, klädd i ämbetsdräkt, och åt kalvstek ovanpå dagens möda. En god, fet, liten skald, som en gång diktat mycket och druckit mera, sonade det förflutna med limonad och en vegetarisk biff. Här funnos också s. k. ensamma damer, medelålders, trötta och nötta, inför vilkas liv man flyktigt undrade hur de iddes leva det. Nini såg sig snabbt granskande omkring och hälsade på en tunn gammal engelska, som var hennes granne fem trappor upp vid Frejgatan och svalt sig fram med oregelbundna språklektioner.

En och annan forskande blick ägnades Nini och författaren, som fanns på vykort och igenkändes av flera. Nini såg en axelryckning och ett par försmädliga mungipor i ett hörn, där de självständiga kvinnorna sutto. Senast hon varit här, bjuden av en kamrat och hennes fästman, hade något liknande ägt rum, och kamraten hade sagt:

— O, de skulle veta hur många kyssar jag fått

sedan jag var här i går kväll! I hela sitt liv har de inte fått så många.

Minnet av detta kom henne att le, men själva leendet kastade henne tillbaka i den gamla förtvivlan över situationen. Hon blev borta med sig själv och den.

Författaren tog väskan, som låg på bordet, vägde den i handen med ett litet leende över kvinnovanor. Den var icke stor, men alldeles fullproppad och ganska tung.

— Tänk att ge sig till att gå och bära allt vad man äger löst i handen!

Han öppnade den, trots protester från Nini, som vaknat till för hans förehavande vid knäppet av låset, och började en undersökning. Där funnos en nyckelknippa, som han sett en gång förr, ett paket hårnålar, ett pulver, en liten puderdosa, en tvättnota (som Nini rodnande ryckte till sig), en fickspegel, en liten anteckningsbok (spårv. 0.10, bröd 0.12, fotog. 0.19 o. s. v.), en liten börs och en söndagsren näsduk samt för övrigt allt som hör till ett väl ordnat hushåll.

— Går ni alltid omkring med all er världsliga egendom så här? Tänk om ni glömde väskan när ni gick härifrån t. ex.?

— Jag glömmer den aldrig! förklarade Nini. Hellre allt annat!

Hans ögon gingo från Nini, vars tjuskraft han redan värderat och vars begränsning han redan mätt, till damerna vid bordet bredvid. Deras yttre

uppträdande hade en viss kärv chic; där var idel kantiga rörelser och kloka ansikten. Och han tänkte på hur gott det var — eftersom kvinnor med både kropp och själ skulle bli männen alltför mycket — att de så relativt sällan hade båda delarna.

Efter middagen bröto de upp och gingo ut under den drypande, blygrå himmeln på den ödsliga gatan, som rann, ändlöst lång, lik en grumlig flod ned från S:t Eriks plan. En stämning av leda grep henne som honom, och han var tacksam, då han fick en bil.

I den kommo de överens om att nästa söndag måste det bli vackert väder, och då skulle de ha mycket roligare.

Men när Nini kom hem, innehöll väskan alldeles lika många sedlar som då hon gått ut på morgonen, och hon måste undra om icke allt som hänt varit drömmar och fantasier.

Till dess hon förstod.

IV.

Gåtan.

Och det blev den vackraste söndag. Miss Chaffers i vindsrummet vid Frejgatan vågade icke ens gå ut, så starkt sken solen på onda och goda vinterkappor.

På morgonen hade Nini varit inne, mycket glad och fin, och missen hade knäppt hennes nya sidenblus i ryggen och enträget frågat: »What is the longest word in the English language?» Det var en riktigt behändig gåta, men Nini hade icke varit alls intresserad och skyndat i väg så fort som möjligt. När hon gått och hela huset gått och gatan tystnat, hade det blivit mycket stilla, och hon hade knarrat omkring och knaprat och stökat som en liten svulten råtta för att också tiden skulle gå.

När det gled fram på eftermiddagen, satte hon sig vid fönstret. Mitt emot över gatan stod ett rätt lågt hus med tak av svart tegel. Det var det besynnerligaste tak, riktigt förhäxat; i alla väder, vid alla tider såg det blankt och vått ut, som

om regnet sköljde ned över det. Det var ett retsamt tak; i början, innan man kom underfund med det, narrade det med sin tårade uppsyn ut en i det bästa torrväder med högt uppfästa kjolar, paraply och regnkappa. Och när man blivit hållen för narr på det viset ett par gånger, gick man naturligtvis vid ett annat tillfälle ut i solskensdräkt och måste vända för ösregn i portgången.

Det blev till sist så ledsamt att betrakta detta evigt sörjande tak att miss Chaffers måste öppna fönstret och sticka ut huvudet för att se en skymt av den blånande gatmynningen. Hon behövde se hur himlen lyste rökigt röd bakom fabrikskorstenarnas raka, svarta fingrar för att riktigt få klart för sig att det var aftonen till den vackraste vårdag som det året lyst över Stockholm.

Det dämpade sorlet från staden hade förtagit ljudet av steg och av dörrens knäppning, när Nini kom hem. Men när missen stängt fönstret, kunde hon höra ljud och något buller därinifrån. Hon fick plötsligt en längtan att tala med någon. Nini ville nog också gärna veta att det längsta ordet i engelska språket var *smiles*, eftersom det var en mil mellan första och sista bokstaven.

— Jag är säker att hon vill, sade hon för sig själv.

Och hon flög upp från sin plats, valde beskäftigt ut ett par böcker på en mager liten hylla och tog skrivdon ur bordslådan. Halvvägs till dörren hejdade hon sig och gick fram till väggen; så

ivrig var hon att hon inte kunde vänta ett ögonblick med det hon ville ha sagt.

— Jag har en mycket svårare gåta åt er i dag! ropade hon. At which time of the day was Adam born, miss Nini?

Men intet svar kom, och när hon tog i dörren var den riglad.

— Hon har minst en gåta för var dag i året, men jag kan aldrig gissa dem, sade Nini till författaren.

Han svarade:

— Jag vill också ge dig en gåta: vad är det jag håller i mina armar just nu? Jag skall säga dig: det är det härligaste i världen — en kvinna! Och därtill den härligaste kvinna i världen.

Miss Chaffers drog sig avkyld tillbaka. Men lusten att meddela lösningen på den sinnrika gåtan kunde hon icke bekämpa, och om en liten stund knackade hon i väggen och sade:

— A little before Eve.

Då hörde henne ingen.

För att få tiden att gå, drack hon en kopp te, men då det var gjort, lade hon munnen intill tapeten och ropade:

— What is the difference between a serpent and a flea?

Och, då alltjämt ingen svarade, i vredesmod:

— Why is a coward soldier like butter? — What is the difference between Gladstone and Jonas?

Hon lade örat till väggen. Man talade lågt därinne. Det var bara att man inte brydde sig om henne och hennes gåtor. Så ohövligt! Och hon slog sin lilla skrumpna hand i väggen och skrek:

— Gladstone was brought up at Eton,
and Jonas was eaten and brought up!

Då Nini en stund därefter öppnat sin dörr, stod hon ett ögonblick tveksam med handen för pannan, gick så långsamt in till miss Chaffers och frågade henne i frånvarande ton vad hon ville henne.

En mager skugga vid fönstret gjorde en rörelse och svarade ur den täta skymningen buttert:

— The serpent walks on its own
stomach, the flea is not so particular!

Men Nini stängde dörren med en trött och otålig suck och gick in till sig. Månen blänkte nu i det gråtande takets tårar, och ovanför lyste vårnatthimlen kall, blek och genomskinlig.

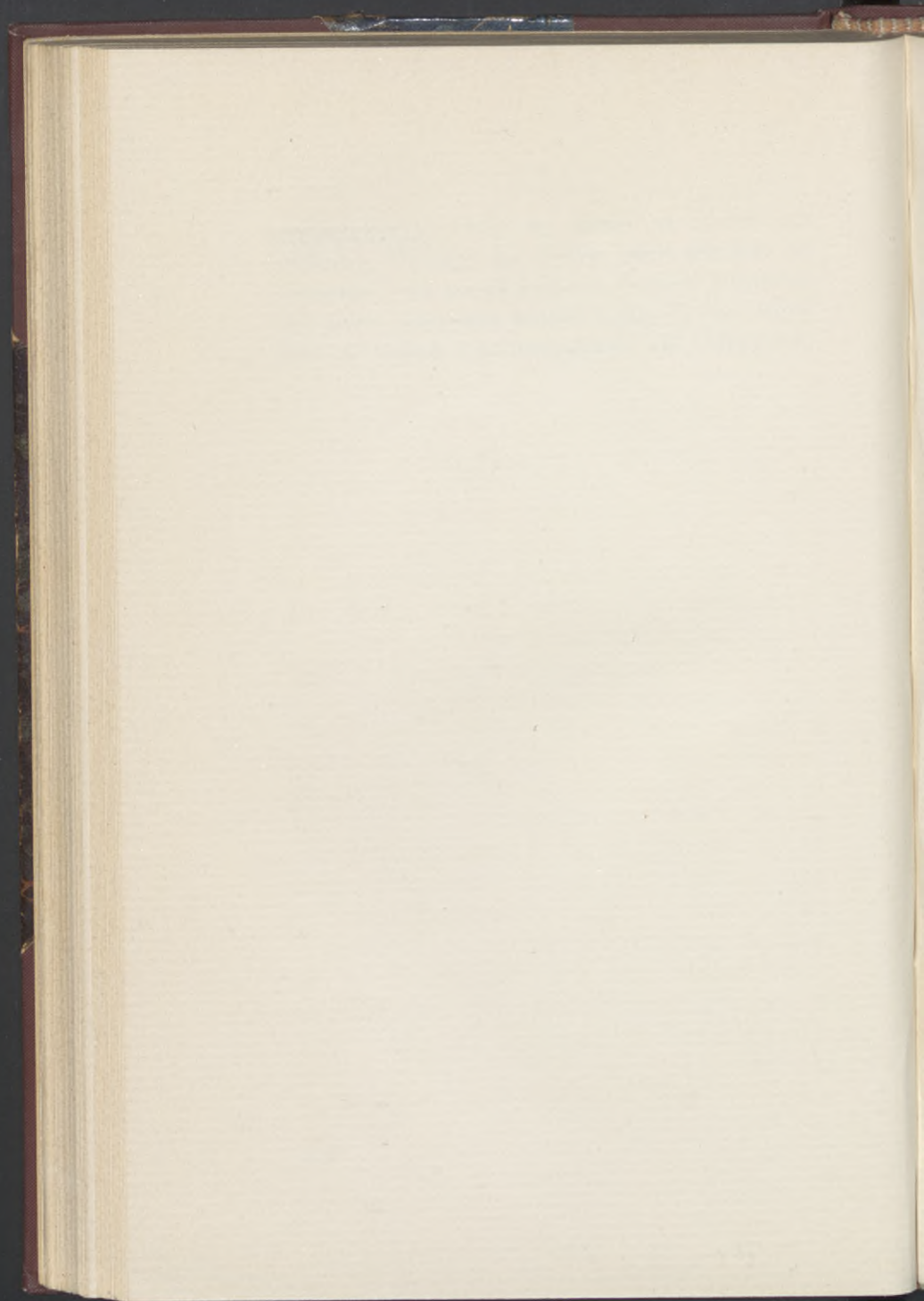
Nini såg ditupp och anmärkte: Om Vår Herre i himlen lade något vidare märke till ifall en flicka var hederlig eller inte, skulle han knappast låtit dem knycka min avlöning på Engelbrektskatan i söndags.

Därmed var saken uppgjord med de makter, som bo ovanför hustaken, hon rullade ned gardinen, tände lampan, vred upp väckarklockan, som visade på 11, och började göra sig i ordning för natten. Hon lade ned sina underkläder i en liten stick-koffert och slätade de tunna, fina, spets-

prydda plaggen med en känsla av ruelse och välbehag, tänkande på mycket, men alls icke på Svensson, vars tro på kvinnan, dygden, framtiden och livets lycka hon krossat i går, då hon köpte dem av honom i kortvaruaffären vid Odengatan.

LÖFTET

— Jag kan undra vad han tänker?

Mannen satt i sin vilstol och stirrade rakt in i en blå rullgardin, oavlåtligt.

Hennes tanke vände åter och åter till den orör-
liga gestalten, såg honom in i ögat, lyssnade vid
hans läppar, kretsade kring det gråsprängda hu-
vudet och smög sig slutligen besviknen bort igen
— den hade ingenting upptäckt, ingenting.

Då sade hon sig själv för att ändå få ett svar:

— En människa tänker nog inte så mycket.

Plötsligt vände han på huvudet och överraskade
hennes undrande blick. Hans ansikte, visset som
av torka före skördetiden, fick ett misstänksamt
uttryck.

— Är det något du vill? frågade hustrun i
tålig men opersonlig sjukskötersketon. Jag satt
just och undrade om du ville ha björnbärskompott
eller plommon till kvällsgröten.

— Aprikoser, sade han. Men res dig, är du
snäll och sätt dig därborta. Han pekade på en
stol mitt emot sin egen.

— Se mig nu i ögonen.

Som på skämt knep hon ihop dem med en

kokett och trotsig grimas. Men därunder tänkte hon:

— Vad i Jesu namn vill han?

Hon kände hans blick tvärt genom ögonlocken. Då slog hon upp dem och satte ett par stora, lugna, frågande blå ögon i hans.

Han rodnade plötsligt, en ny stämning kom upp och med darrande läppar viskade han:

— Min lilla kära hustru!

— Ja, sade hon och tryckte händerna mot varandra. Hon hade verkligen varit hans kära hustru, och hon brukade säga sig själv, att om han dött med deras kärlek, så skulle minnet därav varit hennes dagars glädje. Nu levde han, men kärleken var död, och att detta kunnat ske, var den gåta, varöver hon grubblade. Förgäves sökte hon spåra de hemlighetsfulla vägar djupt nere under livsytan, vilka kärleken beträtt, när den flytt som en fånge flyr sin väktare på tysta och brådskande fötter. En morgon vaknade man, och hjärtat var tomt.

— Han är mig så främmande som om han bodde i en annan värld, han talar inte, han hör inte vad jag säger, han känner ingenting mera för mig, klagade hon för läkaren.

— Det är nevrasteni, svarade han, ingenting annat. En plötslig viljeslapphet, förorsakad av långvarig överansträngning. Kan han bara rycka upp sig, blir han som förr igen. Och ni också.

Hon ville icke tro auktoriteten. Var kärlekens

död en sjukdom i nerverna, då var kärleken själv bara friska nerver, ingenting mer.

Men hon var en vacker och känslig kvinna på 34 år och förmådde ej släppa sin tro på kärleken.

— Min kära hustru!

— Det tycker jag inte jag är mera, sade hon och suckade. Vad är det som förändrat allting?

— Jag har varit borta en tid.

— Ja, det har jag sett.

— Och stridit med döden, tillade han högtidligt.

Visste hon själv vad det var, som blänkte till inom henne? Var det smärta eller befrielse?

— Och nu är striden förbi? frågade hon.

— Ja, sade han, ty nu är jag helt och hållet övervunnen.

Hon teg avvaktande.

— Jag ville bara vända mig om en sista gång, sade han och för vår kärleks skull och alla de år du varit mig nära be dig om något.

Gud vet hur det kom sig — i samma stund visste hon vad det var. Och i ett ögonblick led hon. all den livslånga ensamhets fasa, som han ville döma henne till, henne den barnlösa.

— En önskan, stammade hon, det är alltid ett livstecken.

— Margareta, jag skall dö. Lova mig att bli mitt minne trogen!

— Jag glömmet dig aldrig, värjde hon sig.

Hon såg, hur han blev ond, som han kunde bli förr i världen, sunt och hälsosamt ond.

— Glömma! Vad var det nu han hette, som jag var gift första gången med? För nog har jag varit gift förr eller hur? hånade han. Ånej, så anspråkslös är jag inte, att jag tror jag skall bli glömd.

— Vad är det då du begär?

— Du får inte gifta om dig, kom det hetsigt. Och så med något av den forna kraften och myndigheten: jag förbjuder dig det.

— Det kan du inte, svarade hon lugnt.

Herre Gud, han var svartsjuk som fordomsdags. Då älskade han henne, stackars gosse.

— Men så svara då, Margareta!

— Låt mig tänka efter.

— Tänka efter, han slog handen i stolskarmen, och det svarar mig min egen hustru! Du vet jag var aldrig svartsjuk på den du var förälskad i före mig. Jag var nuet, segraren, och jag ägde dig. Men tanken att jag skall vara borta och du leva och blomma i en annans famn, den är mig outhärdlig, hör du, skrek han, outhärdlig!

Detta var det viktigaste ögonblicket i hennes liv. Mannens ögon voro riktade på henne genom-trängande, ångestfullt bedjande.

Det hade varit så bekvämt att ge löftet och se honom sjunka nöjd in mot kuddarna och dödsdrömmen. Och ändå var det en klarhet och visshet inom henne som aldrig förr, då hon svarade:

— Nej! Jag måste ha min frihet och jag vill inte bli frestad att bryta något löfte. Jag passar inte, ser du, att vara ensam, och kan jag finna min lycka — — —

— Margareta! det var ett jämmerrop.

— — — när jag blir ensam, fortsatte hon stadtigt, så vill jag inte kasta bort den.

Det blev en lång, djup tystnad, full av outhärdlig spänning för Margareta, som hade satt framtiden på ett kort och började tro, att hon förlorat den.

Och så med ens bröt åskvädret löst.

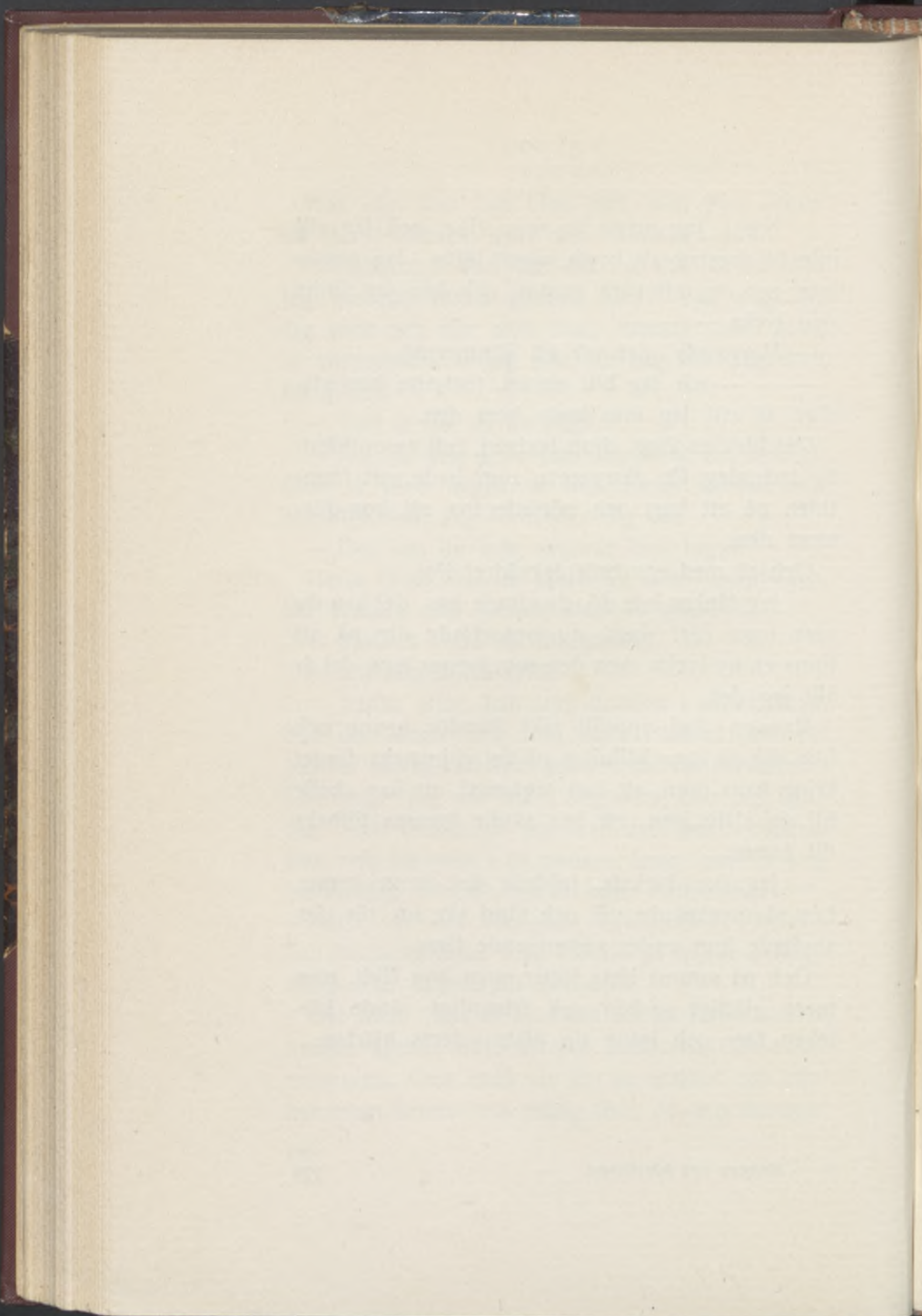
— Jag tänker inte dö, dundrade han, det kan du vara lugn för! Jaså, du bespetsade dig på att finna en ny lycka, men den som ämnar leva, det är allt jag det.

Mannen stod upprätt rakt framför henne och hon såg på hans hållning, på det viljestarka draget kring hans mun, att han sagt sant, att han skulle bli sig själv igen, att han skulle komma tillbaka till henne.

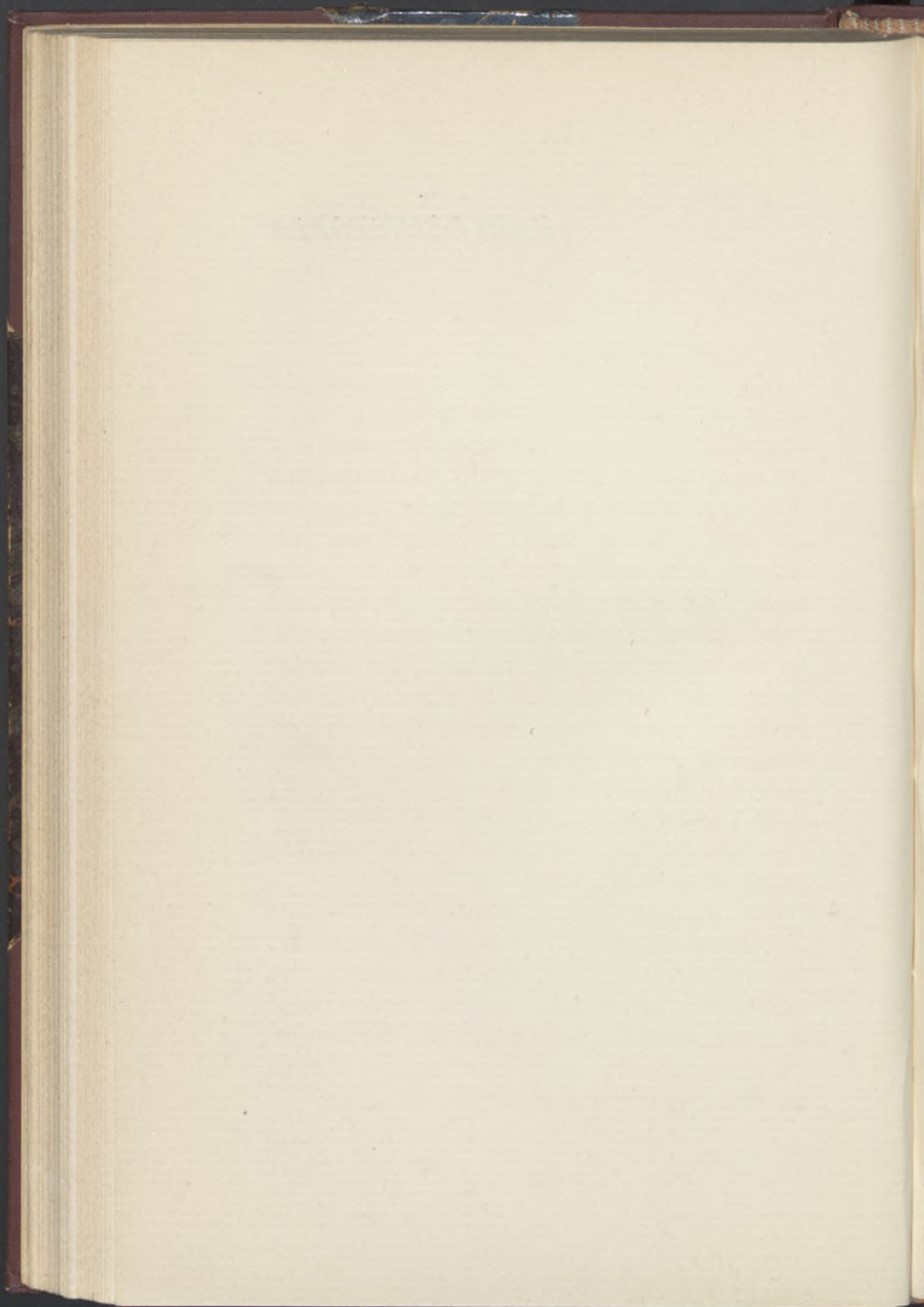
— Jag har lyckats, jublade det inom henne. Lev så mycket du vill och Gud ske lov för det, snyftade hon under strömmande tårar.

Och på samma lätta fötter, som hon flytt, men mera glättigt snabbt och frimodigt vände kärleken åter och intog sin plats i deras hjärtan.

VÄRLDSHISTORIA

Hela staden vaknade på morgonen med endast en tanke i huvudet: i dag är den stora dagen. Alla hade bråttom för att bli färdiga och komma ut för att se och höra. Och ute på gatorna flaggors blåa sken, strömmar av folk, som sögo sig mot de platser, där bondetåget skulle gå fram eller trängde fram mot trakten kring slottet. I alla kyrkor ringde klockorna, en fana bars hastigt förbi, grupper diskuterade livligt, små avdelningar av bönder skyndade till sin kyrka. Det vanliga vardagslivet i staden var undanträngt, bortskymt, brådskan tycktes stanna av, man såg butiksägare stänga för ett par timmar — — Det blev tyst och tomt borta å en liten gata i Vasastan, som låg långt från dagens skådeplats.

— Käraste, sade den unga kvinnan och lyfte något sitt huvud, vad lyssnar du efter?

Han höll henne på en armlängd ifrån sig och såg henne rakt in i ögonen. — Jo, det var tydligt, hon visste det icke, hon frågade på god tro. Hon hade glömt vilken dag det var, hennes tankar nådde icke utanför hans trånga lilla studentrum. Hennes ansikte var slutet, samlat, fullt av blid beslutsamhet, övergjutet av kärlek.

— Du har då icke märkt, frågade han litet försiktigt, som när man söker pejla de främmande djupen i ett barns själ, ett barns eller en individs av en främmande ras, att det plötsligt har blivit alldeles tyst omkring oss?

— Jag tycker att det alltid är så, svarade hon.

Men han tänkte på hur många gånger han plågats av støj från våningen ovanpå, av högljudda röster inne från våningen, av obehaget att aldrig veta sig ostörd, av telefonringningar och vagnskrammel. Det kom ett uttryck av otålig förvåning i hans nervöst rörliga ansikte.

— Men känner du då inte på dig, återtog han, att det är något ovanligt i dag? Som en mur av tystnad omkring oss.

— Den känslan har jag haft, svarade hon, sedan jag började älska dig.

Numera är det ju bara du och jag i världen. Hon flyttade sig plötsligt närmare intill honom, och han förnam i hennes lemmar en skälvnig av kärlekens olidliga fasa: ty något kan hända, man kan bli lämnad ensam, man kan få leva kvar i en löjlig och död värld.

Ömheten slog upp som en låga inom honom, och han slog armarna omkring hennes skuldra, för att hon åter skulle känna sig alldeles trygg. Men om en stund måste han åter tänka på yttervärlden.

— Om du vill lyssna, sade han, så måste du

höra långt bakom tystnaden ett svagt sorl, hör nu hur det växer, och nu avtar det igen, lyssna!

— Ja, ja, sade hon med en tålig suck, och såg upp med ögon, mörka av andra tankar, men detta sorl, som jag kanske hör efter du önskar det, kanske icke, vad betyder då det?

— Menar du verkligen, älskade, frågade han, smått stolt över att vara så mycket för en kvinna, menar du verkligen att du glömt vad som sker i dag?

— Jag har visst aldrig vetat det riktigt, sade hon och smålog. Men du som vet, varför stimmar då världen?

— Sverige skriver in ett blad i sin historia, förklarade han och undrade om han ändå icke därmed skulle få henne imponerad, eftersom hon förutom att vara hans hemligt älskade var lärarinna i historia med laudatur i seminariebetyget. Men hon svarade endast mycket vanvördigt: bah, historia!

Han blev ett ögonblick förargad, han anade opposition mot kära gamla Sverige.

— Du skall inte kunna neka till att denna dag inleder en ny epok i vår historia, sade han ivrigt, det är vår i landet, vi har vaknat upp ur vår sömn, nya vindar blåser, det är en härlig tid.

— Och du är icke med, sade hon. Du offerar världshistorien och stannar hos mig.

— Jag använder världshistorien för att få vara ostörd med dig, sade han. Men därför ignorerar

jag den inte som du, min flicka. Jag tänker se alltsammans på biograf i morgon.

— Då går jag med, sade hon.

— Ja, visst, sade han, det måste du. Tänk bara, älskade, om du får leva länge nog, skall du ge den här dagen i läxa åt dina elever! De kommer förmodligen att säga fel på år och datum och du får rätta dem gång på gång. Det går du nog i land med, men när de frågar: »var inte fröken med då, och ber om beskrivning på hur allt gick till, då får du svara, att du såg det inte själv. — Då säger de: varför var fröken icke med, min pappa han stod på Gustav Adolfs torg och skrek leve Sverige i två timmar, och han sade att varenda människa i hela stan var ute och såg på, varför var inte fröken med som alla de andra?» Hur reder du dig då?

Hans ton var smått raljerande som över en älskvärd svaghet. Och med ens rämnade deras ensamhets mur och hela hennes dagliga och borgerliga liv stod framför henne: skolan, föreståndarinnan, kamraterna, barnen, hemmet, syskonen och hon själv. Hon mindes alltihop, bondebäddarna i gymnastiksalen, lovdagen, den hemliga flykten på morgonen för att få en god plats, som hon sade, frågorna som väntade: var stod du? var det inte storartat? vilka tyckte du bäst om? Hon såg sig själv utifrån som man ser en likgiltig person, en ung blond lärarinna, ganska söt, lagom begåvad, mer än lagom samvetsgrann men för resten intill

helt nyss ett barn, som delade sig mellan föreståndarinnans myndighet och föräldrahemmets. Och allt detta blev henne i samma ögonblick förhatligt intill rysande leda, i all synnerhet den utsikt som han antytt: att hon skulle tillbringa sina dagar med att ge en evighetslång rad av lektioner åt ständigt nya barn, som fordrade plats i hennes liv, del i hennes kärlek och känslor. Hon greps av en vild åtrå att lägga en grav, en avgrund mellan sig och detta förhatliga liv, att begå en oerhörd handling, att förvandla sitt liv.

Hon suckade och förde handen till sitt hjärta.

— Vad jag svarar, upprepade hon smärtsamt, med ett helt annat tonfall än nyss, jag bryr mig inte om vad jag svarar. Kanske säger jag: kära barn, den där dagen var inte så märkvärdig som historien sedan har gjort den till — —

Han märkte att något kommit upp i henne, att hennes själ drog sig undan och slöt sig, och han fylldes av medömkan för all den myckna smärtas skull, som hon skulle utstå, innan världen för henne återfått de rätta proportionerna. Om den någonsin skulle göra det.

— Seså, låt mig veta vad du tänker på, bad han.

Men det ville hon alls icke och hon svarade därför: — jag tänker på vad du skall säga, när man frågar dig i morgon eller om tjugu år, varför du saknades, när denna världens mäktiga var med och hjälpte till att göra världshistoria.

— Å, sade han, det gör mig inga bekymmer, jag skildrar allt det som jag inte sett och så tänker jag: ni anar inte ni, varför jag inte kunde vara med. Ni anar inte, att jag den dagen, då äntligen hela huset var utdött och tomt, hade min älskade hos mig, och att den dagen min älskade — — Säg kära — —?

Hon nickade med allvarlig min.

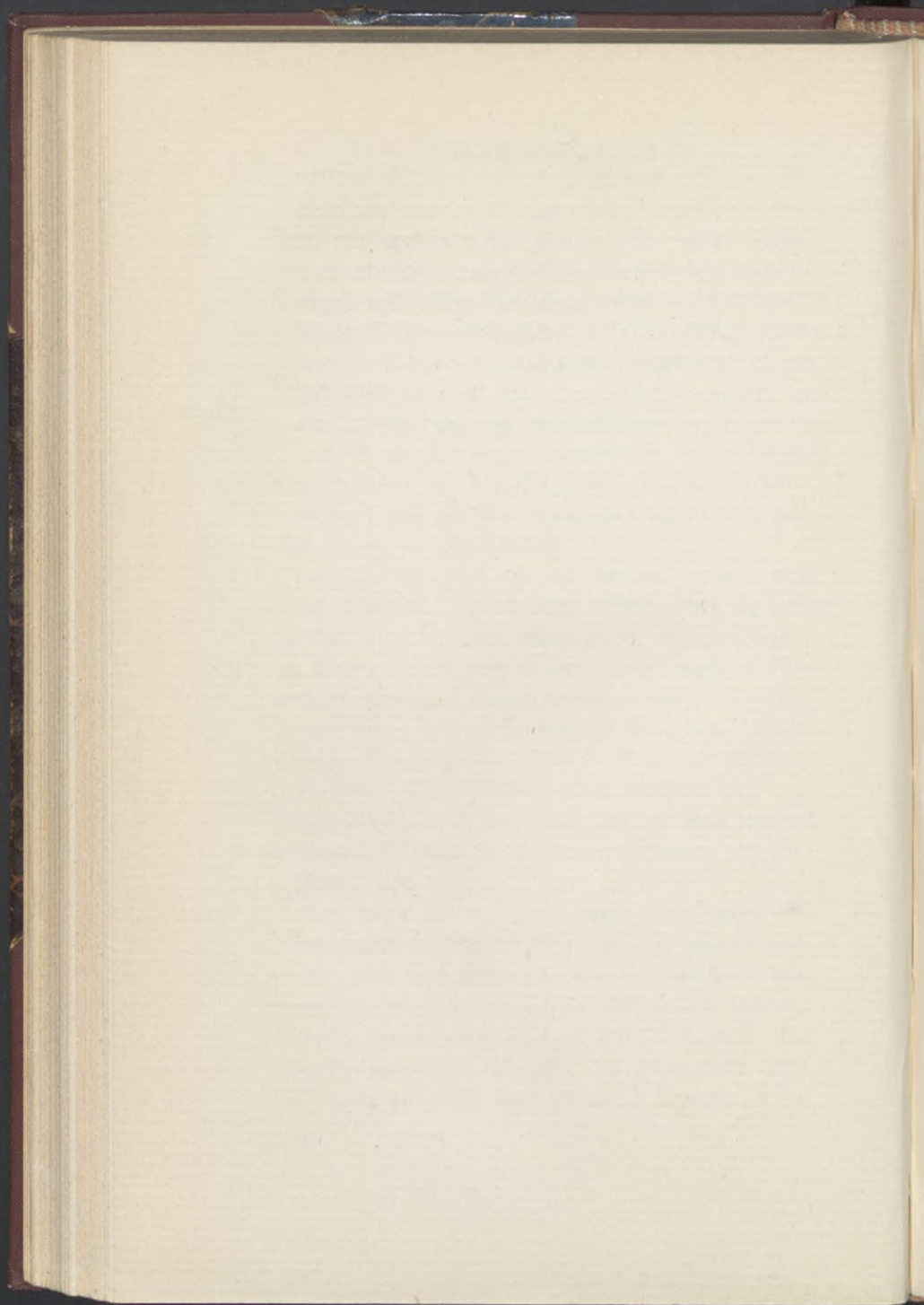
— Och att den dagen, upprepade hon med ett slags sorgsen och högtidlig värdighet, så olik hans heta iver, och att den dagen gav sig åt mig min älskade — — min älskade — —

Han kunde intet ana av hennes tankars och viljas ensamma väg till detta beslut. Han såg ned på det ljusa huvudet, gömt invid hans axel, och en längtan grep honom att bli av med all förströddhet, med så många minnens leda, när han såg henne, som syntes så fullkomligt hängiven, sjunken i nuet. Han ville för tillfället stänga ute världen, dess röster, dess minnen, dess historia, och han tillgrep kvinnan, ty han ville röva och dela hennes suveräna glömska av allt utom kärleken och försjunka i den.

Men hans älskade låg i hans famn, nära och långt borta, lyssnande efter det sorl bakom tystnaden, som hon förut alls icke kunnat höra, hon tyckte sig förnimma tramp av fötter och leverop. Och för hennes öga stod en bild, som med obehövlig närgångenhet gång på gång kom åter, bilden av en skola med en äldre lärarinna i ka-

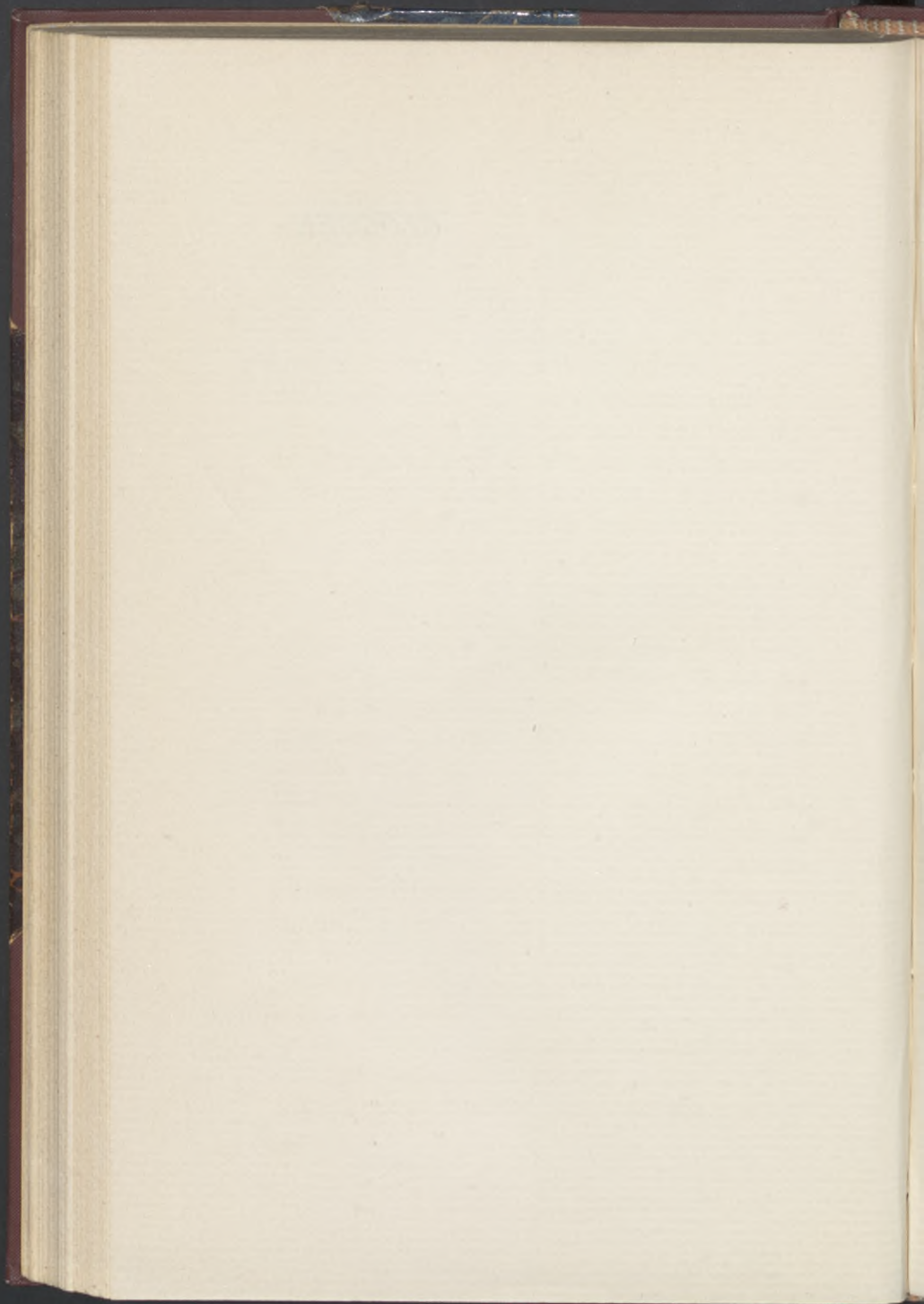

tedern och barn i bänkarna. Lärarinnan var bleknad och bitter, och så trött, så trött hon såg ut. Hon tyckte sig höra, hur lärarinnan förhörde: men är det då ingen av er, som vet, varför den dagen och det året voro så betydelsefulla i vår historia? Och då de alltjämt icke visste, emedan de slarvat med läxorna: därför barn, och kom nu ihåg det, att den dagen och det året gav jag mig åt min älskade.

GLÖGGEN

De sutto framför brasan, vilken brunnit ut lik-som året, och askan låg redan grå över glöden. Genom fönstret tittade in de två uggleögonen på kyrktornet och över dess axel även stjärnorna.

— Minns du förra nyårsafton? frågade han.

— Ja, nickade hon, men icke gärna.

— Och varför icke? Jag vill minnas att det var en angenäm kväll, och du var då gladare än nu.

— Det är just det, som synes mig så hemskt, kan du väl förstå. När jag minns min frimodiga och värnlösa glädje den kvällen, då grips jag av en skräck, av en förtvivlad känsla av värnlöshet i grymma maktens våld, som jag annars icke så ofta känner mera. Det synes mig alltför oerhört, att detta svarta år hälsades med glögg och välkomsttal.

— Kära syster, svarade han vänligt, nu kan du känna dig så mycket tryggare i kväll, när du så väl förberedd går in i det nya året. Du har förlorat mycket, men du har den lugnande vissheten, att värre än du haft det, kan det inte bli, endast bättre än dina förväntningar.

— Säg inte så, bad hon, du utmanar ödet.

— Förlåt, svarade han och höjde på ögonbrynen,

jag visste icke att det för dig fanns något mer att förlora efter Anders.

Hon svarade ingenting, men Gud bevara mig, tänkte hon, för så farliga illusioner, som att jag icke skulle kunna få det värre.

— Nej, ser du det, fortfar han, och på det sättet, minns det, intar du egentligen en stark ställning gent emot ödet. Du hör till de befriade, som det icke mera rör på, och du vet ändå, att över gudarna stod ödet.

Han såg på henne från sidan, men hennes hållning var lika knäckt, och ansiktet, så mycket han kunde se av det, lika förstenat tåligt, fast hon stod över ödet.

— Du har visst aldrig drömt om, sade han retligt, att det kan vara lika vemodigt att skiljas från ett lyckligt år, som från ett sorgear?

— Jo, för all del.

— Jag märker att du icke tror mig. Tänk dig in i min situation. Jag skall inte plåga dig genom att närmare skildra hur nästan kusligt väl det gått för mig i år, och hur allt fallit mig till över förväntan, arbete och arbetets lön, hälsa, familjelucka o. s. v. Tror du inte att man med saknad och vemod ser ett så välsignat år gå i graven?

— Men intet av vad det givit dig, tar det ju med sig dit, invände hon.

Saknad, tänkte hon, vemod, det kan han säga, hela dagen har han ätit och druckit och varit glad, och han hade aldrig satt sig här hos mig och

talat allvar, om inte frun gått ut i köket för att blanda till glöggen.

— Jag hade nästan trott, att du skulle lärt dig förstå bättre än så under det här året, sade han. Det djupaste vemodet ligger ofta dolt i lyckan.

Nu var det hon som såg på honom, och hela denna ljusa, präktiga belåtenhet, som spetsade lyckan med vemod liksom likören med konjak för att den skulle smaka bättre, tycktes henne så underligt främmande, så långt avlägsen från den värld, där hon levde, som dag från natt.

— Har du då aldrig märkt, frågade han, efter att ha lyssnat efter ett par dörrar, som stängdes och öppnades i ekonomiavdelningen, att det krävs mycket större själsstyrka till att bära en lycka sådan som min än en olycka som din — — — nej, du kom aldrig underfund med det medan tid var, och det hämnade sig. Men jag, du må tro, jag är ständigt på min vakt, för att icke bli beroende av ödet. Jag uppfostrar mig till att bruka världen så, som brukade jag den icke.

— Är det inte svårt? frågade hon.

— Svårt, sade han, redan nu en smula distraherad, då han märkte, att någon kommit in i salen, dit dörren stod på glänt, men svårigheter måste man ha att övervinna, för att den ständiga medgången inte skall bli alltför kvalmig. Jag tror verkligen att jag kan säga, att jag härdar mig själv. Jag håller alltid olyckans möjlighet fram för mitt medvetande, så sakta löser jag mig från mina

rikedomar och jag som äger så mycket, jag kan stundom känna mig fri, fri som om jag intet ägde, som om jag vore som du. Jag rädes inte mer lidandet, må det komma tänker jag, jag vet, att jag skall bära det vackert.

Underbart, tänkte hon, underbart. Den lyckliges makt är stor. Han njuter inte blott av sin egen lycka, han drar också på triumftåg genom våra sorgers land.

— Verkligen underbart, sade hon högt.

— Ja, inte sant, svarade han, du förstår, detta har jag endast talat om för dig, emedan du lättare skulle inse hur fri och kunglig din ställning är, och vad du kan göra av den. Men vad i helvete — —?

— Gösta, skrek en förtvivad röst inifrån salen, kom, kom, glöggen — — jag tappa'n — — herre min skapare, nu brinner det på golvet.

Gösta störtade in, snabb som blixten, till olycksplatsen, och nu hörde hon, som satt kvar inne i skymningen, honom säga med en helt annan röst än nyss:

— Jaha, sjuttonhundredatalsbålen i två bitar, och glögg på den indiska mattan, varför släcker du då inte, ja, ta du den bästa duken, inte gör det något! Och här om dagen var det tre prismor ur den antika kronan som gick... är det inte som jag säger, du och pigan, ni gör mig tokig!

*MAGDALENAS
FRETELSE*

PERSONER:

Ernst Brennberg.

Magdalena.

Sigrid.

Gösta Sverkén.

Berta.

Ett arbetsrum i Ernsts och Magdalenas hem. Dörr i fonden och till vänster skrivbord, bokhyllor.

Ernst Brennberg (går fram och tillbaka med händerna på ryggen, stannar för att lyssna, ser på klockan. Går mot fonddörren och öppnar den. Talar utåt):

— Jaså, det är du äntligen. Jag tyckte, jag kände igen ljudet av din nyckel. Men vad du ser mulen ut. Jag behöver inte fråga hur det gått för dig.

Magdalena (från tamburen): Man kan inte se annorlunda ut, när man är både trött och ledsen. Du kan inte tro så omöjliga de var.

Ernst (ut genom fonddörren, kommer tillbaka med Magdalena vid handen).

Magdalena (är liten och smärt, ett ungt men likväl märkt ansikte. Hon är klädd i djup sorgdräkt och har ännu icke avtagit sin sorghatt, vars vida slöja faller som ett dok omkring hennes bleka ansikte).

Ernst (klappar henne lugnande): Nå, men det var vi ju så gott som beredda på. Vi får trösta oss med att vi gjort allt vad vi kunnat.

Magdalena: Har du?

Ernst: Nej, du har rätt. Men det var på din egen begäran jag överlät saken åt dig! När Sigrid började misstänka, att de ville krångla sig ifrån löftet om platsen, då var det du som alldeles av sig själv sade: låt mig gå och tala förstånd med gubbarna.

Magdalena (står vid spegeln och drar ur nålarna ur hatten): Ja, tänk, det sade jag. Det var verkligen oskuldsfullt. Föll det aldrig dig in hur dum jag var?

Ernst: Man kunde ju aldrig veta. När du kom!

Magdalena: Att du ids säga sådant. Vad betyder det vem som kommer, när det gäller reella intressen. Låta mig gå till stadsfullmäktige och magistrat i oskuldsfull tillit till mig själv och min familj och våra trevliga middagar. Du skulle ha hindrat det. En mans skyldighet är att upplysa hustrun, när hon är en idiot. — (Med ett plötsligt otåligt angrepp.) Vad ser du på mig så belåtet för?

Ernst (tiger).

Magdalena: Du behöver ingenting säga: Du vaktar mig för att se, om inte detta betyder att jag »börjar återvända till livet». Men du skall inte inbilla dig det. För har man ett litet dött barn så har man, ser du.

Ernst: Det vet jag, Lena. Men det kommer likafullt en dag då —

Magdalena (häftigt): Aldrig. Men om jag också är så full av sorg som en tunna, så kan jag väl inse hur ledsamt det är för Sigrid att gå miste om sin goda plats och hur betänkligt att dom kan bedra henne med en kallblodighet, som tyder på vana. Jo, jag har fått höra vackra saker jag. Vad skall Sigrid göra nu, tror du?

Ernst: Vi får väl skaffa henne en annan plats.

Magdalena (går under det följande omkring och plockar, ordnar på skrivbordet, tidningshögen, bokhyllorna): En lika bra?

Ernst (mitt på golvet med händerna på ryggen): Nej, det tror jag inte, 4,000-kronorsplatserna är väl bevakade. Men alltid kan hon få något annat och dra sig fram.

Magdalena: Borgmästaren antog att hon komme att gifta sig.

Ernst: Ja, det vore ju förstås det allra bästa.

Magdalena: Och så är allt gott och väl, och att den uppenbara orättfärdigheten segrat, vem bryr sig om det?

Ernst: Du åtminstone tycks det. Hur är det, har inte rättfärdigheten fått en ny liten kämpe i sina led?

Magdalena (sitter på huk vid tidningshyllan, reser sig snabbt som en fjäder och ser in i sin mans leende ansikte): Jo! tyckte jag inte det. Här sitter du och ställer dig in hos mig i detta ögonblick. Liten kämpe! (Ser på sina två knutna händer och säger långsamt med mörkdande förakt.)

De är stora och kraftiga som ett par krokusar! Det blir en fruktansvärd kämpe.

Ernst (brister i skratt med hejdar sig som om han dragit sig till minnes hur länge sen det är sedan det skrattades i detta rum. De två makarna se ett ögonblick smärtsamt på varandra): Du har inte talat om för mig någonting om vad gubbarna gav för besked. Ordna nu inte längre, utan kom och sätt dig ett slag, du ser så blek ut.

Magdalena: Jag mår också illa. Alla sinnesrörelser slår sig på magen, det är bra tråkigt. Nej ser du, besked, det fick jag inte. Men papper och författningar och protokollsutdrag, och en massa allmänna betraktelser om kvinnans rätta uppgift och samhällets gagn.

Ernst: Ja, men lilla Lena, du får väl ändå medge, att Sigrids angelägenhet hör på det djupaste samman med de stora principfrågorna, så man får ju ändå försöka att förstå.

Magdalena: Ja, det var det de ville, att jag skulle trassla in mig i principfrågor. Men den som inte gjorde det var jag. Jag bara höll fast vid den enda punkten: varför har ni ändrat er? För det vet jag att herrar inte gärna vill medge att de gör. Att Sigrid var kvinna sa jag, visste ni precis lika bra som nu, när ni lovade henne platsen, och det var för resten orätt av er med era åsikter. Hur kommer det sig då, att ni, sedan ni givit henne löfte, och hon ordnat sig därefter, plötsligt börjar tvivla på hennes kompetens, får

betänkligheter över hennes kön och slutligen låter henne förstå, att hon inte bör göra sig förhoppningar mera. Vad har inträffat?

Ernst: Nå?

Magdalena: Ingen enda gav besked, varken borgmästaren eller stadsfullmäktiges ordförande eller socialisten. Dessutom träffade jag stadsnotarien i trapporna i rådhuset. Ansatt mig inte, min nådiga, sade han, jag har gjort allt vad jag kan, tro mig. Jag är nämligen vansinnigt förälskad i er svägerska.

Ernst: Så, han pratar, han är ju förlovad.

Magdalena: Ja, det var naturligtvis bara prat, men litet konstig såg han ut. Men du skall höra från början. Först gick jag till borgmästaren. Du vet hurudan han är. Min bästa fru Brennberg, som privatman är jag färdig att göra allt för er, men som ämbetsman måste jag handla efter bästa samvete. Jag svarade att det var just därför jag kommit till honom, och jag tänkte aldrig begära något annat av honom. Men han skulle hålla vad han lovat.

Ernst: Nå, vad sade han?

Magdalena: Jo, han sade så här: Försök fru Brennberg att lägga litet större synpunkter på den här saken, så skall ni, som är en förständig kvinna, inse att mannen har sin uppgift i samhället och kvinnan sin minst lika viktiga — —

Ernst: Ja, men Magdalena, det får man ju ändå medge, att det ligger något i det där.

Magdalena (envist): De hade lovat.

Ernst: Jaja, jag menar bara att du skulle vara rättvis och medge att — — — men stadsfullmäktiges ordförande då, att han inte lät beveka sig, han kan aldrig säga nej, ansikte mot ansikte med en kvinna, och dig, som han är så förtjust i.

Magdalena: Ja, därför lade han sig också sjuk. Jag talade vid dottern, som är min skolkamrat, och bad henne laga att jag fick träffa gubben ändå.

Ernst: Dottern, är det inte hon som är förlovad med stadsnotarien?

Magdalena: Jo, visst, Louise. Hon gick också in till honom, men inte tordes han! Han lät hälsa, att han var otröstlig, men saken var redan avgjord, så det var ingenting att göra åt. Hälsa då, att jag skall överklaga, sade jag, och så gick jag hem.

Ernst: Men den där socialisten då, den borde väl ha sinne för orättvisor?

Magdalena: Jo för all del, han påstod att han reserverat sig mot beslutet. Men han kunde inte neka sig att säga, att orättvisorna mot underklassen är så oändligt mera upprörande än dem, som kvinnorna klagat över, och därför borde dessa anstå tills vidare.

Ernst: Men du har glömt att tala om för mig, vem det är som fått platsen i stället för Sigrid.

Magdalena: Det vet jag inte, kan du begripa. Protokollet var naturligtvis inte justerat. Men det skall stå i tidningen i morgon, och jag har mina svarta misstankar, efter ingen vågade säga något, att den utnämnda är fullkomligt underlägsen Sigrid. Kanske någon fattig familjeförsörjare, de talade så mycket om att mannen skall bilda hem.

Ernst: Men Magdalena!! Skall han inte det då?

Magdalena: Jo, men inte på Sigrids bekostnad. (Stiger upp, ser på klockan.) Hör du, Sverkéns har inte möjligtvis sagt återbud? Jag är dödstrött och ohägad att underhålla Berta. Vad det är ledsamt att vara så nära vän med en människa, som man inte tål.

Ernst: Sverkéns! dem hade jag fullkomligt glömt. Du ser inte heller alls ut, som om du väntade främmande.

Magdalena: Man stiger upp om mornarna, förstår du, och sköter sitt hus. Men jag skall gå ut och titta till jungfrurna ett tag.

Ernst (slår sig ner vid skrivbordet och lyckas på ett ögonblick bringa oreda i Magdalenas ordning):

Det ringer på telefonen.

Ernst (svarar): Hos lektor Brennberg. Vem? Jaså Berta. Jo visst skall ni komma. Jo, Lena

är hemma. Ja, fullkomligt beredd på att ta emot er. Jo, visserligen, men hon stiger upp om morgnarna och sköter om allting. — Utnämningen? ja, att inte Sigrid får platsen, det vet vi, men vem det är som trängt ut henne, det lär inte bli bekant förrän i morgon. Lena är förfärligt upprörd. — Skall jag tala förstånd med Lena? Det blir nog bra med det. — Har hon verkligen sagt det. Hm, nåja, det kan man ju förklara. Ja, kom då föralldel, hjärtligt välkomna. (Lägger ner luren, ropar): Lena!

Magdalena (kommer i dörren till vänster med en bricka med frukt): Var det Berta?

Ernst: Ja. Hon undrade, om du möjligtvis var trött, och besöket borde uppskjutas till en annan gång, men jag sade naturligtvis, nej föralldel, som man gör.

Magdalena: Det var nog så gott. Maten har vi ju, och dessutom så behöver hon inte gå omkring och säga, att vi var så förkrossade, att vi inte kunde ta emot dem. Försökte hon pumpa dig om saken?

Ernst: Jo. Hon frågade, om du var mycket förtvivlad. Jag sa, att nej, förtvivlad var du just inte, men upprörd. Då berättade hon, att du skulle sagt: Det märks att vi inte har rösträtt.

Magdalena: Det märks, att hon träffat stadsnotarien. Nu kommer de att säga i stan, att fru Brennberg blivit rösträttskvinna, hon som ändå har en så snäll man.

Ernst: Du kan ju dementera?

Magdalena: Nej, vet du det lönar sig inte, för det känns precis som om jag hade det i kroppen.

Ernst: Kära Lena, nu får du inte låta ögonblickets rättmätiga förtrytelse förleda dig till att dra förhastade slutsatser. Kanske Sigrid själv inte tar det så häftigt.

Magdalena. Hon som arbetat med det här målet för ögonen i tre år! (Byter om ton.) För resten gör dig inte så mycket besvär för att lugna mig. I djupet av mitt hjärta är jag inte så uppörd och så stridslysten som ni tror, och ingenting är enklare för mig än att kasta av mig alltsammans och återvända till min lilla grav (hjärtslitande), tror du att jag frågar efter någon av er?

Ernst (trycker henne intill sig och smeker henne som ett barn): Lena lilla, Lena lilla. (De stå tysta en stund. Oroligt): Nej, du får inte gråta, nu igen, du får inte. Sch, de är bestämt redan här, det är Bertas röst nere på gatan.

Magdalena (får syn på oordningen på skrivbordet och börjar nervöst att plocka till rätta för andra gången).

Ernst (som lyssnat ut till tamburen): Vad står på nu, de grälar i tamburen och det låter nästan, som om Gösta inte ville gå in.

Magdalena (lyss med ett litet ondskefullt småleende vid dörren, öppnar den så helt hastigt och talar ut): Vem är det som ångrar sig i tam-

buren, det är för sent. (I tamburen avstanna rösterna med ens, och det blir ett ögonblick dödstyst. Så en kvinnlig röst): Här är ingen, som ångrar någonting.

Berta Sverkén kommer in, lång och fyllig med breda tvära skuldror, för kort hals. Hon har nedmasserade, tillsnörda höfter och lodrät front, vilket gör henne grov och jämntjock som en stock.

Hon hälsar hjärtligt, litet bullrigt, vänder sig om efter sin man, som hon ständigt övervakar. Mannen har gråvitt ansikte och hår, är soignerad, artig och len, förefaller nervös.

Ernst (vänligt): Välkomna, ni var nödbedda i dag. Var det något du hade glömt, Gösta, efter du ville vända om i tamburen?

Gösta (nekande gest, växlar en blick med sin fru).

Magdalena (ser på dem med mera misstänksamhet): Sitt ner, kära ni, och tag ett äpple eller något. (Tystnad. Lena tar upp igen.) Jag hörde av Ernst, att du var rent av orolig för min eviga välfärd, kära Berta, det är riktigt vackert av dig.

Berta: Å, jag ber. Men jag måste medge, att det förvånade mig, då jag hörde, att du sagt det där om rösträtten. Som du minns så har vi talat om det där ibland och du har alltid varit fullt enig med mig i att det inte fanns någon anledning för kvinnorna att lägga sig i politik.

Magdalena: Man kan inte koka kaffe på obrända bönor, kära du. Du måste betänka, att jag aldrig kommit i beröring med den svenske mannen annat än när jag haft honom till bordet. Det var en riktig uppenbarelse för mig att träffa honom på hans ämbetsrum, där det gäller hans verkliga intressen och han säger nej.

Ernst: Man får ju inte låta sin åskådning påverkas av enstaka fall, som kunna vara isolerade.

Magdalena: Det är just det jag skulle vilja ta reda på om det är.

Ernst (småler): Så du säger.

Magdalena: Jo, för om behandlingen av Sigrid är typisk för behandlingen av kvinnan på arbetsmarknaden, så är det på tiden att vi ändrar den saken, vi kvinnor.

Ernst: Det är första gången jag hört dig säga vi kvinnor.

Berta: Nå, vad skall du göra då?

Magdalena: Skaffa oss respekt i detta land där makt är rätt.

Gösta: Och det skall ske genom rösträtt?

Magdalena: Just det.

Berta: Tänk vad folk skall bli rädda för dig, Lena.

(Gösta Sverkén har gått bort till bokhyllan och låtsas leta efter en bok, då och då ser han på sin hustru.)

(Efter den sista repliken, tystnad, värdfolket ser

olyckliga på varandra. Så säger Lena nervöst):
Undrar om inte Sigrid kommer — —

Berta (griper repliken i flykten): Ja, apropos
Sigrid!

(Gösta Sverkén gör en häftig rörelse, full av
förtvivlan borta vid bokskåpet, Berta tystnar.)

Lena: Apropos Sigrid. Utnämningen har väl
aldrig stått i kvällstidningen?

Berta: Jo.

Lena: Nå, men så säg då!

Berta: Du kan ju läsa själv.

Lena: Nå, men i Guds namn, var har ni
tidningen då?

Gösta (från bokhyllan): Vi har den inte med
oss!

Berta: Jo, jag har. (Hon drar upp ur sin
väska en tidning, som hon räcker Lena. Ernst
och Lena böja sig över tidningen och leta till-
samman. Gösta har vänt sig bort. Berta ser
intresserad på dem.) Officiella meddelanden, kära
ni (säger hon upplysande. In hastigt Sigrid
Brennberg, en vacker kvinna på 27 år. Hon
tvärstannar vid åsynen av Gösta och Berta, ser
från den ena till den andra och stannar slutligen
med riktig instinkt vid kvinnan).

Ni! Ni! är det här ni firar utnämningen till
min plats?

(De övriga ha rest sig, och de fem människorna
stå ett ögonblick orörliga och tysta liksom för

att samla sig att möta nästa minut. Ernst ser oavlätligt och smärtsamt på Gösta.)

Gösta (som svar på blicken): Jag hade ingen aning om att den officiella utnämningen skulle ske förrän i morgon. Och det var inte med min vilja, som Berta slog er det i ansiktet.

Ernst: Nej, det tror vi.

Gösta (går tvekande ett steg mot Ernst): Jag ger dig mitt hedersord, Ernst, på att jag inte visste från början — —

Ernst (sorgset): Vad då?

Gösta: Att det var Sigrid Brennberg, som jag var medtävlare till.

Sigrid (fixerar honom skarpt): En sån tafatt lögn. Det är bättre ni låter er fru tala för er.

Ernst: Medtävlare är från början ett oriktigt ord. Sigrid hade ju redan platsen. (Till Berta, som rycker på axlarna.) Ja, det vill säga löfte på den.

Sigrid: Jag frågade, om jag kunde säga upp min plats i Blomköping, och det svarte de ja till. Vem som sen fått dem att bryta sitt ord, och med vilka medel, det vet ni väl bäst själv, antar jag.

Gösta: Ja, jag skall säga, att hela saken är ganska komplicerad. Jag medger att skenet är emot mig, men — —

Lena: Gösta visste väl inte ens, att det var en kvinna, som berövades sitt levebröd.

Gösta (viker): En man har en kvinna att försörja.

Sigrid: Ja, men ni har ju en plats förut! Det här är ju bara en bisyssla, som för övrigt antagligen skall skötas till största delen av ett kvinnligt skrivbiträde med 75 i månaden.

Lena (ivrigt): Befattningen skulle vara att bilda hem på, men Gösta kan ju inte bilda ett till, och det visste de! De höll ihop alla som en man och ljög för mig. Tänk dig det, Ernst!

Ernst (vaknar upp ur sina tankar): Om någon hade sagt mig, att det var min gamla skolkamrat Gösta Sverkén, som gått bakom Sigrids rygg och — — nej, jag skulle kört ut honom och kallat honom bakdantare!

Gösta (undfallande): Kära Ernst, då jag vid tillfälle får lägga fram för dig hela saken — —

Ernst (som plötsligt erinrar sig, att han är värd): Nå, mitt herrskap, låt oss lämna ämnet tills vidare. En grogg, Sverkén? Jag hade alldeles glömt mig.

Sverkén (tar sin grogg, de skåla pinsamt korrekt).

Gösta (tar upp en tidskrift): Det skall vara en så intressant uppsats av dig har jag hört. (Börjar läsa.)

Ernst (med självövertvinnelse): Litet vichyvatten, Berta.

(Lena har dragit Sigrid med sig i ett hörn och pratar med henne ivrigt, Berta makar sig närmre

Ernst. Med en handrörelse mot Lena.) Hon ser rätt klen ut.

Ernst: Tycker Berta? Hon har ganska mycken styrka, det har hon visat.

Berta: Ja, den som har litet erfarenhet vet ju, att en hysterisk person gärna kastar sig häftigt över en sak. Det kan gå lätt över, och det kan också bli en sjuklig idé. Om den här historien, som är ganska enkel i sig själv, växer ut för henne till en allmän orättvisa mot kvinnokönet — ja då kan det leda till konsekvenser, som kan bli mycket otrevliga för Ernst med Ernsts ställning och utpräglade konservativa åsikter. Ernst skulle medan tid är resa litet med henne, det vore bestämt bra.

Ernst: Jag skall tänka på det. Apropos åsikter, hur förliker Gösta sina liberala principer med det här lilla schackdraget?

Berta: Å, det är väl en sak för sig med principer. Men allvarsamt talat: tänk på vad jag har sagt. Tro mig, det har väckt ett visst obehagligt uppseende i stan denna livliga agitation för Sigrid. Lena är ju i alla fall inte kompetent att begripa frågan i dess vidd.

Ernst: När man påvisar en orättfärdighet väcker det alltid ett obehagligt uppseende hos de skyldiga. Men vi kan så gärna fråga Lena med detsamma om hon vill gå i landsflykt för sin tro. Lena!

Berta: Bevars väl, inget martyrium, det var i all välmening.

Lena (kommer fram till dem): Ville du mig något?

Ernst: Ja, det är Berta, hon tycker, att du borde relegeras från staden på ett läsår, för ditt opassande uppförandes skull.

Lena: Nej, tvärtom, nu skall vi bli stadens ris, eller hur, Sigrid? Snart är det stadsfullmäktigeval.

Berta: Du röstade inte på fru Kyllerström sist. Du sade att det kunde aldrig hända dig.

Ernst: Nej, därför att jag bad om hennes fullmakt. Lena har alltid varit lojal.

Lena: Nej, men loj har jag varit.

Berta (road): Du talar som en den där omvänt sig och bättrat. Kan du vid anmaning avlägga ed på trosartiklarna?

Lena (litet skyggt): Nej, men — — (ser sig omkring och finner sig vara föremål för allas blickar.) Jag kan inte begripa varför ert intresse koncentrerar sig på mig, det är väl inte jag som är centralfiguren heller i det här skådespelet.

Berta: Kanske det ändå.

Ernst: Vad menar Berta?

Berta: Jag menar, att fröken Sigrid reder sig nog. Men om Lena skulle mista balansen och dras med i kvinnorörelsens virvlar, så vore det betänkligare. Du har ett så känsligt temperament..

Lena: Spar dina sarkasmer, jag tänker ändå —

Sigrid (avbryter henne hastigt): Bry dig inte om att diskutera saken, Lena, hon har rätt att jag reder mig väl på något sätt, och dessutom står ju inte saken att ändra — —

Ernst: Ja, jag tycker också, att vi bör tala om annat; var ni på teatern i går?

Lena: Ni må inte tro, att jag är rädd. (Råtar på sig.) Nog törs jag säga ifrån och tänker så göra med, att den här historien med Sigrid öppnat mina ögon för orättfärdigheter och svårigheter, dem jag aldrig tänkt på. Tänken på dem, som äro i bojor, såsom voren I själva i bojor, brukade mamma citera.

Berta: Ja, du har rätt, glöm inte religionen, den är outhärlig.

Ernst (oroad): Vad menar du? vad tänker du göra? Tro mig, det där är inte ditt fält.

Lena: När jag gick från den ena till den andra av de maktägande, så stötte jag på en osynlig mur av motstånd. De hade makten och vad kunde jag sätta upp mot den? Ingenting dugde än en annan makt. Hur skulle det vara, om vi vid nästa stadsfullmäktigeval ginge fram med egen lista, vi kvinnor?

Ernst: Kära du, vad skulle kunna förmå dem till det?

Lena: Harmen över behandlingen av Sigrid, när hela saken blir känd och framlagd.

Berta: Gösta och jag som valplattform, det är inte illa!

Lena: Nej, rättvisan!

Berta: Ja, försök. Är man rättvis, då blir alla parter förbannade, både höger och vänster.

Ernst: Du får ingen av våra tidningar att lägga fram saken, om inte möjligen den socialdemokratiska.

Lena: Så går jag till den då.

Ernst (allvarligt road): Du är från förståndet, den smutstidningen.

Berta: Men innan ni lägger fram sanningen, bör ni väl laga så att ni får reda på den? Och den har ni i denna stund mycket liten aning om. Men om ni vill, så kan ni få veta den av mig.

Gösta: Berta, jag förbjuder dig.

Berta (vänder sig småleende mot honom).

Gösta: Jag ber dig.

Berta (vänder honom ryggen. Till Sigrid): Inte sant, ni känner sanningen?

Sigrid (lugnt): Nej, bara den officiella, det vill säga att man plötsligt upptäckte en paragraf, som gjorde det omöjligt för en kvinna o. s. v.

Berta: Ja, det där kan vi. Men det är inte sant. Någon sådan paragraf existerar inte. Den verkliga sanningen var den, att sunnda förnuftet hade en paragraf, som förbjöd dem att anställa er. När man upptäckte den paragrafen, hade man till och med gärna tagit en annan kvinna, om det funnits någon särskilt meriterad, men det

fanns det inte. Det var först sedan ni var ur räkningen, som Gösta uppträdde på skådeplatsen.

Gösta: Ja, och det må väl ingen förtänka mig, om han ser objektivt på saken.

Ernst (häftigt): Naturligtvis blev Sigrid satt ur räkningen därför, att en manlig konkurrent började bearbeta vederbörande! Har någon bestritt hennes kompetens?

Berta (smeker sina vita händer mot varandra med olycksbådande välbehag): Ja, det beror på vad man menar med kompetens.

Gösta (varnande): Berta!

Berta (utan att lyssna, vänder honom ryggen): Lägg dig inte i det här, det lönar sig ändå inte.

Lena (småleende). Kom ihåg, att »världen är byggd på kvinnans underkastelse och tålmod, Berta».

Berta: Det är inte jag som brukar säga så, det är Gösta. Men det är sant ändå.

Gösta: Det har jag aldrig sagt.

Berta: Det har du visst, skäms du inte att säga emot. För resten, nog kan jag tala om annat. (Till Ernst): Ernst frågade visst om vi var på teatern, ja, det var vi, och hade rysligt tråkigt.

Ernst: Nej, nu vill jag inte tala om annat, förrän Berta kommit fram med det hon har på hjärtat.

Lena: Sanningen!

Berta: Nå, jag är inte nödbedd. (Till Lena): Se dig för nu, Lena, ty nu ramlar din tro. Du

finner en svärmodig njutning i tanken att det var Gösta i egenskap av man och röstberättigad, som rövade platsen från den rösträttslösa, varför du måste ställa till ett förfärligt liv för att skaffa dig rösträtt. Tänken på dem, som äro i bojer och så vidare. Och så är saken så enkel som att de lovade henne platsen, innan de kände det om henne, som de sedan fick veta.

(Sigrid gör en rörelse.)

Berta: Man vågade helt enkelt inte anställa henne, sedan man fått fullt bevisat hur det går den manliga personalen, där Sigrid Brennberg fått en plats.

(Ernst reser sig häftigt.)

Berta: Bevars, så tiger jag.

Ernst och Lena: Nej, fortsätt.

Berta: Personalen blir olycklig för henne, ofelbart. Hon är ju för vacker, sägs det.

(Sigrid skrattar till.)

(Lena och Ernst ser på henne.)

Sigrid: Olycklig! Det skall mycket till för det.

Lena: För övrigt skulle hon ju haft eget arbetsrum och endast tamburen gemensam med herrarna.

Berta: Som om inte tamburen skulle vara övernog. Det är så i alla fall, man vågar inte släppa in er bland alla tjänstemännen därnere.

Lena: Vem är det som inte vågar? Är det tjänstemännen själva?

Sigrid: Jag gissar, att det är det stilla inflytandet, som inte vågar.

Berta: Det är väl de överordnade som är rädda för att inte få ett ordentligt arbete gjort så länge hon är i närheten. Ja de är kanske rädda för värre än så. Så är det att vara en sådan skönhet.

Ernst: Skall hon svälta för det?

Berta: Jag är övertygad om, att en så vacker människa, som hon sägs vara, kan bli både rikligt och hederligt försörjd. Om hon vore ful vore det synd om henne, att stå utan plats, men nu kommer jag att vara utan samvetskval, när jag flyttar i min nya och dyrare våning.

Sigrid: Kärleksmarknaden för de vackra och arbetsmarknaden för de fula. Men om jag inte vill vara med om den fördelningen?

Ernst: Jag förstår dig inte, Sigrid, som tar den här skymfen så lugnt. Nu först anar jag hela intrigspelet mot dig, och det är fulare än jag trodde, för det skyr inte att angripa din ära och min heder. Så uselt och så dumt sen. Om det vore så farligt att anställa dig, skulle det väl inte gått så lugnt och bra alla åren du haft plats i Blomköping.

Berta: Kallar ni det lugnt och bra, att en lovande ung man begår självmordsförsök för flickans skull?

Sigrid (mycket lugnt): Det var bara i benet.

Ernst (efter ett ögonblicks tystnad): Det här är ju rena galenskapen.

Lena: Jag önskar, jag vore så säker på det.

Berta: Av er två har tydligen Lena den snabbare uppfattningen. Men det förvånar mig att aldrig någon vänlig själ berättat om de olyckor, som kantat hennes väg från plats till plats. Ni kanske inte ens vet, att hon blev uppsagd från den sista, därför att man måste skaffa sig fred och ro. Jag tycker inte, att hon är så märkvärdig, men männen påstår att hennes skönhet är outhärdlig. Ingen man, även den bäste, lär kunna bevara sitt lugn om han dagligen är under inflytande av hennes omätliga tjuskraft — låt oss hoppas att den är fullkomligt ofrivillig. Medan Gösta däremot...

Sigrid (skadeglatt): Men vad säger ni, ifall jag stannar i verket i alla fall.

Berta (ryggjar litet): Det är ju omöjligt.

Sigrid: Nej, visst inte. När jag gick miste om platsen, erbjöd borgmästaren mig att tills vidare ta skrivbiträdesbefattningen för femtio i månaden. Han trodde förstås inte ett ögonblick att jag skulle anta det. Men vid Gud, nu roar det mig att ta den.

Berta: Som Göstas skrivbiträde?

Sigrid: Just det ja, jag kommer att bespara er en hel del arbete, doktor Sverkén.

Gösta (hämnas äntligen): Jag är förtjust,

fröken Brennberg. Ni skall se vi kommer att få det trevligt, jag skall inte bli någon sträng chef.

(Det ringer på telefonen. Sigrid, som står närmast, tar luren. Hon svarar kort och kyligt): Ja. — Nej, det tycker jag inte ni skall göra. — Låt bli att skämta mera. — Seså, det är skamligt att söka skrämman folk så där. — Nej, har jag ju sagt. (Hon lägger plötsligt ner luren som om den bränt henne, tar strax upp den igen.) Är ni där? — Nå, Gud ske lov! Vad ni är för en usling ändå. — Ja, jag skall komma då, genast. (Hon lägger ner luren och säger kort till Lena): Tack för i dag, jag måste gå.

Berta: Vem är det nu som hotar att skjuta sig? (Får en tanke.) Det är väl aldrig stadsnotarien?

Lena: Du behöver inte svara.

Sigrid: Det bryr jag mig inte ett dugg om att dölja. Jag behöver inte ta någon hänsyn, ingen har haft det för mig. Den uslingen, han vet, att jag är skrämmd sen historien i Blomköping, och att jag kommer, så fort de fyrar av en leksaksrevolver i kakelugnen, därför att man vet ju aldrig. Ni kan underrätta fästmon ögonblickligen om ni det vill.

Gösta: Jag behöver inte säga er, fröken Brennberg, att detta naturligtvis blir oss emellan.

Sigrid (räcker honom sin hand): Tack! Det lovar gott för vårt samarbete. (Går.)

Berta (mörkt): Jag skall också gå.

Lena (automatiskt som artig värdinna): Nej, men...

Berta: Ja, tack du, men jag bryr mig inte om maten, den kommer nog inte att smaka oss i alla fall. Du ser så ledsen ut, kära Lena. Är det för att männen inte är så orättvisa och grymma mot kvinnorna, som du hoppats eller kvinnorna så maktlösa?

Lena (till Ernst): Tror du, att det kan vara sant, vad Berta säger. Jag pressade dessa herrar hårt, men ingen ens antydde ett sådant skäl varför de brutit sitt löfte till Sigrid. Däremot flöt de andra skälen så samstämmiga och så överlästa från deras läppar.

Ernst: Om jag tror, att det är sant? Nej.

Berta: Lyckligtvis har jag det här brevet till Gösta i ärendet. (Tar upp ett papper ur sin väska, läser): Det lär ha visat sig alltför riskabelt att anställa fröken B. på en plats, där det finns manliga kamrater. Brevet är från...

Lena: Det är från stadsnotariens blivande svärfar.

(Berta till Lena, som sitter orörlig och begrundande): Vad säger vårt lilla hjärta? Är det inte lugnt och lätt, när det nu sett att svägerskans öde är lika ovanligt som hennes skönhet? Känns det inte på det hela taget rätt skönt att inte ha någon plikt att uppröras och göra saker utan att ha rätt att bli den sorglösa kvinnliga lilla Lena från förr i världen. Du slipper agitera för fru

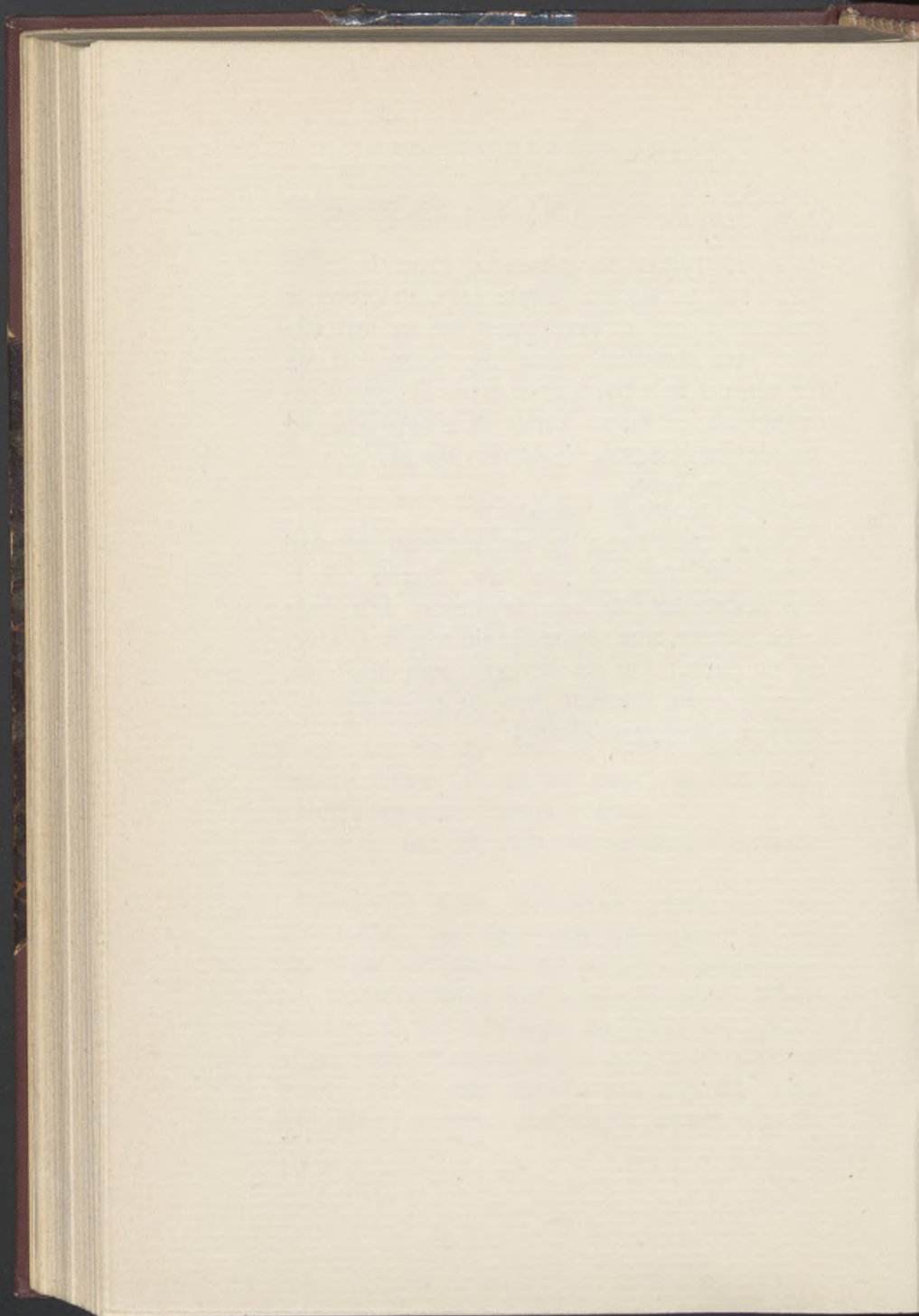
Kyllerström, du slipper allt bråk, som bara skulle trötat dig.

Lena: Tycker du detsamma, Ernst?

Ernst: Ja, jag kan ju inte neka, att brevet är obestridligt, och att magistraten kan ha haft sina skäl. Men dessutom måste jag medge, att jag för min del hela tiden principiellt ansett det oriktigt att en kvinna kunde få platsen fast jag unnade den åt Sigrid. Vi får väl i alla fall böja oss för naturen, Lena.

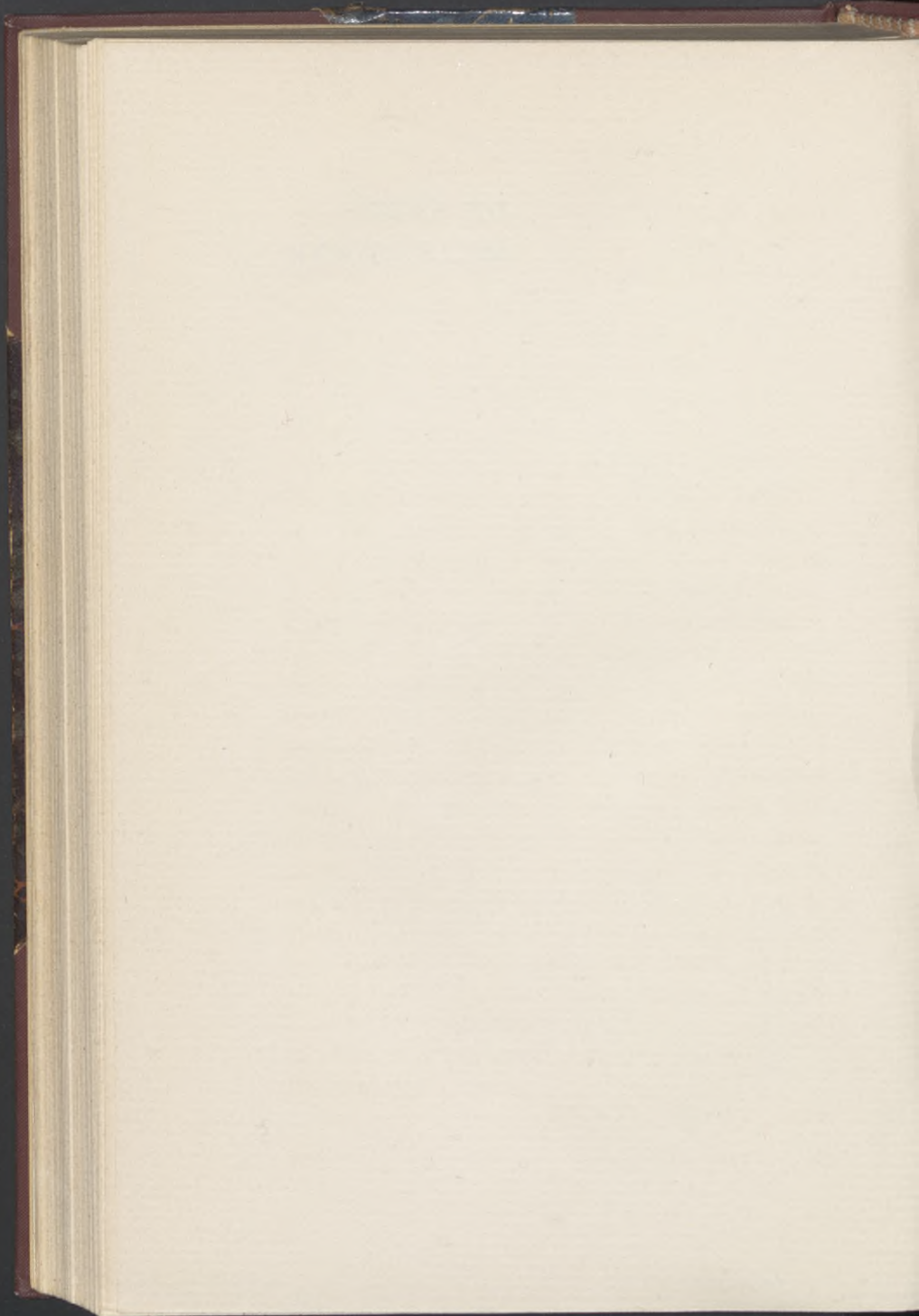
Berta (halvhögt): Åsna!

Lena: Gott, Ernst, du sörjer för att jag skall kunna hålla fast vid min åsikt. Sigrids fall är inte nödvändigt för min åskådning. Där finns andra kvinnor, som strider för sitt arbete. (Vänder sig till Berta.) Du rev bryggan, som förde mig över på andra stranden, men nu är jag där och kommer aldrig mer tillbaka!

*DE ENIGA
MILLIONERNA*

I.

Sedan flera veckor tillbaka hade teatern stått tillbommad med blinda affischtavlor. Men en vacker morgon öppnar den sina portar, den gamla unkna luften strömmar ut, och sommaren skickar in en hälsning i mörkret. Över ingången hissas ett världsförbunds banér, och på affischtavlorna tillkännages dess sjunde världskongress. Stadsbud, städerskor och kommitterade komma och gå redan tidigt, vestibul och korridorer genljuda av brådskande röster och steg, man dekorerar, dammar, ordnar salustånd av trycksaker och vykort, spikar upp affischer. Man är nätt och jämnt i ordning, då publiken börjar sila in. Den består så gott som uteslutande av damer, herrarna äro fem och bemötas med stor vördnad. Denna skara är sammanblåst från världens olika hörn, men man nickar åt varandra, vänligt och utan överraskning som grannar som mötas vid kyrkan.

— Vi träffades i Wien, säga de, eller: det var trevligt i San Fransisco, synd att ni inte kom till Toronto.

Ett par gamla juvelprydda damer från två gamla länder skaka hand. De tillhöra samma internationella släkte och likna varandra som ett rusin det andra.

— Det var inte i går vi två började sitta tillsammans på kongresser, säger den ena. Hon talar inte sin väninna på dennas språk, ehuru hon behärskar det fullkomligt, utan väljer ett tredje. Minns ni första gången i Paris, vilken underbar stämning, vilken hänryckning, aldrig har jag erfarit något liknande på de sista tjugu åren.

— Jag håller minst lika mycket på den Londonkongressen, då vi bildade det här världsförbundet, svarar den andra, men den saken blir vi aldrig över ens om. Ni var inte i Berlin sist, eller hur?

— Nej, tyvärr, jag kunde inte komma ifrån, min man dog. Stockholm är en liten vacker stad, jag tycker precis att jag har varit här förr.

De göra sällskap in i teatersalongen, som ligger i halvdunkel, och de komma genast i den rätta stämningen, när de smaka dess luft av damm, granris och internationella parfymers, när de se mängden av splitternya flaggor, en för varje land, utstuckna från tredje raden, när de återfinna på förgyllda sköldar de kära namnen på sina döda helgon: Heliga Birgitta, Jeanne d'Arc, Olympe de Gouges, Mary Wolstonecraft, Susan B. Anthony, Camilla Collet, Mathilde Fibiger, Fredrika Bremer — —

De bli stående och stava igenom namnen: — jag

undrar, säger den ena tankfullt, om vår generation skall kunna lyfta upp ett enda jämförligt namn till sköldarna?

— Är det för dåliga tider, menar ni?

— Nej, men för goda!

Ehuru skådespelet ännu icke börjat, är ridån uppdragen. Scenen liknar en berså, inklädd med björk, gran och enris. Fonddekorationen visar ett landskap från Dalarna av Masolle, ty utlänningarna skola lära känna den svenska naturen. Framme vid rampen står ett långt bord, täckt med grön plysch, en karmstol av ek väntar tydligen presidenten. Trappor äro utlagda tvärs över orkesterns plats, och där kila små marskalkar i vita klänningar och blågula axelrosetter upp och ned likt änglar, bärande vattenkaraffiner och glas, blommor, papper eller ingenting. Uppe från läktarna, där press, hedersgäster och vanliga åhörare ha sina platser, kan man se de delegerade nere på parkett sitta land vid land, germaner, slaver, anglosachser, romaner, representerande den kaukasiska rasens alla skiftningar av mörkt och ljust, trubboch örnäsor, aktivitet och passivitet, hög eller låg kultur. Men ensam av sin ras står en liten kinesiska, klädd i mörkblå sidenrock, ytterst vid en bänkrad, orörlig och uppmärksam, likt en mongolisk Jeanne d'Arc stödd på ett hopvecklat sidenbaner. Många nyfikna blickar och uppmuntrende leenden sändas henne, men hon rör inte en min i sitt knotiga ansikte och blicken gömmer

sig bakom glasögonen. När tiden är inne, skall någon hämta fram henne till estraden och hennes lilla nummer skall gå av stapeln. Hon skall berättas för hela världen att bakom Kinas murar bor också en kvinnorörelse, och hon skall lämna dess baner med en systerlig hälsning till de vita kvinnorna: »Vi skola hjälpa varandra, alla i samma sinnelag.»

Medan klockan ännu fattades tio minuter i den utsatta tiden, trädde en ung flicka in i salongen med en portfölj under armen. Ingenting uppseendeväckande med henne, men man såg ögonblickligen, att hon var svenska, och det var alltid något. Hennes stora grå ögon vandrade blygt sökande överallt, slutligen slog hon sig ner på måfå, men blott för att ögonblickligen bli uppkörd av en marskalk. Hennes tunna vita hy överdrogs av en svag förlägenhetens rodnad, om det fanns något denna flicka avskydde, så var det att göra intrång på andras platser. Men hon sade stillsamt ehuru mycket tydligt: jag tillhör pressen. Marskalken höjde litet på ögonbrynen och pekade upp mot en loge på första raden. Strax därpå såg hon portföljflickan slå sig ned bredvid en välklädd dam med säker och världsvan uppsyn, som tycktes göra sig lustig över något inför ett par manliga journalister, yngre än hon.

Flickan öppnade genast sin portfölj och började

rota: seså där ja, det var en lovande början, nu hade hon glömt sitt kongressprogram!

Hon hade talat halvhögt, och hennes granne, som i ovanligt hög grad hade öronen med sig, böjde sig genast fram med en liten volym. — Var så god, sade hon vänligt, behåll den, jag har flera. Mitt namn är fru Kronberg, Stockholmsposten.

— Å, då är det ni, som är madame X.! Jag är bara fröken Holm, Malin Holm, och jag skriver för Skånes läntidning.

Fru Kronberg smålog belåten.

— Det är en fin tidning, sade hon. Jag är glad att träffa en kamrat från landsorten. Är det något ni vill veta, så fråga bara.

Det var Malin mycket tacksam för, ty hon visste ingenting.

— Kanske jag kan få veta var Amerika sitter, jag har en svägerska i delegationen, som jag aldrig sett.

— Gärna, svarade fru Kronberg. Det kan kanske vara till nytta för er att veta, att de svenska värdinnorna för människornas svaghets skull följer den trista bokstavsordningen, och Amerika sökes på U, alltså längst bort. Ytterst sitter en liten fet, vithårig blixtrande gumma, det är väl inte hon?

— Nej, sade Malin, min svägerska är bara trettiofem år.

— Är hon svenskfödd?

— Ja.

— Nå, då är det den, som ser mest amerikansk

ut. Jag föreslår den där magra människan näst ytterst som studerar programmet genom lornjetten. Låt inte avskräcka er av att hon ser ut som femtio, vi får lägga till tio år för Amerika och fem för kvinnosaken.

Malin betraktade den utpekade noga och tyckte sig se hennes svenska landsortsursprung skina igenom som under en poststämpel ett frimärke.

— Jo, sade hon utan entusiasm, det är nog hon. Är det Sverige, som sitter bredvid?

— Ja, det är det. Jämför dem med de andra, så skall ni finna, att de ser ut som högsta klassen i skolan, och det är de också, utan skryt sagt. På andra sidan har de Portugal, som just skall anmäla sig till intagande i första förberedande. På de där två tomma platserna skulle Ryssland sitta, men det föredrar pressläktaren. Två fjutjusande kvinnor, systrar, revolutionärer, vänd er om vid tillfälle.

— Vilka är de två originella figurerna som sitter rakt nedanför oss? frågade Malin.

— Det är tyskor. Doktor Lindenbaum som ni nog har hört talas om, ser ut som en blandning av farmare och kardinal och det är hon också.

— Jag förstår inte riktigt, sade Malin, jag har aldrig trott att kvinnorörelsen kommit vidare långt i Tyskland.

— Det har den heller inte, och det är just därför pionjärerna styr ut sig så här. Det är deras protest mot den omgivande tjocka husligheten.

Samma fenomen i alla länder, där motståndet och likgiltigheten härskar. Våra här har haft en period, då de såg ut ungefär likadana, fast de nu är så prydliga och korrekta som helst.

Malin var förtjust att ha fått en granne, som tycktes veta allting och litet till. Jag har läst en artikel, sade hon, som ni skrev om madame Blanche Boileau, en sådan underbar människa hon måtte vara. Vill ni säga mig var hon är, så skall jag inte inte fråga er något mera.

— Nej, det vill jag inte, svarade fru Kronberg. Inte för att jag är trött på frågor, men det roar mig att se, om ni inte letar upp den människan själv.

Malin letade sig förbi Australien, Afrika, Belgien, Bulgarien och så vidare fram till Frankrike och fann där ytterst en enkelt klädd ung kvinna av förfinad romansk typ med ett sorgset passionerat ansikte, som genast ingav den svenska flickan en blind beundran men alstrade hos henne ett mördande förakt för hennes egen tama flicktyp, hennes enkla jämnstrukna begåvning. Vad det måtte vara berusande, tänkte hon, att vara en ledare och en hjälte, att föra tusendens talan, att sitta så tyst, så liten och vemodig och veta, att när jag behagar resa mig upp och tala, så kän jag få alla dessa nationer omkring mig att darra och jubla!

Fru Kronberg hade återtagit sin muntra konversation med de manliga kollegerna, och Malin

vaknade ur sina drömmar vid att höra ett välbekant namn nämnas. Hon såg upp och fann, att det nu blivit livligt på scenen. En stor något tung ståtlig fru mest lik en husmor i ett rikt gammalt hus, hade kommit in, och marskalkarna stodo för henne som tända ljus, när hon gav dem order.

— Är det våran fru Berger? frågade Malin vördnadsfullt.

— Jo, var så god, sade fru Kronberg och nickade över axeln åt Malin. Den gamla förargåsen Akka i egen person.

Malin, chokerad, svarade icke. En efter en kommo nu damerna av styrelsen in och stodo i grupper vid bordet. Journalisterna voro angelägna att veta namnen på dem alla, och den väl bevandrade fru Kronberg gav dem tillsammans med mer eller mindre vackra kommentarer: en elak käring, men duglig och outtröttlig — ja den hon är puritansk och skenhelig som alla amerikanskor — den trevliga gumman, som ser så glad ut, är fru Meijer, en stor humorist, men så blir hon heller inte omvald — den? akta er noga, det är en lantdagskvinna — — Ts, nu kommer presidenten.

I samma ögonblick reste sig hela församlingen spontant, och det blev tyst, där världsspråken surrat. Alla ögon riktades på en lång och rak gråhårig dam, som med mycken värdighet gick över scengolvet fram till ordförandestolen. I ena

handen bar hon en liten klubba, i den andra en bukett skära rosor mot den silvergrå dräkten. Då applåderna började dåna, blev hon plötsligt ljusröd om kinderna och smålog, i det hon böjde sin stolta nacke, något litet.

Flickan i logen klappade hänförd i händerna; Hennes s. k. kolleger stodo med händerna i fickorna, men de kunde ju icke som hon räkna sig till undersåtarna i denna drottningens stora rike. Klubba och rosor, styrka och ljuvhet, tänkte hon då det inom ett ögonblick blev ljudlöst vid ett litet slag i bordet, det är ju hon!

Hela scenen blev nu vit av unga flickor, men främst gick en studentska med ett gyllene banér. Litet viskningar, litet fnitter och famlande efter tonen och så började kantaten.

Hur den halvmörka banala teatern plötsligt för ett litet klappande hjärta blev ett heligt rum, hur fanorna susade, rörda av en helig fläkt, hur tycktes nära och förnimbara alla gångna brinnande själar, som försmäktat och förtröstat. Underbara, väl-signade stund att ha upplevat!

— — —
 — — ty gingo vi länge i dalarnas djup,
 skall dock vandringen sluta en gång,
 vi treva oss uppåt längs branter och stup
 och hälsa varandra med sång — — —

Medan flickan stod med sitt kongressprogram i handen och sjöng av fullt hjärta, kom hon

att kasta en blick på sina kolleger. Fru Kronberg hade tagit fram sin reservoarpenna och skrev med lätt rynkad panna ingressen till sitt referat. En av herrarna smålog, en gäspade, den tredje ritade en karikatyr av presidenten, till den grad förfärlig. I ett ögonblick blev hon medveten om sig själv, att tårarna runno i bäckar nedför kinderna, att ögonen svedo, att hon behövde sin näsduk.

Så slöt kantaten, och hon hörde de andra fråga varandra: — Var det ur Sankeys sånger, vem var käringen som anförde, vad var det för en kör?

Även Malin tog upp en penna för att anteckna, och hon skrev på sitt lilla block: inom tidrymden av två slag av mitt hjärta har jag upplevat kvinnorörelsen.

Fru Kronberg läste över hennes axel: — Stackars barn, vi har ju knappt börjat än, sade hon.

Fru Berger reste sig nu från sin plats vid presidentens sida. Hon talade å svenskornas vägnar till deras hedrade gäster från när och fjärran, vårdat, bildat men särdeles rättframt. Hade svenskorna nu gjort sitt bästa med svett och möda för att ta emot dem, så hoppades hon, att kongressen också verkligen skulle göra motsvarande gagn.

— Vi väntar av er, att ni skall lägga till en början Stockholm för era fötter!

— Vad det är likt henne, viskade fru Kronberg, som skrev för brinnande livet.

— Jag tyckte det var bra, sade Malin. Hon ville icke medge, att hon saknat något, helst hon icke kunde säga vad det var, ty hon anade ju icke, att hon redan fått smak på att gråta.

Hela kongressen hade skrattat åt förmaningen och svarade med en applåd. Fru Berger bugade litet och slog sig sedan till ro med en min av obeskrivligt välbehag. Nu var det presidenten själv, som reste sig, och Malin med hela församlingen böjde sig fram för att lyssna.

— Varför har vi farit så långa vägar över land och hav för att träffas några korta dagar? sade hon. Därför att vi insett, att det icke är nog att vi var och en på vår lilla fläck strävar efter att vinna åt kvinnorna en hederlig och aktad plats i samhället. Alltför mycket står emot oss, för att vi skulle komma någon vart, om vi icke slöte oss tillsammans. Jag skulle vilja kalla oss kvinno-rörelsens generalstab, som samlas för att överblicka ställningen, genomföra enhetlighet i kampen och hjälpa och undsätta de svaga och trötta. Ha vi världen emot oss, så finna vi nu, när vi träffas, att vi äro själva en värld, här saknas ju icke en enda av världsdelarna i vårt förbund.

Här applåderades våldsamt, och Malin tappade sin blyertspenna på parkett. Fru Kronberg gav henne en ny tillsammans med ett ironiskt småleende: — kungliga får applådera, men inte journalister!

Verkligt strålande blev presidenten för Malin, när

hon nådde höjdpunkten av sitt tal och skildrade alliansens oemotståndlighet, den dag den bleve en levande, alltid förnimbar makt, som förmådde kasta sina eniga, beslutsamma millioner i vågskålen till förmån för rättvisa, mildhet och fred, varhelst ett avgörande skulle ske i världen, och bära på sin mur av händer kvinnorna i de länder, där de icke förmådde bryta sig igenom till frihet själva.

Malin rycktes med av dessa tankar, som för henne voro nya, och vilkas djärvhet var berusande. Presidenten var inkarnationen av en kvinnlig självmedvetenhet, som, solbländad, icke såg några gränser, och när hon öppnade en dörr från sitt utsiktstorn, där ingen ännu anat en sådan, och bjöd sina åhörare följa henne, gjorde hon det med en gest, som funnes därutanför en banad väg och icke bara tomma blåa rymden. Malin märkte, lika litet som de flesta av presidentens andäktiga åhörare, den lidelse för makten i sig själv som hos denna vithåriga änkefru oupplösligt var blandad med hennes idealism, hennes behov att göra nytta. Själv var hon emellertid fullt klar över den och utan att andas ens för sina närmaste förtrogna om vad som rörde sig inom henne, kunde hon i stunder av mera kyligt tänkande, le åt denna änkefru från United States, som efter att ha skött ett borgerligt hus i tjugu år, nu på äldre dar, då hon blivit ställd i spetsen för en världsallians, icke nöjde sig med den tämligen fullständiga makten

över de sina, utan ville härska genom dem över världen.

— Vad skall det nu bli av? frågade en av journalisterna och gäspade uttråkad.

— Nu kommer rapporter från alla trettio länderna, svarade fru Kronberg strängt, och det är rätt åt er!

— Att de ids! suckade han med en blick över denna plattform och parkett, fullsatt med energi, när de kunde få vara på landet och läsa romaner och dricka kaffe i solen!

— Men det är deras form för fotboll, Peters, sade tecknaren, som just nu var färdig att gå, och därför såg det hela mera överlägset. Det är alldeles detsamma, som när idrottsfolket skubbar Maraton och försakar livets njutningar för att hålla sig i form.

— Det är ju idiotiskt att jämföra, svarade Peters ond, sport, det är ju någon mening med.

Fru Kronberg skrattade. — Kom inte och säg, att den här kongressen inte är någon mening med! Själva Hans Majestät Konungen har ju givit den betyg på att han anser den duga till att driva igenom något.

— På vad sätt, om jag får fråga.

— Genom att inte bjuda den till Logården.

I detsamma äskade fru Berger ljud för att läsa upp ett hälsningstelegram, och det var från prinsessan Gertrud.

Peters såg triumferande på fru Kronberg: — Vad var det ni sa nyss? men hon snäste hastigt av honom. Förstod han inte, att en prinsessa, som uttalar intresse för kvinnosaken har gjort det olovandes? Och hon hötte skämtsamt med fingret mot en ung kvinnlig doktor, som i en loge i närheten ytterst häpen lyssnade till telegrammet. Det är hennes fel, sade fru Kronberg, för hon har åkt bobsleigh med prinsessan i Åre!

Under det intresset allmänt var upptaget av telegrammet, hade någon stigit upp på talarstolen och väntade med ett lugnt småleende sitt ögonblick.

— Vad är det för en pastorska? frågade den kvicke redaktör Peters, men icke ens fru Kronberg visste det, ty Englands ordinare talarinna hade i sista stund blivit ersatt. Presidenten presenterade henne emellertid som borgmästare i norra England, och pastorskan nickade bekräftande.

Borgmästaren hade den engelska talarens kraftiga sjungande föredrag och slungade ledigt ut över församlingen de härligaste siffror. En för övriga europeiska länder fullkomligt förintande mängd av föreningar, människor, lordar, pengar, timmar, tal och tryck hade blivit använda i England på kvinnosaken och dess olika grenar: rösträttsrörelsen, nykterhetsrörelsen, sedlighetsrörelsen. England fick också upprepade applåder, och dess ståtliga förnäma delegation, anförd av lady Cecil,

såg helt belåten ut. Men talaren hämtade andan, hennes drag förvandlades, och när hon fortsatte var hennes röst sig så olik, att den gick genom församlingen som en stöt. De hade trott, sade hon, att hon var färdig och applåderat av henne, det skulle icke ha förvånat dem om hon tagit applåderna och fräckt satt sig ner på sin plats efter försöket att låtsas, som om hon sagt sanningen om England. Ändock alla visste, att England lever under full revolution, en kvinnorevolution, den första i världshistorien.

Det gick ett sus genom salen. Styrelsen uppe på scenen växlade blickar, och lady Cecil blev blodröd upp mot det rödlätta hårfästet. Hon reste sig i hela sin kungliga längd och gav pastorskan en blick, värdig dottern av den nionde hertigen av Argyll. En sekund möttes de två kvinnornas ögon, men pastorskan vek icke, och lady Cecil, som det aldrig skulle falla in att visa humör, nöjde sig med att sända presidenten en i tämligen myndig ton avfattad liten biljett, icke den enda, som marskalkarna buro upp till estraden under de följande tio minuterna. Men pastorskan, som icke längre såg ut som en pastorska, lät sig icke störas av något. Hon talade om suffragetterna och hon tog dem på allvar, det var den sanning, som hela kongressen nu måste finna sig i. Hon gav hela det underliga dramats förlopp, från den första ungdomliga stridsfanfaren för tio år sedan till vilka lystrade så många, vilka tröttnat att bedja

lika vackert och förgäves som deras mödrar och mödrars mödrar om rättvisa. Ingen hade anat dessa följder av att pröva kvinnornas tålmod, lika gärna kunde man väntat att marken man trampade på skulle göra uppror, men nu brinner det i alla fall nere i jorden, där samhällets rötter gå.

— Men det är en skam, avbröt en upprörd röst, man visste inte riktigt varifrån, det är en skam att det finns kvinnor, som nedlåtit sig till männens gamla revolutionsmetoder. Vi skulle väl föra något nytt in i samhället, vad skola vi annars där att göra, madame president!

Pastorskan lät sig emellertid icke bringa ur fattningen.

— Det är inte sant, svarade hon, att kvinnorna tagit männens metoder. De har tvärtom uppfunnit alldeles egna, vilka just klarlägger kvinnornas artskillnad från männen. De omvägar de har tagit för att bringa samhället i rörelse utan att skada människoliv, fordrar mera mod och tålmod. Samhället, själv, ladies, har gjort en skillnad, det har nämligen svarat de upproriska kvinnorna på ett helt annat språk än det de använt mot män. Mycket har blivit oss uppenbarat vid skenet av denna revolution, och vi har fått se in i djupa skrymslen av mäns och kvinnors själar. Vi har sett, att kvinnor kan bli fruktansvärda, emedan de känner vägen till den fullkomliga uppgivelsen av sitt eget jag. Många, som i en annan tid aldrig skulle anat det, har med jubel trätt inom portarna

till frihetens land, dit man inte kommer utan att ha nått bortom sitt eget liv. Och männens ursinne över kvinnor, som slogs för sin frihet, uppenbarade för oss, att de aldrig drömt om att hos oss fanns den längtan i blodet, som drivit hela mänskligheten fram och är dess ädlaste. Men vi har ytterligare sett, och vi böjer oss tigande för det, att våldet, fört av kvinnan, faller tillbaka som en förbannelse på henne själv, att samhället har tio möjligheter att straffa kvinnan mot en att straffa mannen, och att det begagnar dem alla. Men vi här på detta rum, som älska samma frihet och vilja samma rätt till mänsklighet, vad gör vi? Skall också vi lägga vår hand på en skara, som rest sig mot själva ödet och slagits till jorden, icke av våld, icke av lidande eller tvekan, men av ödet själv, och som segrat i sitt fall?

Då hon slutat och med darrande läppar begav sig tillbaka till sin överrumplade och kränkta delegation, föll tystnaden djup över salen. Det ena landet såg över till det andra liksom för att läsa i varandras ansikten. Så kom den första applåden och se! den var från Tyskland. Till yttermera visso reste sig doktor Lindenbaum och gick frankt bort till pastorskan för att trycka hennes hand. När nu hela publiken tittade efter kardinalen upptäckte den, att hon bar suffragetternas färger! Litet varstans applåderades, och när ryskorna bakom Malin ropade bravo, gjorde Malin det med. Fru Kronberg tystade indignerad på henne.

— Inga opassande demonstrationer från presslogen, det här var stor skandal utom programmet. Presidenten vet nu precis vilka som visat sig taktfulla eller motsatsen.

Ett svårtydbart leende låg på presidentens läppar, och tvärtemot vad som man bett henne om, gjorde hon intet för att avbryta de opassande opinionsyttringarna. Men när hon strax därpå tog ordet för att ge en liten resumé över rapporten från England, innan hon gav ordet åt Amerika, vidrörde hon icke ens med en antydning den senare delen därav. Man såg på varandra och förstod.

I Amerika var allt så annorlunda. Utan våld, blott med sitt plikttrogna upplysningsarbete och tack vare den ställning som den amerikanska kvinnan förskaffat sig i nationen fick hon rösträtt i stat efter stat. Man torrlade, man förbättrade moralen, den sedliga och politiska. Tammany flydde i vråarna, mutkolvar och vita slavhandlare skylde sina anleten för den amerikanska kvinnans rena blick. Kvinnorna skötte sig, och de visste det.

Så gick man vidare genom land efter land, en rundmålning rullades upp från hela världen. Man kunde följa kvinnorörelsens historiska stadier: i det land där den föddes i dag, steg den upp ur samma symptom och gick samma gång mot seger, som i det land, där den först såg dagen. Men hur lätt denna väg i nya, unga länder med ung kultur, och hur svår i de gamla kulturländerna, där kvinnan måste bära seklerna på sin rygg!

Timmarna gingo, och när klubban äntligen bröt av sammanträdet för dagen, fick församlingen brått för att hinna med dagsprogrammets festliga avdelning. Journalisterna stannade ett ögonblick för att svära och komma överens att ta det kort, där-efter blev logen tom, så när som på Malin, som satt orörlig med huvudet i händerna, själen ännu ljudande av de melodier, som spelats på dess strängar.

II.

Som i en oerhörd kaffepanna bubblade det och sorlade i Grand hotell Royal. Full av blyghet, av lycka, av förväntan öppnade Malin dörren från kapprummet intill salen och såg ett brokigt vimmel röra sig i den stora cirkeln kring vinterträdgården. Av springvattnet och den fuktiga jorden var luften ännu sval, en liten orkester spelade. Hennes första instinktmässiga rörelse gällde en vägg, en vägg att betäcka ryggen med, under det hon orienterade sig. Men väggarna voro tätt kantade av damer, det fanns icke en vrå, icke en skugga att krypa in i, det blev alltså att stå rätt upp och ner under de elektriska kronorna och låta människovågorna slå om sig. Hon såg sig om efter någon hon kände, och där stod redaktör Peters ursinnig och frackklädd i en vrå. Malin gick förbi honom med en liten böjning på huvudet och frågade om han sett fru Kronberg.

— Hon är ledig i kväll, sade han.

— Då kanhända hon kommer?

Han brast i skratt. — Nej, det tror jag inte.

— Varför är ni här själv? frågade Malin sårad.

— För att göra studier till något giftigt om kvinnan.

— Fanns det inga tacksammare ställen att gå till?

— Inte det jag vet.

Malin gled vidare, som en liten fisk genom ett hav av siden. Men här och där stod som en klippa bland de skimrande vågorna en utländsk gäst i stärkblus och kort yllekjol. Malin såg medlidsamt på dem, i tanke att detta betydde fattigdom och anade icke, att det likaväl kunde betyda högmöd. Man behöver inga stora toaletter i ett litet land.

Men se, nu måste man göra psykologiska studier och söka leta ut ur dessa människors anleten det gemensamma drag som fört dem tillsamman i systerligt förbund. Men det var lättare sagt än gjort, hur hon än ansträngde ögonen. Somliga sågo vänliga och muntra ut, andra oåtkomligt slutna, somliga vulgära, andra ytterst förfinade och så alla mellantonerna. Endast genom att jämföra dessa med kvinnorna hemma i den lilla staden, som hon kände så väl, upptäckte hon den likhet hon sökt i detta kosmopolitiska sällskap: en större vitalitet, en mera utformad och självmedveten personlighet. Men efter att ha slagit sig till ro med detta, kunde hon stöta på kvinnor av en helt annan typ, för blyga, tillbakadragna och milda för att låta sig samlas under samma formel som de andra, kvinnor av det moderliga hjärtat. Var

det kanske så, undrade hon, att kvinnorörelsen ägde två stora psykologiska drivkrafter: den ena stoltheten, den andra medlidandet? Var det inte många här, som själva fria icke fingo någon ro, emedan de tänkte på dem som äro i bojor, så, som vore de själva i bojor?

Plötsligt får Malin syn på sin svägerska. Hon är klädd i en ljus aftontoalett, komponerad av en fransman för fransyskor, som passar hennes blandning av Amerika och Sverige så illa som möjligt, men just denna lilla fåfänga gör henne på något sätt rörande, och Malin störtar utan vidare fram till henne.

— Goddag Emma, så roligt, säger hon, men svägerskan stirrar utan att svara, ty Emma uttalas på engelska Violet, och på fem år hade hon icke träffat någon, som känt till den gamla svenska prononciationen.

— Hur mår Gustav och barnen? fortsatte Malin. Men mrs Holm var ännu icke i jämnhöjd med situationen.

— Gustav — —?

— Ja, jag frågar, för jag är Gustavs syster.

— Malin! Herre min skapare, vem kunde tänka att du var här! Tonfallet var så äkta svenskt, och svägerskorna togo varandra i famn som gamla bekanta, vilka återsågos efter lång skilsmässa. De hade plikttroget skickat hälsningar till varandra i breven under fem år, men alltjämt känt lika bred oceanen emellan sig. Nu träffades de här, och

kände sig genast av samma förbund, av samma blod.

— Jag hade tänkt att resa härifrån till Skåne och söka upp dig, sade mrs Holm, då de sutto tillsammans vid en kopp te och sandwiches. Gustav lade mig det särskilt på hjärtat.

— Å! Malins ögon fylldes med tårar. Hon var så ensam, så ovan vid släkt.

När mrs Holm såg dessa tårar, sade hon utan betänkande det, som hon lovat sig att inte dra fram förrän efter en veckas studium av flickan, och då först om hon gillade henne:

— Vi önskar, sade hon, bägge så gärna, att du följer med mig hem till oss.

— Önskar ni verkligen det? Malin fann detta så storslaget att gråten ännu varmare kvälde upp inom henne.

— Ja visst, till Brooklyn, se här har du en näsduk. Du har ju inget hem, men vi har. Ett gott hem numera. We are doing well, och mrs Holm nickade eftertryckligt med huvudet.

— Nå, vill du?

Malin tyckte, att det skulle vara förtjusande att få komma från sitt gamla vanliga, hela sitt 24-åriga liv hade hon ju bott i Ystad, och tänk att få se Amerika, där kvinnan stod så högt. Men hon trodde aldrig, att det kunde gå an att ta ledigt från sin plats på längre tid utan att förlora den.

— Om du trivs i Amerika, så kan du ju stanna där, sade mrs Holm och såg noga på Malin.

— O, nog skulle jag trivas! svaret kom litet tveksamt, men mrs Holm låtsades ej märka det. Hon beslöt att betrakta saken som avgjord, och började genast ge sig in i detaljer, praktisk och affärs-mässig som hon var. Vad allt lät lockande och underligt för Malin, för en halvtimme sedan visste hon ingenting, och om fjorton dagar skulle hon vara på väg över Atlanten. Vad hennes klass skulle bli förvånad, när den kom tillbaka till terminen och hon var borta.

— Gott, sade Violet, då är den saken klarerad. Vad tycker du om kongressen?

Malin sökte beskriva sina intryck, berömde blygt Amerika.

— Ja, det är en storartad rörelse, sade mrs Holm. I morgon blir det business, stadgeändringar och styrelseval. Jag skall tala.

— Tänk! Att du törs!

— Varför skulle jag inte. Vi skall lära dig också, när vi kommer över. Mrs Holm såg så energisk ut, att Malin fick en hemsk känsla av den förestående prövningens oundviklighet.

— Känner du många av storheterna? frågade hon för att ta upp ett nytt ämne.

— Allesamman. Är det någon du vill bli presenterad för, så skall jag nog sköta om den saken.

— M: me Boileau.

Mrs Holm stramade till.

— Nej, det vill jag inte. Och det förvånar mig,

att du vill. Fast du kan ju inte veta, att hon inte anses fullt respektabel.

Malin vågade inte begära detaljer.

— Än den engelska borgmästaren då? sade hon oskyldigt.

Violet blev ännu stramare. Hon började tycka, att Malin hade en konstig smak.

— Du måste inte ha varit med under skandalen i förmiddags.

Till lycka för Malin behövde hon aldrig svara på denna fråga, ty sorlet sjönk, någon hade rest sig uppe på altanen och börjat tala.

Nu följdes varje speech omedelbart av ett annat, och listan var lång på programmet. Malin märkte snart att publiken tyckte den vara för lång, att den stundom föll för frestelsen att prata. Anglo-sachsarna voro de, som bäst lyckades fånga uppmärksamheten. De började med en vits och slutade med mänsklighetens frälsning, det var deras jargon, men de visste hur de skulle bruka den. Nordborna, som ibland till och med läste utan-till, som för sitt liv icke kunde ta i sin mun de heligaste orden och de stora löftena, som på sin högsta höjd kunde sträcka sig till ett citat av Ibsen eller Heidenstam — det kvinnligt veka i mänskosinn — voro icke så lyckliga. Malin kom mitt i ett tal plötsligt att se på sin svägerska och gjorde den förkrossande upptäckten att hon summerade ihop sina utgifter i en liten bok.

— Ja, kära du, sade Violet ursäktande, jag har

varit med så länge, det är mycket bra, men jag kan alltsamman förut. När de slutat, skall jag presentera dig för presidenten.

Malin trodde inte sina öron, men Violet tog henne med, och efter att ha väntat en stund uppe på altanen där presidenten gav cour, fick hon verkligen företräde och sänkte sin själ som en fana i stoftet.

Presidenten var mycket vänlig, i särskilt påfallande grad mot Violet, men när det hela efter ett par minuter var över, och Malin drev ensam bort i vimlet, kände hon sig en liten smula besviken och beklämd över att känna det så.

Långt borta fick hon se en skymt av m:me Boileau och sögs oemotståndligt mot hennes närhet. Hon stod i en liten grupp av tre, omkring vilka ett litet tomrum bildats. Det var den engelska borgmästaren och den finska lantdagskvinnan som slutit sig tillsammans med henne. Medan Malin stod på avstånd och såg deras ansikten lysa och mörkna, utan att kunna höra ett ord av vad de sade, greps hon åter av samma underliga avund som en gång på förmiddagen, av en längtan, som hon visste maktlös, efter en större och farligare frihet, ett rikare liv, en större och mera hänsynslös stolthet. Men där kom Violet, och hon visste, att hon var hänvisad till hennes livsstandard och hennes verkningskrets och visste, att det kanske i grunden var just vad som passade henne.

III.

— Nå, hur var det på festen i går? frågade fru Kronberg, vänd till Malin.

— Förtjusande roligt, varför var ni inte där?

— Vad var det som var så förtjusande, fick man skratta?

— Jo. Gråta också.

— Ännu bättre. Fru Berger arrangerar bra.

— Å, det var spontant, utom programmet.

— Allt som skall komma spontant måste särskilt noga arrangeras, men vad var det?

— Jo, just som vi skulle bryta upp, reste sig mr Howard, gubben, som sitter mitt emot oss i logen, och bad att få skänka 1,000 pund till vår tidning.

— Adertontusen kronor, jag undrar inte på att ni grät.

— Å, det var inte det! Men om ni hört honom tala om hur han älskat en ung kvinna, som dog för femtio år sen, och som drömde om det vi fullbordat, ni skulle ha gråtit själv!

— Nej, men jag skulle kanske ha stenograferat talet. Och sen bar ni honom i gullstol?

— Ja, det gjorde vi. Är det inte tacksamt att visa sig vänlig mot kvinnosakskvinnorna?

Fru Kronberg skrattade.

— Här kommer redaktör Peters. Vi ska fråga honom, om han inte tror att han vinner mera på motsatsen. Har ni läst vad han skriver om er?

Malin blev alldeles blodröd.

— Nej, se inte så förfärad ut, han är riktigt hygglig. Han skojar bara med dessa moderna kvinnors beundran för varandra, som står i en sådan motsats till allt vad han förut sett av fruntimmerna. Och han säger något om, att i logen bredvid sig har han en liten flicka, det är ni, som lyssnar till den kvinnliga svadan lika andäktigt, som fordom hennes mormor till prästen eller näktergalen.

Malin kände sig träffad, men ville icke låtsas om det. Hon besvarade kyligt den skyldiges hälsning och bytte om ämne för konversationen.

— Ni har inte talat om varför ni inte kom hem i går. Att ni var ledig, det hörde jag, så ni kunde ha kommit.

— Ni måtte inte vara journalist?

— Nej, jag är lärarinna. Jag skulle ändå resa hit av intresse, och så gjorde jag upp om korrespondenser.

— Nå, det förklarar mycket.

— Av mina dumheter?

— För all del, av er livaktighet, menar jag, ja, den är visst ingenting att skämmas för, kära barn.

Jag har varit likadan i mina dar, fast det var för individens frihet att leva sitt erotiska liv efter ett eget samvete, och ärlighet på det sedliga området och rätt till lycka och liknande gamla slagord, som ni kanske hörde talas om i er barndom.

— Jo, sade Malin överläggset, men allt det där är väl bra gammaldags nu. Nu diskuterar vi större och allvarligare spörsmål.

— Jaså ni säger det? Fru Kronberg brast i skratt. Kära barn, vänta lite, så kommer våra gamla problem fram igen. För de var inte lösta, säger jag er, när vi kastade oss på de sociala frågorna. Och vänta till dess ni skall lösa dem för egen räkning, så får ni se hur gott det är.

Ett klubbslag avbröt samtalet. Protokollet för i går lästes upp, en marskalk kom och delade ut tryckta stadgeförslag i presslogen.

Fru Kronberg kastade en blick på dem. Fyra paragrafer, då hinner jag gå och prova. Passa på besluten är ni snäll. Vad är det nu för ett trumpetsolo från talarstolen? Å, Gud förlåte mig, det var ju svägerskan! Adjö!

Violet hade verkligen en stämma som trängde till varje vrå av lokalen. Det fanns ingen som kunde undgå att höra hennes uppfattning, att maktfördelningen var orättvis inom alliansen. Amerika hade inte mer att säga än t. ex. Danmark eller Sverige, själv svenska född ansåg hon det dock oriktigt. Förenta staterna var ju föregångslandet inom kvinnorörelsen som inom all frihetsrörelse på jor-

den! Tänk på declaration of independence! Violet kunde inte förstå, att inte de små europeiska landen utan påstötning givit de stora deras goda rätt. Hon var viss, att de skulle göra det nu.

Men det ville de inte alls! Hade inte Amerika nog makt ändå? Hade det inte tryckt sin prägel på hela alliansen, kunde det inte göra sig gällande genom sina många utmärkta förmågor? De små landen kände sig nog undanpetade som det var.

Det blev omröstning, och förslaget föll.

Strax därefter kom fru Kronberg tillbaka.

— Jag har sprungit, sade hon, för jag var så rädd att gå miste om styrelsevalet. Ett stort parti är för m:me Boileau, ett annat är mot henne, och jag fruktar att det är mäktigare, ty presidenten är med på den sidan. Anglosachsarna är obevekligt moraliska.

— Här kanske kommer att hända något? frågade Malin.

— Knappast! Allting har hänt på förhand, Det här är offentliga förhandlingar och presidenten ser ogärna skandaler. Vad var det jag sa? M:me Boileau avsäger sig kandidaturen. Hon har fått silkessnöret och lyder. Men så förtjusande hon är, så artig och älskvärd. Inte en min förräder, att hon vet att hon är petad. Nu får de naturligtvis en eller annan hökarfru i hennes ställe. Vad var det jag sa nyss! Mina gamla problem är visst inte lösta. Vad tycker ni själv, kära fröken Holm, om en samling kvinnor, som arbetar på sitt köns

frigörelse, och det första de gör, så sätter de männens gamla goda moraliska handklovar på varandra! Jag kan mycket väl förstå männen, som gjorde dem för vår räkning, men vid gud om jag förstår dessa fruntimmer.

Malin såg mycket misstroget på fru Kronberg. Hon var själv en liten puritan och hade aldrig drömt om annan frigörelse än den från målsmanskapet. Hon vågade sig inte in på någon dispyt med fru Kronberg, men misstänkte skarpt, att det där talet om att leva efter sitt samvete bara betydde lättsinne. Vad m:me Boileau angick, så visste inte Malin var kongressen hade sina ögon, som icke såg, att hon var höjd över alla svagheter och levde i en annan, en osinlig värld.

Bredvid henne viskade och skrattade fru Kronberg och herr Peters, och Malin kunde inte undgå att höra på dem. Deras anmärkningar voro lustiga nog ibland, och redaktör Peters var obarmhärtigt elak. Malin måtte ge honom hur förebrående blickar som helst, så kunde hon inte låta bli att dra på mun ibland.

Hon var besviken att icke återfinna stämningen av i går. Hon förstod, att detta var vad Violet kallat business, men roligt var det inte. Hon tyckte, att kongressen bara förspille tiden på småsaker, när det fanns så ofantligt många världsomstörtande ämnen att diskutera.

Slutligen voro affärerna undanstökade, och man kom till ett intressantare ämne: Agitation för

kvinnorörelsen genom pressen. En mager person av svårbestämbar ras begärde ordet: — De manliga journalisterna äro ett byke!

Redaktör Peters frustade till förtjust, den magra lystrade, vände sig mot honom och gav honom en salva. Denna fästing på första raden, som bet sig in och levde på kvinnan, var just ett bevis för hennes tes, sade hon.

Den svenska delegationen såg förtvivlad ut, man måste ju misstänka talaren som dess bulvan, och presidenten skred in med sin klubba, men hon lät sig dock inte förbluffa. Om en kvinna burit sig åt som denne herre i en manlig församling, så skulle det varit hon, som blivit utfockad, menade hon och satte sig ner under redaktör Peters ironiska applåder.

Men icke nog med det. En annan talarinna begärde ordet för att försvara männen, som om någonting skulle varit onödigare. Anförandet var i den humoristiska genren: »de stackars karlarna måste ju också leva», och Malin vågade inte se upp.

Fru Kronberg försökte trösta henne:

— Kära barn, sade hon, bland kvinnosakskvinnorna måste det ju också finnas en eller annan förryckt tosa.

— Det är just vad det inte får, sade Malin.

IV.

Som en mörk ros tycktes m: me Blanche Boileau, där hon stod på estraden, och när hon sade de förfärligaste saker, när hon vidrörde ämnen som en lady inte får ha en aning om, föllo hennes ord så lätt som blomblad. Hon talade om kvinnans ställning inför lagen och hon hade en förmåga att ur code Napoleon, likaväl som 1739 års lag, dra fram så härresande paragrafer och kommentera dem så lidelsefullt, att hennes åhörare sågo på varandra och undrade om de hört rätt. Och bäst som kvinnorna av ett land sutto och gladde sig åt att under sådana lagar lydde dock icke de, sände hon dem med ett älskvärt leende ett lagrum mitt i ansiktet, så att det blixtrade för ögonen. Hon blottade den tendens hon funnit vid forskning i lagböckerna: att binda kvinnan, göra henne oansvarig som ett barn, ställa mannen mellan henne och samhället. Det var sant att tiderna medfört någon förbättring, men vad männen givit på ett håll hade de — minsann! — tagit på ett annat. De kunde icke stifta lagar för kvinnorna, de visste

ju ingenting om dem. Vi måste, mesdames, göra det själva!

Och vi skola göra det. Kvinnan reser sig ur en grav, hon har jord på bröstet, stenar på sina lemmar, men hennes hjärta slår. Bort med förmyndarskapet säger hon, låt mig svara för mitt öde, giv mig frihet och ni skall få se hur jag kommer att växa!

Lilla Malin hängde vid hennes läppar. Hon tyckte att denna våldsamma protest likt en våg lyfte hennes själ ur dödvattnet ut på det vida havet. Först då madame Boileau tystnat och blev stående kvar däruppe, flämtande, med forskande ögon betraktande sitt auditorium som för att söka människorna bakom dessa mekaniska applåder, först då släppte Malin hennes ansikte för att söka som hon. I logen mitt emot blev hon då vittne till en smått rörande scen. Där satt tillsamman med mr Howard en annan äldre man, vars milda och tankefårade ansikte hon icke förut lagt märke till. De betraktade faderligt den unga kvinnan, och hennes små utfall mot deras kön togo de tydligen med stort lugn, ty de applåderade hjärtligt och snöto sig, fulla av rörelse. Hon hade gripit dem med sitt unga liv, sin brinnande längtan efter frihet, som för henne — ack — var detsamma som likställighet för lagen. De sågo kanske flamma upp för sina ögon, men nu hos en kvinna, revolten, frihetslidelsen, som bränt dem själva en gång, men som de icke återfunno

hos sina sonsöner, konstitutionalisterna, bekännarna av den upplysta despotismens förträfflighet.

Malin visade fru Kronberg på de båda:

— Vem är det som sitter bredvid mr Howard?

— Svensk är han åtminstone inte, sade hon.

Det var nu duellen tog sin början mellan m:me Boileau och fru Berger, Frankrike och Skandinavien. Fru Berger reste sig från sin plats vid styrelsebordet och begärde ordet.

— Stanna häruppe, jag ber er, sade hon till m:me Boileau, ni måste ändå genast säga emot mig. Fru Berger hade något nästan moderligt i stämman, när hon vände sig till den unga fransyskan. Hon älskade så mycket ungdom och överdrifter, ja även sådan högfärd som m:me Boileaus. Men, innan man raserade denna gamla katedral av lagar, så skulle man se efter om den ändå inte under sitt tak givit skydd åt kvinnan och hennes barn och varit tänkt som ett skydd, låt oss icke vara orättvisa! Är det nu så säkert att den mekaniska likheten är den högsta rättvisan? Är det så enkelt? Chère madame, vi som dock ha barnen, får väl för dem offra våra teorier.

— Klart huvud som en fyr, viskade fru Kronberg.

Malin svarade icke. Hon tänkte åter på detta med hennes söner, undrade hur hon förvållat ett sådant avgörande nederlag och hur hon bar det.

Madame Boileau parerade genast. Hon turnerade en liten ironisk komplimang till Sverige, där

man tycktes redan hunnit så långt på frihetsvägen, att man såg förtrycket i ett förklarad skimmer. Hon och hennes kamrater hade icke anfäktats av sådant grubbel.

— Ah, sade hon och slog ut med handen, vi känna järngreppet av dessa skydd ni talar om, madame, vi tar hellre den nakna, ödsliga friheten. Männen har beskyddat oss till döds, madame. Deras lagar ger med förtrycket ett visst skydd för deras hustrur, de lagliga mödrarna, men lämnar till pris alla andra kvinnor, de fattiga kvinnorna, de olyckliga ensamma mödrarna, de fallna, de hemlösa unga flickorna. Det finns inte en av er, mesdames, som vågar skicka ut sina unga döttrar ensam och på vinst och förlust i världen, ty ni vet vad de riskerar, trots alla lagar i världen. Ni vet att de hade mera nytta av jiu-jitsu och en gummibattong än av främmande språk och piano-ktioner, eller ni vet det inte, men det är så. Ni skrattar åt mig, era döttrar behöver inte komma ensamma ut i världen, men tusende andra mödrars döttrar gör det. Nej, så mycket är skyddet icke värt, att vi för det skulle försaka likställigheten. Vad vi kan få lida ytterligare av den nya sakernas ordning, får vi bära med värdighet, se där allt.

Fru Berger lyssnade med framåtlutat huvud, hon smålog ett par gånger, gjorde några anteckningar.

— Det är så lätt sagt, började hon, att kvinnan skall bära sina prövningar med värdighet.

Malin nickade bifall. Så mycket visste hon redan, att det är avskyvärt att bära saker med värdighet.

Fru Berger tog sina exempel ur familjerätten, påvisade att om hustrun var bunden, så var hon också tryggad genom den. Lagarna, som smidde äktenskapets bojar så fasta, de voro uppenbarligen till för kvinnans skull. Det var ju dock i nio fall av tio inte hon med sina små barn, beroende av mannens arbete, fastvuxen vid sitt hem, som önskade sig lös. Skall vi ta den större friheten och den större risken? Skall vi begära att kvinnorna avstå från sina lagliga möjligheter att hålla mannen kvar?

M: me Boileau flög upp som en fjäder.

— Ja! Det skall vi begära. Om kvinnan är så hjälplös, att hon hellre än att bli ensam väljer den ömkansvärda utvägen att hålla mannen kvar mot hans vilja, så beror det på att uppfostran och äktenskapet förslavat henne. När vi lärt henne att leva med den möjligheten för ögonen att kunna bli ensam och kunna önska bli ensam, och inrätta sig därefter som man inrättat sig för krig i fredstid, då skall hon inte frukta friheten.

Fru Berger avstod från att svara, men då dagen var över såg man henne gå fram till den unga fransyskan och trycka hennes hand.

— Förlåt mig att jag som är gammal räknar med verkligheter, sade hon. Men att ni, som är

så mycket kvinna, aldrig tjusats av kvinnans sär-
egna arv i världen, aldrig sett stoltheten just i
hennes tålmod, aldrig förstätt varför hon hellre
blöder än slår och hellre trampas än trampar.

— Jag vill, sade m:me Boileau, att vad hon
ger och tål skall vara frivilligt, av stolthet, icke
av tvång. Ni måste vilja det också. Varför är ni
annars här bland oss?

V.

En bisvärm har en sommardag slagit sig ner i en skorsten, den finner sig så väl där, att den utan vidare börjar bygga, den fördelar arbetet och sätter i gång. Allt går väl, så länge sommaren varar, men det blir höst, det blir kyligt, och en dag är det någon i huset som säger, jag tror vi tar och eldar en brasa, vi har ju ved, och vi har kakelugnar. Ännu när veden är inlagd och tändstickorna föras till nävern, arbetas det lika flitigt och samvetsgrant som vanligt i kupan. Ingen vet vad det betyder, men alla dess invånare bli på en gång medvetna om ett pinande obehag, som stör dem i deras arbete. I täta moln surra bien upp kring skorstenskransen, flyga ut och komma igen. Obehaget blir värre och värre. Snart blir det outhärdligt att stanna i kupan. En från rök stiger upp ur djupet, de, som stanna, falla bedövade ner i mörkret och förbrännas. Intet annat återstår än att lämna det nya blomstrande samhället med ägg och honung i cellerna. Som

en svart sky seglar svärmen bort och försvinner. Förött och förbränt är dess hem.

Det var som om det trängt brandrök in i kongressalen. En oro förmärktes. Man höjde huvudet och vädrade i luften, man frågade varandra: vad brinner? Och somliga svarade: ingenting brinner, det är falskt alarm som förr så många gånger, men andra svarade: världen brinner. Många voro de, som ej förmådde sitta instängda i kongressalen, som smögo sig ut en för att vanka omkring på torgen, ombesörja telegram, beställa biljetter. I vestibulen stod fru Berger hela dagen omgiven av en väldig klunga, som frågade, frågade, som sade återbud till rundresorna och återbud till återbudet, som ville veta allt om vad Sverige tänkte göra, som blottade de underligaste föreställningar.

Till talarna lyssnade ingen annat än med ett halvt öra, och Malin för sin del tyckte synd om dem. Hon stod i begrepp att själv försvinna, då hon fick se den finska lantdagskvinnan, uppe på tribunen. Det klara lugnet i hennes ansikte, medan hon ordnade anteckningarna för sitt anförande om särslagstiftningen för kvinnor, imponerade på Malin, och hon satte sig igen. När finskan började tala om vad hon kallade det slugaste och farligaste attentatet mot kvinnorörelsen, var hennes stämma så behärskad, och hon själv så absolut koncentrerad upp omkring sitt ämne, att även ett förstrött och oroligt hjärta måste sluta upp och följa

med. Det fanns ingen som icke visste, vilka faror och svåra tider, som hotade hennes land, om krig bröte ut, och hennes orubbliga lugn gjorde därför intryck. Vilken överlägsenhet att ha härdats under år av kamp och fara, att vara förtrogen med döden, att efter många segrar över lidandet ha nått till att förakta det en liten smula! Allt fler och fler åhörare kommo inom hennes cirkel, trycket i rummet lättade märkbart, och från att vara fängslad av personligheten, började man följa med hennes ord. Det var ju också ett av de ämnen, som under vanliga förhållanden skulle spänt intresset allra mest. Alla visste ju genom erfarenheter var från sitt land att den internationella teorien om kvinnans skyddande genom förbud för nattarbete och för riskabla yrken, omsatt inom praktiken, blev motsatsen till skydd: ett hinder och en stöttesten vid en kamp, som var hård nog ändå. De visste, att finskan talade sanning, då hon förklarade att skyddslagstiftningen icke förde kvinnan tillbaka till hemmen, men endast ut i de sämre okontrollerade industrierna, och att det icke var folkhälsan männen skyddade, när de täppte för den fria konkurrensen mellan kvinna och man. Och de visste väl, att hon hade rätt, när hon uppmanade till vaksamhet och strid på denna punkt, ty här skulle under de närmaste åren de häftigaste anfallen stå mot kvinnans strävan till frigörelse genom arbete, och här vore ett nederlag det mest ödesdigra. Såvida icke, sade

hon, vi får se ett helt annat skådespel, får bevittna männen i milliontal lämna sitt arbete för att gå ut mot varandra utan annat val än att se kvinnor ta upp det, eller låta det ligga nere.

Telegrammen på middagen voro en nyans hoppfullare, de gåvo Europa ännu några timmar att drömma om fred.

— Vi reser i alla fall så fort vi kan, sade Violet till Malin. Det är inte värt att dröja med att komma härifrån. Malin svarade icke ett ord.

På eftermiddagen var arrangerad en utfärd åt skärgården, men endast en tredjedel av kongressdeltagarna kom med. Många hade redan rest, andra voro i full fart med förberedelserna. De som deltog i utflykten gjorde det av ren håglöshet, emedan de ändå måste stanna i Stockholm.

Det var en stilla dag, gråvit, tillhörande ingen årstid, en paus, ett tomrum.

Det var också tyst på båten, där den gled över fjärdarna, genom smala, skuggiga sund, förbi granholmar, lövholmar, ljusa villor.

— Är det inte vackert? kunde halvhögt en svenska fråga med tårar i ögonen av kärlek till sitt land. Men främlingarna tänkte blott på sin jord och sina vatten, solen över deras hem i fjärran. Över timmarna låg ett tryck som hade man rört sig nere på havens stora djup. Ju längre det led mot hemfärden, dess otåligare blevo

gästerna, och en timme förr än vad som sagts vände båten hem igen.

— Vad får vi veta, då vi kommer tillbaka, hur skall detta sluta? Man frågade varandra och ingen svarade uppriktigt, ty längre än till en viss punkt voro ju ens intressen icke längre gemensamma, och sympatierna voro det icke alls. Oron började smitta från de svagare över till de mera behärskade. En kvinna grät, hon hade så många fiendeland att fara igenom, innan hon kunde komma hem.

Värdinnorna ensamma visade lugna och trygga ansikten. De lovade göra allt för sina internationella vänner, de sade, att om det värsta skulle hända, så var dock svenskarna en ridderlig nation. Men även på dem tryckte ovissheten, och det misslyckade resultatet av deras uppoffringar gjorde dem beklämda.

Då var det någon, som förde stråken till en fiol uppe på kommandobryggan och spelade några enkla små melodier, gamla vemodiga visor och psalmer. Som rörda av ett trollspö slätades människornas anleten ut, det kom ett vemodigt lugn över alla hjärtan. En gammal veteran lutade sitt vita huvud mot närmsta skuldra och somnade. Ingen talade mer än fiolen ända till dess ljusen från Stockholm dök upp.

När båten lagt i land, blevo Malin och Violet kvar till sist och åsågo från övre däck hur alla skyndade upp mot Gustav Adolfstorg. Slutligen

följde de också efter, men helt sakta, ty de bävade för den visshet, som skulle möta dem där. På torget stodo folkmassorna under ett stort, sotsvart moln i norr, skarpt avgränsat mot den mörka blå himlen. Alla voro tysta och spaka, nästan högtidliga, mycket hövliga mot varandra. I en timme stodo Malin och Violet rätt upp och ner som de andra och väntade, blott för att icke behöva gå hem. Ansikten skymtade förbi, där ett kritvitt förstenat, m:me Boileaus, och Violet tryckte hennes hand: — Ännu få vi hoppas! men fransyskan skakade bara på huvudet. Vad hon såg hemlös och bortkommen ut. — Är det någon, frågade hon, som förstår depescherna? Då steg Malin fram.

— Om ni vill tillåta mig, sade hon blygt. De började tränga sig närmare fönstret, då det plötsligt uppstod en rörelse därborta, en herre ropade upp något, som de icke hörde. — Vad sade han?

Frågan gick vidare och möttes på halva vägen av svaret.

M:me Boileaus ögon sökte Malins och funno där översättningen, innan flickan fick fram ett ord. Samma skälvning gick genom dem bägge.

Klockan tio följande morgon gick Malin ensam till kongresslokalen. Violet och hon hade icke talat många ord på morgonen, och förgäves hade Malin genom ödmjuk tjänstaktighet försökt att bryta Violets trumpna tystnad. Saken var den, att Malin

hade på kvällen ryckt fram med att hon icke ville resa ur landet. Violets invändningar voro visserligen oemotsägliga: Malin var icke värnpliktig, hon kunde icke göra någon nytta, Sverige hade övernog med fruntimmer ändå, hon hade inga, som behövde henne i Sverige, och inga, som heller kunde hjälpa henne, om nöd komme på. På detta fanns endast att svara, att när man inte kan, så kan man inte. Vid tanken att hon skulle lämna sitt fosterland just nu och sätta sig i säkerhet, reste hennes hjärta ett orubbligt motstånd, som varken gav eller tog skäl. — Om den stora stunden kommer — — Ja, vad då? — Så skall den finna mig här på min plats. — Det är alltså för Sveriges skull du stannar! — Nej, för min egen. — Icke ett ord vidare. Violet hade i Malins ansikte läst, icke extas, men en tjurskallighet, som hon lärt sig känna igen från sitt äktenskap, och på vilket hon icke spillde någon vältalighet. Men hon var sårad, hon inbillade sig att i Malins beslut låg något slags klander mot henne själv, mot Gustav.

— Du kanske tycker att Gustav skulle komma hem? frågade hon efter en lång tystnad.

— Nej, sade Malin, det är ju skillnad.

— Är inte vi svenskar också?

— Vad tycker du själv, sade Malin. Jag har lagt märke till många gånger att du säger ni om oss. Hon satt i sängen och såg mycket stursk

och löjlig ut i sin fattiga nattskjorta och smala lilla flätsvans.

Violet var alldeles förstummad över vad Malin tillät sig, hon skulle blivit ond, men man blir icke ond, när det är världskrig.

— — —

Malin drog gång efter annan djupa andetag, som för att lätta bröstet, befria det från en kvävande tyngd, som tryckt henne ända från uppvaknandet, då den värnlösa själen som ett slag måste ta emot den hemska verkligheten. Så förändrat allting var i staden! Ännu för ett par dagar sedan var det kongressen som satte sin prägel på den, och längs kajerna hade vajat alla länders flaggor i broderlig endräkt — en kommunens uppmärksamhet med de internationella gästerna. Men i dag — bortblåsta de brokiga färgerna, allt blågult, endast blågult vart man såg. Ack, fosterland.

Det slog Malin, när hon hunnit i närheten av teatern, att icke en människa tycktes ha samma väg som hon, utanför teatern syntes heller ingen till. Malin sade sig själv: de har redan börjat. Men aldrig skulle hon glömma den förskräckelse, som genomisade henne, då hon såg den stora salongen ligga öde och tom utan en mänsklig varelse. Var då den stora mäktiga alliansen bortsoptad från jorden? Malin vände genast för att fly, ty detta var för ohyggligt, men då hördes steg eka i tystnaden, någon kom in på scenen.

Malin böjde sig fram, såg hon rätt? Jo, det var presidenten själv!

Presidenten kom fram till rampen och for med blicken sökande över rader och parkett. Hon stannade vid Malin och hon smålog litet. Malin neg, hon kände sitt hjärta nära att brista, hon blygdes att vara här som ett vittne till denna förödmjukelse, ville gå, men vågade icke. En minut förrann, presidenten stod orörlig, en fält-herre lik, som i går ägde en armé, i dag såg den sprängd, flyende. Malin hade dragit sig tillbaka djupast in i logen. Hon mindes den dagen för ett århundrade sedan, då presidenten trädde in och hyllades som en drottning av alla världsdelar, och hon grät.

Plötsligt höjde hon huvudet och lyssnade. En suck av lättnad undslapp henne. Den gravlika tystnaden var bruten, steg och röster hördes utanför.

Den ena gestalten efter den andra kom in i salongen. Man hälsade på varandra tyst, nationerna drogo sig tillsamman i små grupper, som samtalade lågt och ibland sågo skyggt över till varandra. Kongressen hade smultit ihop till en tredjedel.

Fru Berger kom gående genom salongen och hälsade alla. När klubban föll, fick hon ordet och reste sig med en lång promemoria i handen. Hon hade icke varit ur kläderna i natt, men det gjorde ingenting, ty nu voro de uträttade, alla

det att den är svår och nästan övermänsklig är blott ett skäl till varför vi skulle gripa oss an därmed.

En röst viskade i Malins öra: den kvinnan är född med fallskärm. Vilket haveri har hon inte gjort sedan i går, och här står hon mitt ibland oss, oskadd och färdig att börja om igen.

Det var fru Kronberg, som kommit in helt oförmärkt.

— En uppgift, sade presidenten på nytt och med högre stämma som för att få liv i de döda maskerna därnere, en av Gud given uppgift, som vi måste lösa, innan vi skiljas för att dra var mot sitt öde.

— Vi kan inte ha någon annan uppgift än den att protestera mot anstiftarna till detta skändliga krig, ropade en stämma långt bortifrån, men en annan svarade, bristande av sorg och vrede: vad tjänar det till, vem frågar efter vår mening, vi är vapenlösa!

Det blev ett plötsligt sorl, men presidenten höjde handen.

— Vi är icke vapenlösa, sade hon, om vi icke vill vara det.

— Kommer ni ihåg vad hon sade för en vecka sedan om de beslutsamma millionerna, som skulle kastas i vågskålen för rätt och fred, när det gällde? frågade fru Kronberg. Och vi trodde det. Men medan hon sade det fanns det människor som beslutat allt detta. Hur är det möjligt att ha vetat så litet? Skäms inte ni att vara människor? Jag

uppdrag man givit henne, och allt var ordnat som kunde ordnas för dessa, som nu voro Sveriges gäster. När hon gått igenom hela sin långa lista, tog presidenten en bukett av vita liljor, som helt nyss burits fram till hennes bord och överräckte den till fru Berger som ett tack, för vilket den annars alltid talföra icke fann ord.

När tystnaden, den dova, ångestfulla tystnaden, åter lagt sig över salen, reste sig presidenten själv för att tala. Hon betraktade de bleka, av den gångna nattens lidanden överskyggade ansikten, som likt stela stumma masker vändes upp mot henne, och gång på gång öppnade hon läpparna, men inte ett ljud banade sig väg mellan dem. Det föreföll, som om hon dragit till sig sina yttersta krafter för att rycka dessa själar var ur sin smärtas bedövning och lyfta dem till ett enigt beslut än en gång om så den sista.

Hon visste, att det var att fresta det omöjliga, men därför gör jag det!

Hon sade dem, att denna natt, då hon, som de alla, vakat och bedit för att finna någon väg ut ur detta kaos och återfinna sin uppgift i detta mörker, då hade det till sist blivit klart för henne, att det icke var en slump, icke heller ett bittert hån att de voro samlade kvinnor av trettio nationer för att lära av och hjälpa varandra i det ögonblick, då folken drabbade samman för att förgöra och förgöras. Helt säkert ha vi, om också blott en handfull kvinnor, en stor uppgift att fylla, och

sade till min man i morse, att jag var hellre ett svin. Och han svarade, att kvinnor är ur stånd att fatta det sublima.

Malin hörde icke ett ord. Däruppe stod presidenten och sökte beveka de sina med ord, som kunde ha rört en sten. De måste, de måste alla ge ett heligt löfte och bekräfta det med sina namn, när det sändes ut i världen, att de icke skulle av något låta spränga sitt förbund. Att de, som lärt känna varandra, skulle hålla samman och sörja med varandra vad som kunde hända, utan att hon uppmanade dem därtill, det visste hon. Men de måste lova, att var och en i sitt land förkunna mildhet, opartiskhet och mänsklighet mot fiender och ta dem i försvar mot orättvisor och lögner. De måste lova att alltid protestera mot dem, som hade skulden till kriget, om så protesten skulle träffa deras eget land.

— Hör på henne, sade fru Kronberg, som skrev med blixstens hastighet, hon tror att man kan begagna hennes fina amerikanska samvete i krigstid.

— När i dag telegrammen löper ut i världen med krigsförklaringar, fortsatte presidenten, då sänder vi — kvinnor av trettio nationer — ut vårt manifest och förkunnar att kvinnorna skall hålla fred och stå obesmittade av hat. Här är mitt förslag till manifest, som jag skrev i natt!

Men medan hon läste, sutto därnere kvinnor från land i krig och läto orden glida förbi som ett tomt buller.

— Har du en son, tänkte de, som i dag mobilseras för att gå ut mot hennes son, som sitter här bredvid, och ingen mor att välsigna honom vid avskedet? Nej. Eller har du ditt hus och hem fem mil från gränsen till ett fiendeland? Nej. Har du ett fosterland, som du älskar, i fara? Nej. Låt oss då vara i fred.

Det var som om presidenten hört deras tankar. Medan hon läste slocknade hennes hänförelse och hon blev grå och vissnad som aska.

— Vi kan inte, viskade till henne fru Berger, men skriv ett ord till m:me Boileau.

— Jag har ju alltid hållit henne tillbaka.

— Ack, allt sådant har man glömt.

M:me Boileau reste sig verkligen borta på sin plats, sedan hon läst presidentens bön om hjälp, och allas blickar vändes till henne med ett plötsligt intresse.

— Vår president, sade hon, gör oss den äran att begära om övermänskliga ting av oss. Hur övermänskliga förstår kanske bara vi kvinnor från nationer i vapen. Det är icke att vi hatar varandra, nej, men vi ha blivit så isolerade. Allt som var i går och som vi kom hit för, det är så långt borta. Mitt land är i mitt hjärta och där ryms icke mera. Och när detta är vi, som varit internationella, hur vill ni då, att vi skall svara för våra millioner av arma kvinnor, som nu får sina liv förstörda. Ett land förstör deras söner och de skola icke få bedja Gud förgöra det? Deras barn

dör av svält och de skulle förstå fienden, som tagit deras försörjare? Hur skola våra soldater kunna segra, om de förstå fienden? Hur skola vi kunna leva, om vi icke blint tro att vår sak är rättvis, hur skulle vi kunna höja röster mot vårt eget land! Låt de andra som ha fred, teckna under ert manifest, nu går jag för att se Frankrike segra, farväl!

Hon gjorde en bugning för presidenten och började bana sig ut för att lämna salen. Presidenten, som satt böjd över sitt manifest och arbetade på att ändra dess ordalydelse, såg det icke, men fru Berger reste sig ögonblickligen och skyndade efter. Det blev en liten strid i skymningen ute i korridoren.

— Barn lilla, viskade den äldre, stanna ett ögonblick. Vi ändrar manifestet så att det inte stöter ert samvete. Detta är, trots allt som fyller er själ, ändå rätt betydelsefullt och ni har ingen rätt att dra er undan.

Den lilla fransyskan blev ond.

— Men ser ni då inte, sade hon med gnistrande ögon, att jag är förtvivlad!

— Jo. Men hur vidrigt det är er, så måste ni nu stanna och lyssna åtminstone.

Fru Berger drog henne sakta bort mot dörröppningen och slog upp dörren.

— Man kan inte det omöjliga.

— Ack, barn, vad man det kan.

M:me Boileau måste lyssna till presidenten, när hon nu på nytt läste upp sitt manifest.

— Lagg märke till, viskade fru Berger, som icke släppte hennes arm, att löftena icke längre är så stora, men sorgen är kvar.

En ny talare stod däruppe och det var den amerikanska prästen. Hon sken som en låga och hon fick bort maskerna från dessa ansikten därnere, fick alla hjärtan att smälta. Hon talade icke politik, icke kvinnosak, endast religion som man talar till de olyckliga och förkrossade.

— Det finns en Gud, viskade fru Kronberg, och han har sänt henne.

Kardinalen var den första, som steg upp för att teckna sitt namn under manifestet, och då hon gjort det, räckte hon pennan åt lady Cecil. Sedan följde ordföranden för varje delegation en efter en, och när alla skrivit sina namn, gav sig m:me Boileau och lät sig ledas av fru Berger till estraden.

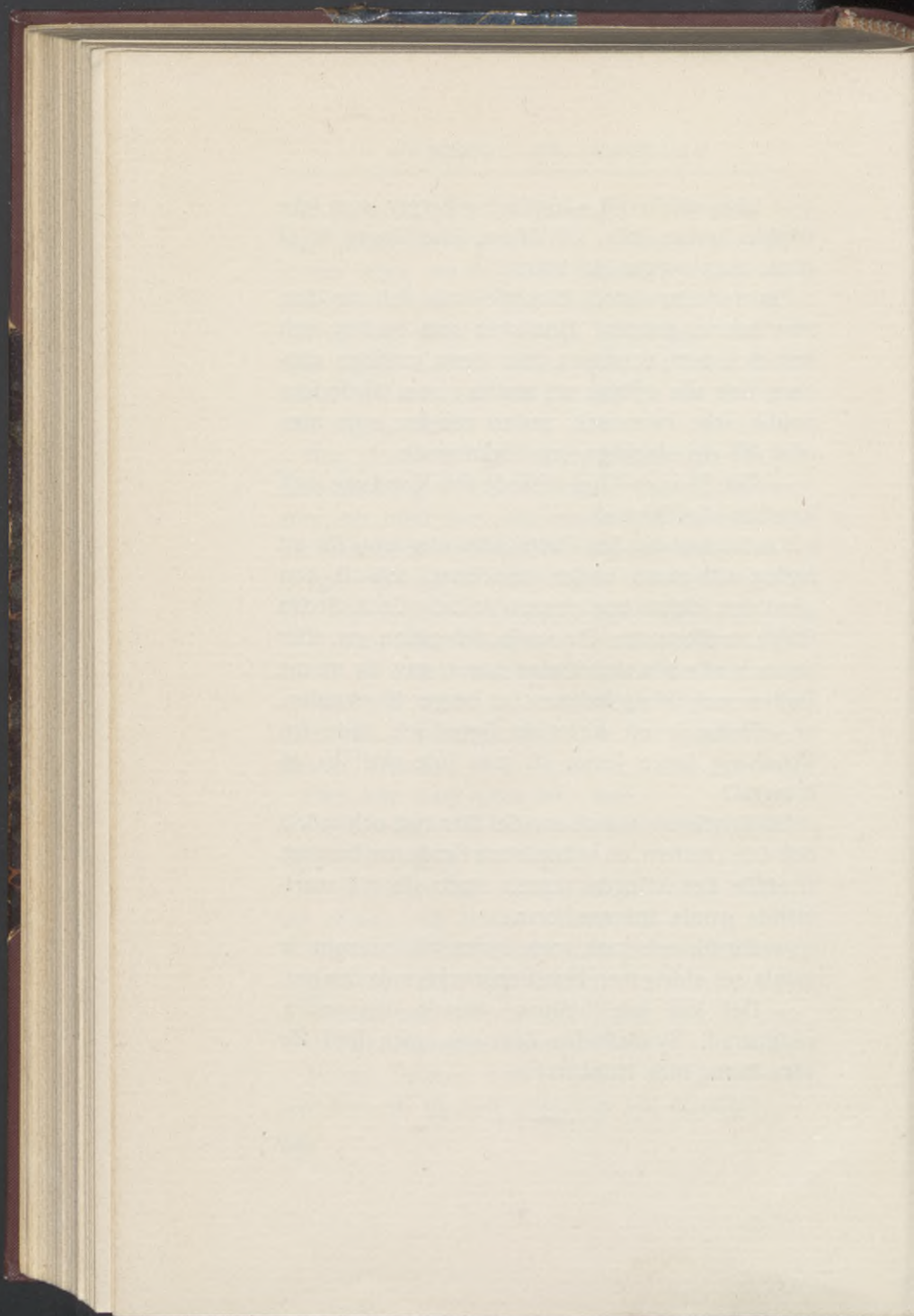
— Detta är ett historiskt ögonblick, sade fru Kronberg, herre Jesus, att man inte skall ha en fotograf!

En halvtimme senare var det åter tyst och mörkt och öde i teatern, en vaktmästare firade ner banéret. Utanför den stängda porten stodo de två svartklädda gamla änkorna kvar.

— Farväl och tack, och lycka till, vi som är gamla, ses aldrig mer, Frau Schönecke, sade den ena.

— Det kan inte hjälpas, svarade den andra, resignerad. Syndaflo den över oss, men fred för våra barn, mrs Hopkins!

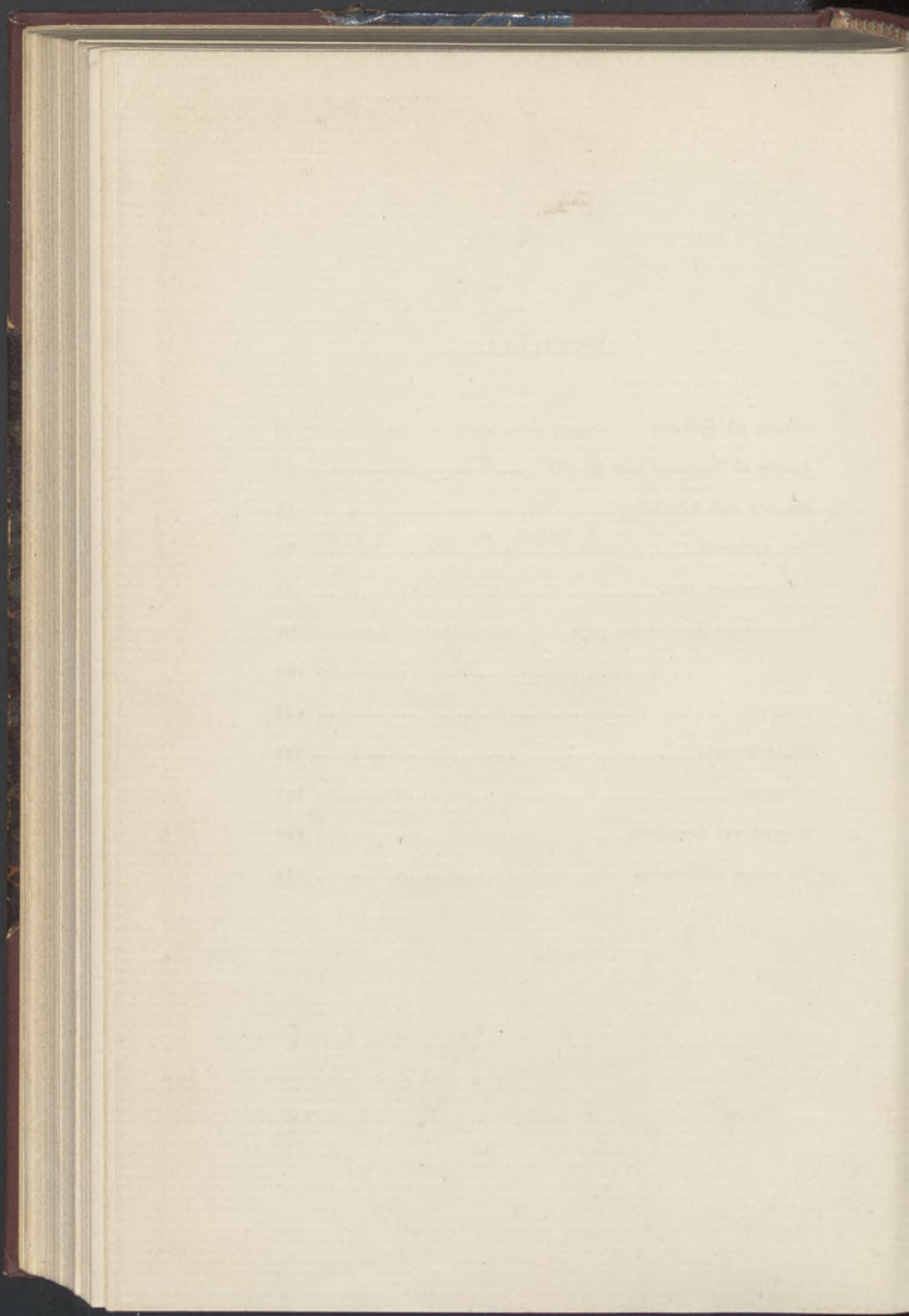

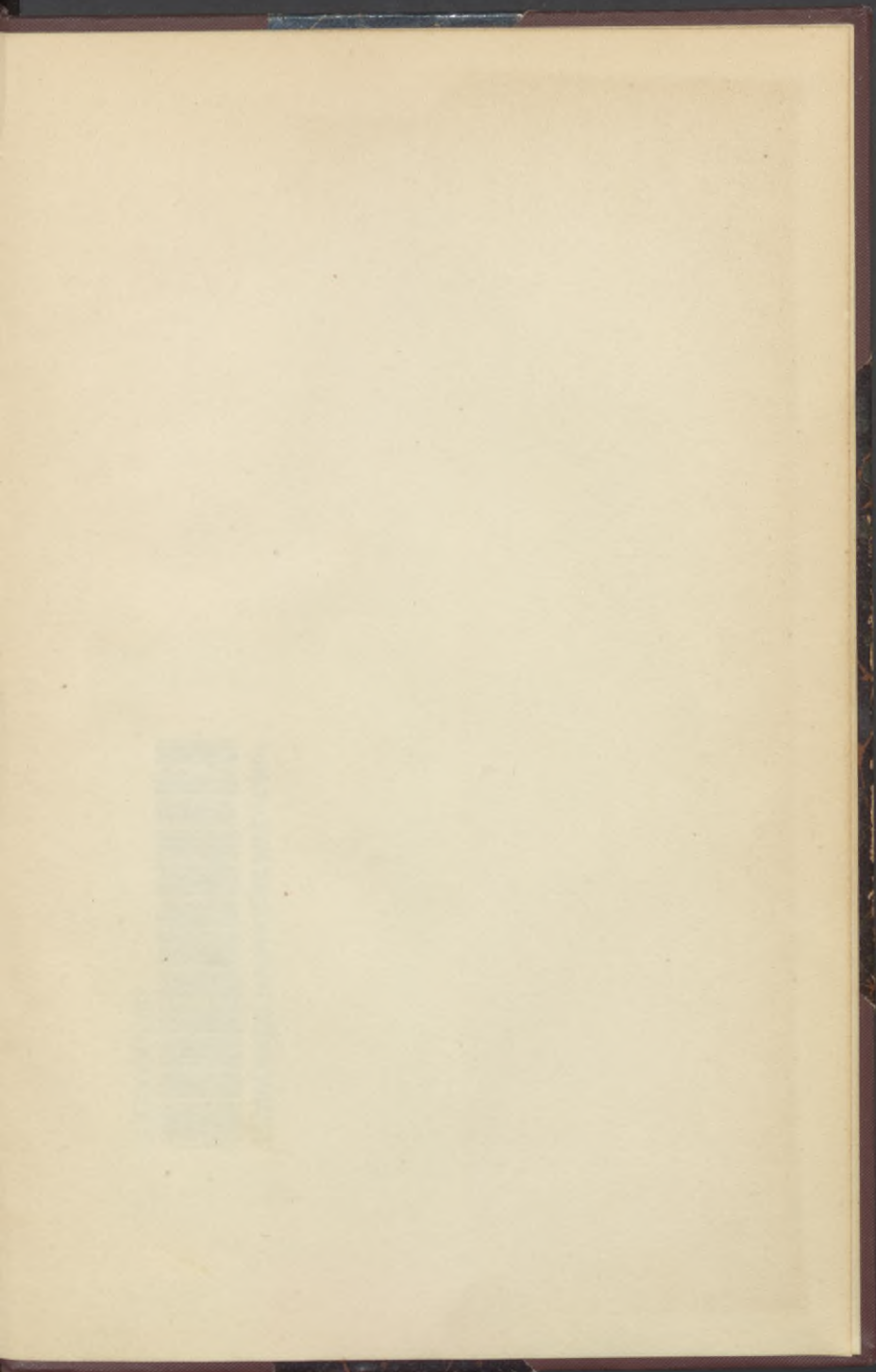
INNEHÅLL.

Påskan på Sjöboda	5
Aldrig så lite man inte är gift	37
Mannen och körsbären	55
Den skönaste	69
Ålderdomens bänk	81
Felbermans dövstumma piga	91
Nini	103
Löftet	123
Världshistoria	131
Glöggen	141
Magdalenas frestelse	147
De eniga millionerna	175

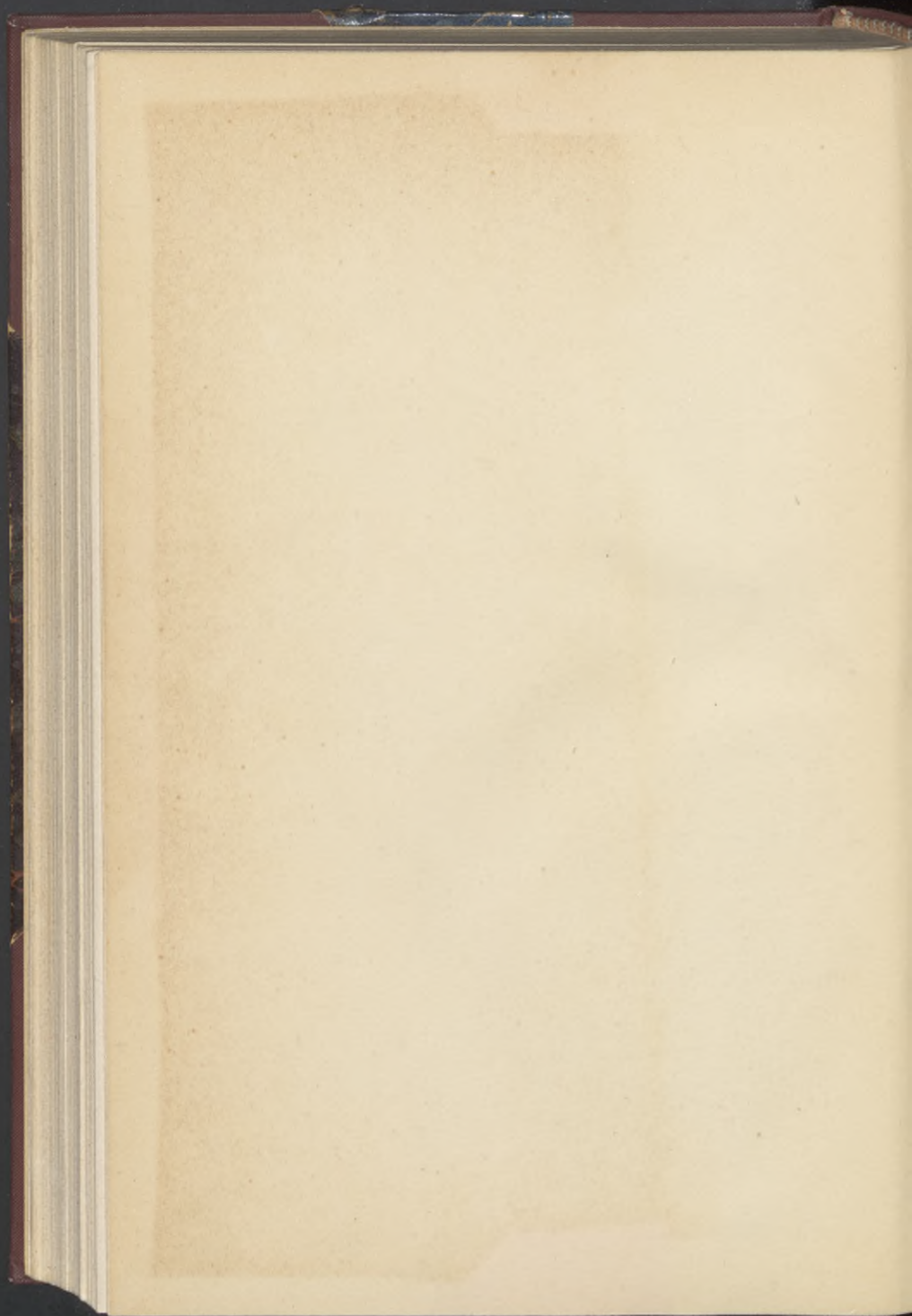

600090280

Göteborgs universitetsbibliotek

